



Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost



KONCEPCE KULTURY



Zpracovaná pro

DSO Broumovsko v rámci projektu „Profesionalizace veřejné zprávy a zpracování strategických a koncepčních dokumentů“, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/18_092/0014436, který je spolufinancován Evropskou unií.

Obsah

ÚVOD 5

METODOLOGICKÝ RÁMEC	5
VIZE KONCEPCE	6
CO JE KULTURA	7

ANALYTICKÁ ČÁST 9

BROUMOVSKO – PROFIL REGIONU	9
ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA	9
GEOGRAFIE ÚZEMÍ	10
DEMOGRAFICKÁ SITUACE	11
HISTORIE REGIONU	12
OSÍDLENÍ BROUMOVSKA	12
OSÍDLENÍ ADRŠPAŠSKA A TEPLICKA	13
OBCE A VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI	14
KULTURA NA BROUMOVSKU	24
DIVADLO	25
REGIONÁLNÍ LITERATURA	30
OBEČNÍ KNIHOVNY NA BROUMOVSKU	30
KULTURNÍ AKTÉŘI	33
KULTURNÍ INFRASTRUKTURA	37
KULTURNÍ BROWNFIELDY	39
KANDIDATURA NA EVROPSKÉ HLAVNÍ MĚSTO KULTURY 2028	39
REGIONÁLNÍ PRODUKT BROUMOVSKO	40
KVALITA ŽIVOTA OBYVATEL REGIONU	41
DOPADY KULTURY NA ŽIVOT V REGIONU	45
VAZBA NA REGIONÁLNÍ STRATEGIE	46
ZÁKLADNÍ INFORMACE O OBCÍCH V TABULCE	48

SWOT 52

STRATEGICKÁ ČÁST 54

STRATEGICKÉ OBLASTI ROZVOJE KULTURY, PŘEHLED CÍLŮ A OPATŘENÍ	55
OBLAST ROZVOJE 1: IDENTITA KULTURY NA BROUMOVSKU	55
OBLAST ROZVOJE 2: KULTURNÍ SUBJEKTY	56
OBLAST ROZVOJE 3: KULTURNÍ INFRASTRUKTURA A KULTURNÍ DĚNÍ	57

NÁVRHOVÁ ČÁST **59**

OBLAST ROZVOJE 1: IDENTITA KULTURY NA BROUMOVSKU	59
OBLAST ROZVOJE 2: KULTURNÍ SUBJEKTY	62
OBLAST ROZVOJE 3: KULTURNÍ INFRASTRUKTURA A KULTURNÍ DĚNÍ	66

RESUMÉ **69**

CÍLE	69
-------------	-----------

PŘÍLOHY **70**

1 SPOLKOVÁ ČINNOST NA ÚZEMÍ DSO BROUMOVSKO	70
2 KALENDÁŘ TRADIČNÍCH AKCÍ	70
3 SEZNAM KULTURNÍCH OBJEKTŮ A OBČANSKÉ INFRASTRUKTURY	70
4 LITERATURA A ZDROJE	70

Zpracoval: Bc. Lucie Rojkovičová, rojkovicova@broumov-mesto.cz

DSO Broumovsko

Broumov, listopad 2021

Projekt „DSO Broumovsko – profesionalizace veřejné zprávy a zpracování strategických a koncepčních dokumentů“, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/18_092/0014436, je spolufinancován Evropskou unií.

Prioritní osa OPZ: 4 Efektivní veřejná správa

Poskytovatel: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Datum zahájení realizace projektu: 1. 4. 2020

Datum ukončení realizace projektu: 31. 3. 2022

Úvod

Koncepce kultury je zpracována pro území Dobrovolného svazku obcí Broumovsko na střednědobé období. Představuje základní strategický dokument analyzující stav kultury v dotčeném území před rokem 2020, tedy v době před masivním rozšířením pandemie viru Covid-19, a navrhuje specifická opatření pro její dlouhodobě udržitelný, citlivý rozvoj v letech 2022 až 2026.

Mapuje současnou kulturní nabídku, potřeby (poptávku či priority obyvatel) a činnost kulturních aktérů, ať již spolků, sdružení či aktivních jednotlivců, kteří ovlivňují život ve veřejném prostoru.

Ve svém závěru se pak koncepce zabývá hledáním konkrétních nástrojů a způsobů, které pomohou k rozvoji kulturního života v regionu Broumovsko, povedou k podpoře lokálních aktivních subjektů, které podpoří vznik příjemného společenského prostředí a které pomohou iniciovat posilování vazeb uvnitř regionu, pozitivní a sebevědomý vztah k Broumovsku.

Jedná se o historicky první dokument, který se do hloubky věnuje kulturnímu životu na Broumovsku.

METODOLOGICKÝ RÁMEC

Koncepce se skládá celkem ze tří samostatných částí – analytické, strategické a návrhové. Úvodní část popisuje historii kultury v regionu a analyzuje, na základě současných strategických dokumentů měst a obcí, její současnou podobu, podmínky pro činnost v této oblasti a kulturní infrastrukturu. Je to první a velmi důležitý krok pro hlubší poznání specifik Broumovska. Soustředí se zejména na aktéry v jednotlivých obcích, městech a na aktéry dominující, přesahující svou činností hranice obce s dosahem do celého regionu (nebo ještě dále). I přes aktuální epidemiologickou situaci a restriktivní opatření byly pro objektivní výzkum na Broumovsku vedeny také strukturované rozhovory se zástupci z řad vedení obcí včetně osob zodpovědných za činnost obecní, městské kultury. Pro další zpracování byly nashromážděny názory od všech členů DSO Broumovsko.

Pro analýzu současné podoby kultury na Broumovsku byly sledovány a následně zpracovány informace o působnosti obcí, o regionálních divadelních spolcích, o obecních knihovnách, o existenci služeb tzv. občanské vybavenosti (např. školských zařízení), o demografickém vývoji obyvatelstva, o spolupráci obcí se subjekty obdobné povahy, s kontrolními orgány působícími v dotčeném území, s aktéry podílejícími se na regionální kultuře (zapsané spolky, neziskové organizace, volnočasová sdružení apod.). Důležitou částí strukturovaných rozhovorů byla diskuze o představách i obavách z budoucího rozvoje. Koncepce kultury regionu se okrajově zabývá i tématem financování a grantové podpory a tématem finanční či administrativní podpory kulturních aktérů a jejich činnosti ze strany obcí.

Na základě provedených šetření, během nichž byly specifikovány nejen silné stránky, ale i nedostatky a problémy, vznikla druhá část koncepce, strategická. Ta je zaměřena na stanovení vize jednotlivých oblastí a určuje důležitost strategického směru v budoucnosti s důrazem na některé činnosti.

A třetí, návrhová část, tyto základní strategické směry rozvíjí formou návrhu konkrétních opatření a aktivit.

Koncepce vychází a respektuje strategické dokumenty na úrovni měst a obcí v řešeném regionu, na úrovni kraje, státu i Evropské unie.



VIZE KONCEPCE

Tato koncepce je efektivním nástrojem pro plánování kultury uvnitř regionu Broumovsko v nejširším smyslu slova. Propojuje prvky řízeného rozvoje kultury, aktivní přístup k ní a citlivé plánování jednotlivých aktivit v řešeném území pro jeho udržitelný budoucí rozvoj, a to ve vazbě na současný stav kultury v území a potřeby kulturní nabídky i poptávky.

Posláním kultury na Broumovsku je prohlubování kulturního povědomí u místních obyvatel, rozvoj administrativní a funkční podpory pro činnost místních kulturních spolků, zájmových sdružení a aktivních obyvatel a důraz na aktivizaci vedoucí k rozvoji kulturního života regionu.

Broumovsko má silné kulturně-historické předpoklady k tomu, aby se stalo známým a uznávaným kulturním centrem celého Královéhradeckého kraje. Přirozeným kulturním centrem území DSO Broumovsko je město Broumov.

Dlouhodobým problémem celého regionu je pokles počtu obyvatel a s ním související další negativní jevy. Koncepce kultury nyní dává příležitost pro řešení této problematiky v budoucnu a má velmi dobrý potenciál stát se klíčovým nástrojem pro změnu v modelu demografického vývoje.

Kultura ukazuje, jak lidé na Broumovsku žijí. Kultura zde je pestrá, ale může být ještě pestřejší – může tvořit jeden z nosných pilířů všeobecného rozvoje a blahobytu regionu. Záleží tedy jen na tom, zda a jakým způsobem budou využity příležitosti k rozvoji kultury Broumovska.

KULTURA JAKO NÁVOD K ŽIVOTU.
KULTURA JAKO NÁSTROJ K ŽIVOTU.
KULTURA PRO DUŠEVNÍ OBOHACENÍ.
KULTURA JAKO UMĚNÍ.
KULTURA PRO ŽIVÝ REGION.
KULTURA ZTMELUJÍCÍ.
ŽIVÁ KULTURA.

Pro region. Společně.

CO JE KULTURA

Kultura tvoří nedílnou součást života každého jednotlivce, ale i celé společnosti. V nejobecnějším smyslu je kultura považována za základ veškeré lidské existence. Je tvořena specifickou činností a výtvoř (produkty) a není vlastní jiným biologickým formám života kromě lidí.

Na světě existuje více jak 300 definic kultury. Pod pojmem kultura je možné představit si určitou skupinu lidí, která se vyznačuje obdobným stylem života, uznává podobné normy, sdílí stejné hodnoty. Zkrátka jak tyto skupiny žijí, v co věří a jak se chovají. To vše dále předávají budoucím generacím. Kolik takových skupin na světě existuje?

Definice pojmu kultura z encyklopedie *Wikipedia* hovoří o kultuře v užším slova smyslu jako o souboru vybraných a tvůrčích lidských činností, jako je například literatura, umění, divadlo, náboženství, případně i vzdělávání. V širším smyslu kulturu chápe jako soubor všech významů, činností a vzorců chování, které si člověk osvojuje až jako člen společnosti, kde se tato kultura pěstuje a předává.

Kultura tedy zahrnuje všechno to, s čím se člověk nerodí, ale

- co se musí naučit, aby se stal platným členem své společnosti
- co sám většinou nevytváří, nýbrž přejímá od starších
- co je spíše kolektivním a často anonymním, nastřádaným dílem mnoha generací
- co se udržuje tím, že se o to lidé starají a pečují
- co dané společenství spojuje a zároveň odlišuje od jiných

(zdroj: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kultura>)

V novodobých teoriích se kultura rozděluje do třech základních sektorů:

1) Kulturně – kreativní odvětví (KKO)

Podle definice Ministerstva kultury ČR zahrnují KKO zejména ty ekonomické činnosti, které nejsou oproti jiným oblastem kultury závislé na veřejných zdrojích (tzn., že jsou min. z 50 % finančně

soběstačné). Jedná se např. o hudební, knižní, tiskárenský, reklamní průmysl, částečně i některé činnosti ve výtvarném umění, řemeslné oblasti či na poli kulturního dědictví.

2) Sekce kvality života

Zde se jedná o široké pojetí kultury – viz popis výše.

3) Tradiční umění

Základní umělecké aktivity a činnosti.

V současnosti se stále častěji hovoří na téma Kultura 3.0. V moderním dialogu se definují tři základní stupně specifikující vliv mezi kulturní nabídkou a ekonomikou. Prvním modelem je Kultura 1.0. Jedná se o základní formu kultury, kdy jedinec či skupina jedinců svými prostředky zajišťuje kulturní nabídku, ta ale nevytváří žádnou přidanou hodnotu. Kultura 2.0 znamená, že o kulturní funkci se nestará jedinec sám, je to otázkou veřejné funkce. Takováto kulturní činnost není ale soběstačná, musí se dofinancovávat. Kultura 3.0 řeší zásadní otázky, jakým způsobem uchopit pojetí kultury v dnešním světě. Tzn. jaký užitek z kultury má divák, jak historická díla komunikovat se současným uživatelem, jak paměťové instituce přiblížit k výchovným a vzdělávacím aktivitám, jak skloubit historii se současným uměním. Kultura 3.0 otevírá kulturní činnost všem, klade důraz na komunitní rozměr, stírá hranice mezi vysokým a nízkým. Všechny stupně fungují v dnešním světě dodnes.

(Zdroj: www.digitalniekonomika.cz/blog/105)

Závěrem lze říci, že kulturní prostředí poskytující služby na kvalitní úrovni napomáhá k identifikaci občanů s místem, kde žijí či odkud pocházejí, k aktivizaci patriotismu ke kultuře a historii regionu a v neposlední řadě přispívá k aktivnímu zapojení občanů a tvorbě pestré nabídky kulturních projektů.



Analytická část

BROUMOVSKO – PROFIL REGIONU

Dobrovolný svazek obcí Broumovsko (dále jen svazek) se nachází na severovýchodě Královéhradeckého kraje, který ze tří stran lemuje státní hranice s Polskem. Náleží do CHKO Broumovsko, jež je známá svými rozsáhlými skalními městy a unikátní církevní a lidovou architekturou. DSO Broumovsko přirozeně ohraničuje pásmo Javořích hor na hranicích s Polskem a hřeben pískovcových Broumovských stěn se sousedním DSO Policko.

Správním, kulturním a hospodářským střediskem kotliny, kterou protéká řeka Stěna, je město Broumov. Město je obcí s rozšířenou působností, do jejíhož správního obvodu spadá celkem 11 obcí a tři města (Adršpach, Božanov, Broumov, Hejtmánkovice, Heřmánkovice, Hynčice, Jetřichov, Křinice, Martínkovice, Meziměstí, Otovice, Šonov, Teplice nad Metují a Vernéřovice). Území DSO Broumovsko je obdobné jako území ORP Broumov či MAS Broumovsko+.

Svazek obcí byl založen v r. 1997 ve smyslu ust. § 49 a násl. zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) ve znění pozdějších předpisů. Dle stanov svazku je mezi hlavními cíli především činnost v rámci regionu, jež je tvořen geografickou oblastí vymezenou katastrálním územím členských obcí a za účelem ochrany a prosazování společných zájmů členských obcí, kterými jsou především péče o všestranný rozvoj zájmového území, péče o potřeby občanů členských obcí a ochrana veřejného zájmu.



ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA

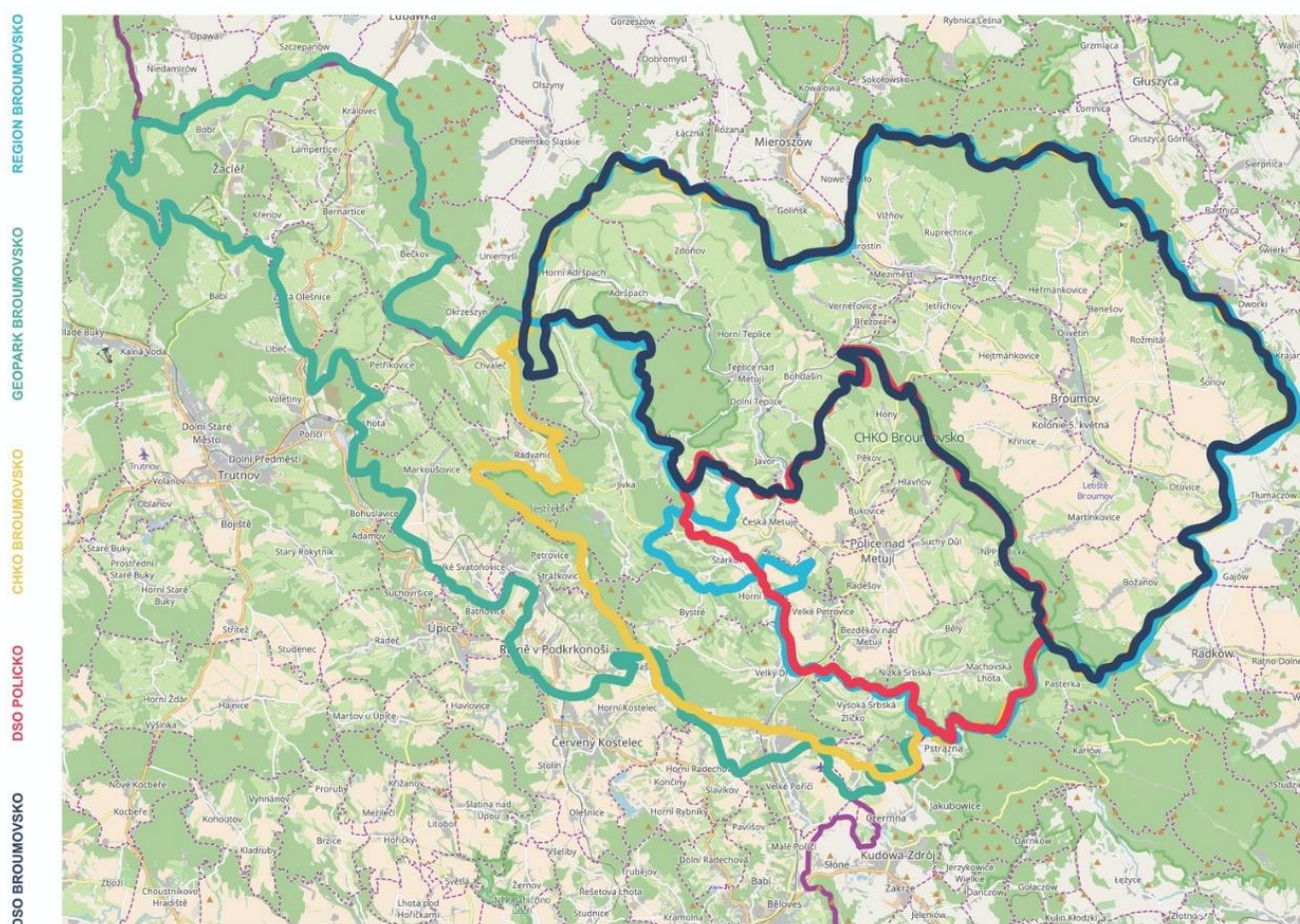
Obce	Katastrální plocha	Nadmořská výška	Počet katastrů	Počet územně technických jednotek	Počet částí obce (CO)	První písemná zpráva
Adršpach	1972 ha	554 m n.m.	2	2	2	Rok 1348
Božanov	1920 ha	405 m n.m.	1	1	2	Rok 1256
Broumov	2226 ha	395 m n.m.	4	4	8	Rok 1256
Hejtmánkovice	1302 ha	418 m n.m.	1	1	1	Rok 1296
Heřmánkovice	1993 ha	447 m n.m.	2	2	2	Rok 1353
Hynčice	290 ha	416 m n.m.	1	1	1	Rok 1393
Jetřichov	925 ha	449 m n.m.	1	1	1	Rok 1406
Křinice	1645 ha	395 m n.m.	1	1	1	Rok 1395
Martínkovice	1416 ha	390 m n.m.	1	1	1	Rok 1255
Meziměstí	2571 ha	432 m n.m.	4	4	6	Rok 1408
Otovice	1059 ha	354 m n.m.	1	1	1	Rok 1300
Šonov	2074 ha	460 m n.m.	1	1	1	Rok 1300
Teplice nad Metují	5604 ha	463 m n.m.	10	10	9	Rok 1834
Vernéřovice	940 ha	453 m n.m.	1	1	1	Rok 1351

(Zdroj: www.czso.cz)

GEOGRAFIE ÚZEMÍ

Broumovsko je známé především svými přírodními krásami. Nejcennějšími jsou dvě národní přírodní rezervace. Adršpašsko-teplické skály patří se svými 17 km² k největším skalním městům ve střední Evropě. Spolu s Broumovskými stěnami jsou výjimečné svým reliéfem a klimatem umožňujícím existenci ojedinělé květeny a zvířeny. Mimořádně členitá Křížová cesta v Adršpachu byla vyhlášena v r. 1956 přírodní rezervací.

DSO Broumovsko je spojen s bohatou historií, která je vázána především na dlouhodobé působení benediktinského řádu, a množstvím po staletí kultivovaných a tedy i unikátních kulturních památek. Zdejší církevní pamětihodnosti, drobné sakrální stavby a památky typické lidové architektury jsou v odborných kruzích významným pojmem.





DEMOGRAFICKÁ SITUACE

Vliv na současnou demografii území a jeho strukturu má zejména historický vývoj osídlení. Na jejím formování se podíleli přírodní, ekonomické i politické faktory.

Dlouhodobý populační vývoj má spíše klesající tendenci, podobně jako jiné pohraniční oblasti v České republice se i Broumovsko potýká s postupným vylidňováním a zvyšujícím se průměrným věkem jeho obyvatel. V r. 1869, prvním roce moderního sčítání obyvatel, trvale žilo v DSO Broumovsko 1,5x více obyvatel než v současnosti (cca 29 tis.). Nejvíce obyvatel osídlovalo území těsně před 1. světovou válkou (35 tis.). Dramatický propad nastal logicky během 2. světové války, jež způsobil odsun osob německé národnosti a následná imigrace dosídlenců. Dle statistických údajů z r. 1950 se počet obyvatel Broumavska pohyboval kolem 15 tis. Od tohoto období populace rostla, nejvyššího vrcholu dosáhla na přelomu tisíciletí (r. 2003 – necelých 18 tis. obyvatel).

Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností
Demographic Yearbook of Administrative Districts of Municipalities with Extended Powers

Tab.7.1.

Broumov - 5201

okres district Náchod - CZ0523
region Královéhradecký kraj, CZ052

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Stav obyvatel k 1.7.	16 889	16 747	16 624	16 530	16 404	16 320	16 189	16 068	15 952	15 825	Population as at 1 July
v tom:	8 327	8 265	8 231	8 200	8 142	8 103	8 049	7 964	7 898	7 842	Men
muži	8 542	8 482	8 393	8 330	8 262	8 217	8 140	8 104	8 054	7 983	Women
Stav obyvatel k 31.12.	16 782	16 667	16 568	16 456	16 357	16 264	16 123	16 021	15 876	15 797	Population as at 31 December
v tom ve věku:	2 530	2 520	2 510	2 476	2 485	2 462	2 440	2 428	2 394	2 347	Age:
0 - 14	11 538	11 328	11 098	10 880	10 670	10 452	10 243	10 112	9 921	9 838	0 - 14
15 - 64	2 714	2 819	2 960	3 100	3 202	3 350	3 440	3 481	3 561	3 612	15 - 64
65 +											65 +
Průměrný věk	41,0	41,2	41,5	41,9	42,2	42,6	43,0	43,3	43,7	44,0	Average age
Index stáří (65+ / 0-14 in %)	107,3	111,9	117,9	125,2	128,9	136,1	141,0	143,4	148,7	153,9	Index of ageing (65+ / 0-14 in %)
Muži	8 282	8 236	8 220	8 164	8 121	8 076	7 992	7 931	7 869	7 835	Men
v tom ve věku:	1 313	1 324	1 328	1 310	1 306	1 301	1 280	1 260	1 244	1 200	Age:
0 - 14	5 842	5 732	5 641	5 528	5 430	5 334	5 233	5 185	5 110	5 081	0 - 14
15 - 64	1 127	1 180	1 251	1 326	1 385	1 441	1 479	1 486	1 515	1 554	15 - 64
65 +											65 +
Průměrný věk	39,6	39,8	40,0	40,4	40,7	41,0	41,4	41,8	42,1	42,5	Average age
Index stáří (65+ / 0-14 in %)	85,8	89,1	94,2	101,2	106,0	110,8	115,5	117,9	121,8	129,5	Index of ageing (65+ / 0-14 in %)
Ženy	8 500	8 431	8 348	8 292	8 236	8 188	8 131	8 090	8 007	7 962	Women
v tom ve věku:	1 217	1 196	1 182	1 166	1 179	1 161	1 160	1 168	1 150	1 147	Age:
0 - 14	5 696	5 596	5 457	5 352	5 240	5 118	5 010	4 927	4 811	4 757	0 - 14
15 - 64	1 587	1 639	1 709	1 774	1 817	1 909	1 961	1 995	2 046	2 058	15 - 64
65 +											65 +
Průměrný věk	42,4	42,6	43,0	43,4	43,7	44,2	44,6	44,8	45,3	45,4	Average age
Index stáří (65+ / 0-14 in %)	130,4	137,0	144,6	152,1	154,1	164,4	169,1	170,8	177,9	179,4	Index of ageing (65+ / 0-14 in %)

(Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/so-orp-kralovehradecky-kraj-v2l06fmdxl>)

HISTORIE REGIONU

OSÍDLENÍ BROUMOVSKA

Počátky Broumovska jsou spojeny s celoevropským procesem tzv. velké kolonizace, konkrétněji tedy s jednou její částí nazývanou německá východní kolonizace. I ta sestávala z několika časových etap a kolonizace Broumovska pak zcela konkrétně souvisí s kolonizací zatím jen řídce osídlených oblastí Dolního Slezska a dosud zcela neosídlených příhraničních podhorských končin Českého království v průběhu zejména 1. poloviny 13. století.

Kolonizace probíhala z popudu středoevropských místních vládců, v našem prostoru tedy českého krále a slezských knížat, polských Piastovců, kteří se takto snažili rozšířit svou hospodářskou základnu a tím upevnit svou moc. Protože potenciál jejich vlastního nepočetného lidu byl tehdy značně limitován, kdežto obecně rozvinutější německy mluvící oblasti naopak vykazovaly populační přebytky, rozhodli se využít tamních zkušeností při zakládání nových vesnic a měst (v jejich rámci pak i rozvoje řemeslné výroby, podnikání a peněžního trhu).

Realizací samotného kolonizačního aktu pak panovníci pověřovali své leníky z řad nižší šlechty (vyvinula se tak nová vrstva pozemkové šlechty v tzv. manské soustavě), nebo představitele řeholních komunit, jak tomu bylo v broumovském případě. Dotyčným bylo dáno do správy jisté vymezené území, označované zpravidla latinským termínem circuitus, újezd. To samozřejmě i při stanovení zpětných povinností a služeb.

Poznatky o počátcích osídlení Broumovska lze opřít jen o skrovný počet písemných pramenů a jsou tak obestřeny značnou historickou mlhou s mnoha otazníky. Nejstarší zpráva informuje, že opatovi pražského břevnovského benediktinského kláštera byl r. 1213 králem Přemyslem Otakarem I. darován „polický újezd“, spočívající v dosud neosídlené a divoce zalesněné pustině (charakteristika v dobové listině zní: „krajina děsná v širé pustině“). Lze však říci, že prakticky šlo o újezdy dva. První se v pohledu od vnitrozemí nacházel před pohořím zvaným Stěny, kde se snad již tou dobou měla nacházet pustevna s kaplí obecně nazývaná Police, při níž působilo pár řeholních bratří coby zárodek budoucí klášterní komunity. Kolonizaci tohoto území organizovali dle všeho sami břevnovští benediktini s kolonisty zverbovanými v českém vnitrozemí dle tzv. českého práva. Jednalo se o podnik velmi náročný a riskantní po všech stránkách (co do plánovitosti, personálně, materiálně, logisticky...) a osídlování tak probíhalo velmi pozvolna. Odhaduje se, že v základní podobě bylo završeno až ve čtvrté dekádě století.

V prostoru za Stěny se však nacházelo ještě další a rozlehlejší území vymezené geograficky coby samostatný újezd, dnešní Broumovsko. S osídlením této pohořími pěkně lemované kotliny, z hlediska zemědělského obhospodařování v porovnání s Polickem i o něco příhodnější, bylo přitom započato až v páté dekádě 13. století. Přes veškerou myslitelnou náročnost realizace kolonizačního podniku je zhruba 40letá časová prodleva od údajného darování újezdu přeci jen poněkud zvláštní, až podezřelá. Jednou z podstatných příčin zpoždění mohla být skutečnost, že jurisdikční (soudní a správní) pravomoc nad zmíněným územím si nárokovali královští úředníci, respektive purkrabí či hejtman ze sousedního Kladska, k němuž také kotlina z geografického hlediska přirozeně spadala. Ohledně této otázky se patrně rozpoutala vleklá právně diplomatická bitva, která byla rozřešena ve prospěch kláštera až r. 1260, tedy až poté, co kolonizace sporného území z valné části již zdárně proběhla. Zdá se, že na Broumovsko byly „nabroušeny nejdny zuby“ a pro benediktiny tak šlo o zápas v časové tísní. Zkušenost se zdoluhavým osídlovacím postupem na Policku je zřejmě přiměla přistoupit k jinému modelu a prostor za Stěny kolonizovat dle progresivnějšího německého práva a s německými osadníky, kdy dnešní mluvou by šlo říci, že „zakázku zadali specialistům s požadavkem zhotovení díla na klíč“. Ano, v průběhu kolonizace se časem vytvořil modelový postup s vrstvou specialistů schopných ho zdárně, kvalitně a relativně rychle realizovat. (Do závorky si tu lze pro odlehčení zažertovat, že pokud by již tehdy existoval internet, tito profesionálové, nazývaní lokátoři, by si nesporně založili podnikatelské stránky „www.locatoren.de – zakládání měst a vesnic v panenské divočině eins, zwei“ s pestrou nabídkou svých služeb v přehledně zpracovaných záložkách).

Tato změna kurzu zřejmě souvisela s nástupem nového břevnovského opata Martina I. do funkce r. 1253, neboť kolonizace Broumovska se čile rozběhla dle všeho krátce nato, její klíčová fáze se pak odehrála zřejmě v pouhých dvou třech letech kolem poloviny dekády a nejdéle na jejím konci byl podnik v hrubých rysech úspěšně završen – dorazivší kolonisté včele s lokátory předvedli vpravdě „koncert“. V té době však mniši dleli doslova ještě za horami, tedy Stěnami.

Během kolonizace bylo na broumovském klášterním panství založeno celkem na 13 vesnic. V 15. století k nim byly klášterem ještě tři vsi přikoupeny od sousední drobné šlechty a počátkem následného století pak jedna další přičleněna vyvedením od sesterského polického panství. Počátkem 18. století sice jedna ves zanikla splnutím se sousední, ovšem v průběhu 16. až 19. století bylo postupně vysazeno ještě pět dalších menších obcí. Z toho plyne, že ve vrcholné fázi kolonizace náleželo k broumovskému klášternímu panství kromě Broumova celkem 21 obcí. Vedle těch, které jsou šířeji rozepsány v následující podkapitole, protože existují dodnes, se jednalo o obec Voigtsdorf (česky Fojtova Ves, nacházela se v Broumově, v údolí s ulicí Pod Strání, dodnes nese místo lidové označení „Ficbach“).

OSÍDLENÍ ADRŠPAŠSKA A TEPLICKA

Počátky osídlení oblasti Teplicka a Adršpašska spadají zhruba do téže doby jako osídlení sousedního „klášterního benediktinského“ Policka a Broumovska, tedy k polovině 13. století. Pojí se s šlechtickým rodem erbu Třmene angažujícím se v procesu kolonizace prostoru severovýchodního pohraničí Českého království. Tento rod vybudoval na okrajích dnešního Adršpašsko-teplického skalního města (s rozlohou cca 15 km²) podél údolí řeky Metuje dva menší strážní hrady – Střmen (Stegreifen) a Adršpach (Adersbach). Oba hrádky dělila vzdálenost pouhých cca 3,7 km. Později, koncem 14. století, k nim přibyl ještě hrádek třetí – Skály (Katzenstein) vybudovaný husitským hejtmánem Matějem Salavou z Lípy, vzdálený od Střmenu dokonce jen cca 2,5 km. Doba existence všech tří hrádků, jejichž majitelé se často střídali, však byla poměrně krátká, neboť za husitských válek se staly opěrnými body loupeživých rytířů podnikajícími z nich pustošivé výpady do sousedního Slezska. Když tyto výpady neustaly ani po skončení válek v časech faktického bezvládní v Čechách, vymohl si spolek slezských a lužických měst a tamních katolických knížat r. 1447 na zemské správě vykoupení zmíněných hrádků a následně je nechal zbořit. Všechny hrádky však pochopitelně měly své hospodářské zázemí v podobě vesnic, které samozřejmě nadále přetrvávaly – jejich obyvatelstvo bylo stejně jako na Broumovsku německé. Podhradské vsi Katzensteinu vytvořily základ pozdějšího Stárkovského panství, podhradí Střmenu panství Teplického a podhradí Adršpachu panství Adršpašského.

Broumovsko procházelo velikou přeměnou v souvislosti s převratnými společenskými událostmi na konci 19. a v průběhu celého 20. století. Válečné události 1. světové války došly až k rozpadu Rakouska-Uherska a k vyhlášení Československé republiky, což část německého obyvatelstva Broumovska přijala s nevolí i odporem. Problematická hospodářská situace a vyostřené česko-německé vztahy vedly k tomu, že Broumovsko bylo po r. 1938 připojeno k Německé říši a bylo tak poprvé v historii odloučeno od Čech na celou dobu následné 2. světové války. Předcházel tomu rychlý odchod většiny obyvatel zdejší české menšiny, ale i Židů a řady německých antifašistů.

Fašistická okupace skončila 9. května 1945, kdy Broumov obsadily jednotky sovětské armády a politickou moc opět převzaly české orgány státní správy a samosprávy. V chaosu prvních poválečných týdnů a měsíců docházelo k rabování, případům týrání německých civilistů a dokonce i k vraždám – nejvážnějším případem byl masakr 22 obyvatel u Teplic nad Metují a vražda dvou německých kněží v Šonově. V organizovaném odsunu odešlo do konce r. 1946 ve 22 vlakových transportech více než



22000 osob německé národnosti. Broumovsko poté bylo dosídlováno nejen z vnitrozemí Čech, ale i ze Slovenska a také reemigrací z ciziny (Volyňští Češi apod.). Dodnes jsou silně narůstající populací jsou, zejména v samotném Broumově.

Po zrušení broumovského okresu v r. 1960 se Broumovsko stalo součástí okresu Náchod, po zrušení okresních úřadů a obnově úřadů krajských v r. 2002 získal Městský úřad v Broumově vyšší kompetenci a v řadě výkonů státní správy vykonává úřední rozhodování i v oblasti Meziměstska a Teplicka.

Po r. 1989 padla i hraniční bariéra, která od 2. světové války téměř po celý tento čas region izolovala od sousedního Polska, a od té doby se území DSO stává oblíbeným cílem návštěvníků a výhodným výchozím bodem pro krátké i delší cesty do turisticky atraktivních oblastí polského Dolního Slezska a Kladska.

OBCE A VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

ADRŠPACH

(z něm. Adersbach)

Adšpašské panství sestávalo ze vsí Dolní a Horní Adršpach (Nieder=, Ober= Adersbach), Zdoňov (Merkelsdorf) a Libná (Liebenau) – ty po pádu patrimoniálního systému r. 1850 připadly k politickému okresu Broumov. K panství tehdy náležely další čtyři vsi (Slavětín, Bezděkov, Chvaleč a Petřkovice), které později připadly k Trutnovskému okresu. Majiteli panství byli v 15. století Berkové z Dubé, kteří v dnešním Dolním Adršpachu (k tomuto rozdělení původně jedné vsi na dvě části došlo až r. 1544) vystavěli tvrz s hospodářským dvorem. Jedni z dalších majitelů, Bohdanečtí z Hodkova, nechali tvrz v letech 1577 – 1580 přestavět na renesanční zámek, kterému pak r. 1886 vtisknul jeho současnou podobu rod baronů Nádherných vlastníci ho v letech 1825 – 1945 jako poslední.

Stavební pamětihodností Horního Adršpachu je pro změnu tzv. Umlafův statek či dvůr (Umlaufhof), někdejší mohutná hrázděná rychta, takto jako jediná dochovaná stavba v celém regionu z r. 1670. Zdejší významnou osobností byl Josef Heisig (1889 – 1965), správce hospodářského dvora barona Constantina Nádherného z Borutína (1877 – 1958), který se souhlasem obce založil Spolek pro rozvoj cestovního ruchu v Krkonoších a jejich podhůří, díky jehož působnosti významně stoupla návštěvnost adršpašského skalního města. Mezi jeho první návštěvníky patřil básník Johann Wolfgang Goethe (již r. 1790). K většímu zpřístupnění však přispělo až úsilí barona Ludvíka Karla Nádherného v kombinaci s nečekanou živelní pohromou v podobě ničivého lesního požáru v r. 1824, který obnažil do té doby neprostupné a skryté skalní labyrinty.

Jako ve všech vsích regionu bylo významnou složkou obživy místních obyvatel plátenictví. V Horním Adršpachu založil r. 1860 Emanuel Fiedler přádelnu lnu, kterou r. 1886 prodal Hugovi Martinimu, jenž ji významně modernizoval a rozšířil. Podnik poskytující vítanou obživu nemalému počtu obyvatel regionu prodal r. 1916 jeho syn Karl vídeňské firmě Samuela Tausiga. Ta však poněkud přestřelila výši nově vložených investic a závod r. 1924 zkrachoval. Eskomptní trutnovské bance se jej po čase sice podařilo ještě jednou vzkřísit, ovšem r. 1935 zde byla výroba s konečnou platností ukončena.

BOŽANOV

(z něm. Barzdorf; 1. písemná zmínka z r. 1256; přibližná délka 6,3 km)

Jedna z největších a nejlidnatějších vsí původního založení. Počtem obyvatel předčila ve starších dobách leckteré město – k r. 1890 jich zde žilo na 1.580 (v současnosti, k r. 2021, pouhých 359). V rámci horního katastru vsi vznikla r. 1784 navíc malá oddělená osada Studená voda (Kaltwasser) s necelou padesátkou obyvatel. Tuto někdejší místní část dnes ovšem připomíná už pouze jediná stojící budova někdejšího výstavného a oblíbeného výletního hostince, jenž dnes slouží jako základna dětského tábora. I co do občanské vybavenosti vzrůstající zde od konce 19. stol do 2. sv. války mohlo

k Božanovu (stejně jako k dalším větším obcím Broumovska) leckteré městečko ve vnitrozemí jen závistivě vzhlížet. Cölestin Ringel, jeden z místních hospodářů, zde r. 1898 založil prosperující podnik na výrobu zemědělských strojů a domácích mandlů. V 70. a 80. letech 19. století probíhala z přelidněného Broumovska poměrně silná vystěhovalecká vlna do Chile, kde mnozí chalupníci bez větší životní perspektivy hledali šťastnější budoucnost. Na dalekou a strastiplnou cestu se tehdy vydal i jeden božanovský manželský pár s jednoročním synkem jménem August Klinke (1870 – 1932), který se pak v chilské Valdivii vypracoval až na post biskupa tamní diecéze. Božanov je dodnes proslulý těžbou kvádrových pískovců.

BROUMOV

(z něm. Braunau; 1. písemná zmínka z r. 1255)

Až do moderní doby jediné sídlo s městským statutem v rámci celého Broumovska – viz dále Meziměstí. Ač prvně zmíněn jako trhová ves, jednalo se od samého počátku zcela jasně o regulérní sídliště městského typu, tedy s jasně plánovitě vymezeným trhovým místem /náměstím/ a souvislými domovními parcelami podél pravoúhlé uliční sítě, plnící takto úlohu správního a hospodářského centra. Jeho obyvatelé nebyli obdařeni rozsáhlými polnostmi a vlastnili pouze drobné pozemky a zahrady v okolí města na přilepšenou ke svým primárním řemeslným a obchodním aktivitám. Zdejší řemeslníci sdružení v ceších měli ve svých živnostech zajištěn prakticky monopol. Na vsích bylo povoleno provozovat jen pár z městského kartelu pragmaticky vyňatých řemesel, kdy mlýny mohla provozovat pouze klášterní vrchnost ve vlastní režii, nebo jí pověřený jedinec; provoz kovářny a právo šenku bylo pak vyhrazeno toliko držitelům šolcovského úřadu. Vařit pivo mohla rovněž jen vrchnost a tzv. právováreční měšťané, tzn. majitelé domů vně městských hradeb sdružení rovněž v cechu. V rozdělení distribuce piva do venkovských šenků panovaly mezi oběma subjekty časté spory, v nichž za delší konec provazu tahal pochopitelně klášter.

Mniši vařili své pivo původně v klášteře a až počátkem 18. století se z kapacitních a zejména bezpečnostních důvodů /provoz s otevřeným ohněm byl potenciálním zdrojem požárů/ rozhodli tuto svou činnost přenést na pozemky zhruba 2 km vzdáleného klášterního dvora ve Velké Vsi. Na křižovatce velkoveské a tzv. Svídnické cesty zde v letech 1712 – 1714 vyrostl nový vrchnostenský pivovar, který položil základy dnešní městské části Olivětín (Ölberg) – název odvozen od již dříve zde stojící kaple Na Olivové hoře. Pro mohutný rozvoj této osady a pro její splynutí s Broumovem v lidnatou městskou čtvrť však byl rozhodující až počín podnikatelského rodu Schrollů, zejména Josefa Schrolla (1821 - 1891), který se zde r. 1856 rozhodl zbudovat mechanickou tkalcovnu, první velký průmyslový textilní podnik na Broumovsku – viz i Meziměstí. Později zde přibyla i bělárna a pro výstavbu své nové přádelny v Meziměstí zřídil v sousedních Heřmánkovicích vlastní parní cihelnu. Za své zásluhy byl povýšen do šlechtického stavu. Dalším významným broumovským závodem byla např. barevna a zušlechťovna tkanin bratří Nowotnych.

BENEŠOV

(z něm. Strassenau; přibližná délka 2,6 km)

Založení této původně jen osady nelze přesně vrocit, bezpečně však spadá do 18. století a jedná se tak o nejmladší ves na Broumovsku. Vznikla odkupem okrajových částí polností heřmánkovických sedláků rozprostírajících se podél frekventované obchodní cesty z Broumova přes hraniční Janovičky dále do Slezska, zejména na Svídnici, odkud také její pojmenování Svídnická cesta. Původní, zjevně jen provizorně vymyšlené pojmenování této nové osady bylo Concurrent, odvozené z latinského concurrere = souběžně jít – zda tím byla myšlena souběžnost kolonie s mateřskými Heřmánkovicemi, či s onou Svídnickou cestou, se můžeme jen dohadovat, obojí totiž platí. Lze se setkat i s mylným datem založení osady k r. 1836, který se však zjevně musí pojít pouze s jakousi změnou jejího statutu. Stalo se tak za opata Placida Benesche a od něj pak bylo, dle všeho až po r. 1945, odvozeno české pojmenování obce. Možná se k onomu roku osadě /kolonii dostalo regulérnějšího statutu obce, což se mohlo pojít i se změnou názvu na Strassenau. Katastr obce měří na délku sice přes 2 km, ovšem počtem hospodářských usedlostí se na Broumovské poměry jednalo o obec velmi malou, vyskytovali se zde pouze 4 sedláci a 4 chalupníci. Avšak v souvislosti s rozvojem sousedního průmyslového Olivětína se Benešov zejména v dolní své části postupně natolik zalidnil a urbanizoval, až se s ním opticky volně propojil.

K vlastní samosprávě však nikdy nedospěl a úředně i církevně náležel stále pod mateřské Heřmánkovice; dnes je součástí Broumova.

ROŽMITÁL

(z něm. Rosental; 1. písemná zmínka z r. 1359; přibližná délka 4 km)

Snad jediná z vesnic, u níž ve zkratce nelze uvést nic mimořádného. Jak i v dalších vsích zde žili spořádaní a houževnatí lidé a pilní hospodáři, což není málo, ba naopak, výhradně na těchto vlastnostech a schopnostech spočíval základ prosperity celého Broumovska. Koncem 19. století zde byly otevřeny dva lomy pro těžbu melafyrového štěrku, využívaném při stavbě silnic na Broumovsku. Jeden je dodnes činný a nachází se v něm rovněž geopark, jenž vás coby přírodní učebnice vulkanologie i ekologie seznámí s neobvyklými úkazy velmi vzdálené i zcela nedávné minulosti.

VELKÁ VES

(z něm. Grossdorf; 1. písemná zmínka z r. 1256; přibližná délka 5,1 km)

Ves, jejíž střední část získala za průmyslové revoluce v 2. pol. 19. století charakter městské průmyslové čtvrti a opticky se propojila s Broumovem. Městský katastr byl totiž nevelký a neposkytoval prostor k průmyslovému rozvoji. Z toho dokázala těžit (daňovými výnosy) právě Velká Ves, na jejíchž pozemcích v těsném sousedství města vybudoval r. 1861 Franz Nowotny mechanickou přádelnu a tkalcovnu (270 zaměstnanců). Tu pak r. 1873 odprodal bratrům Etrichovým, kteří ji podstatně rozšířili (500 zaměstnanců). R. 1882 podnik prodali vídeňské firmě Hermanna Pollacka synové, která pak závod postupně rozšířila na druhý největší na Broumovsku (1.280 zaměstnanců). Po r. 1939 byl závod tzv. arizován a po r. 1945 znárodněn stejně jako Schrollovy závody v Olivětíně a Meziměstí, s nimiž byl spojen v národní podnik Veba. Ten byl pak po r. 1989 opět privatizací přeměněn na akciovou společnost, která i přes jistý útlum (opuštění závodu v Meziměstí; pokles počtu zaměstnanců ze 4. 850 v r. 1990 na nynějších cca 700) je dodnes nejvýznamnějším zaměstnavatelem na Broumovsku. Dalším významným velkoveským závodem byla r. 1890 založená pobočka hodinářského koncernu Gustav Becker (s centrálou v nedalékém prusko - slezském Freiburgu, dnes polské Świebodzice). Závod, plánovaný původně jen jako montovna, se velmi rychle vyvinul v plnohodnotnou a prakticky autonomní továrnu, nadto největší jak v rámci monarchie, tak i pozdější ČSR. Značku Becker i s broumovskou pobočkou před 2. sv. válkou pohltil ještě větší hodinářský gigant, schwarzwaldský Junghans. Po r. 1945 výroba hodin v Broumově pokračovala již jen krátce pod značkou Chronotechna. Z dalších na katastru obce působících firem možno jmenovat ještě závod na výrobu papírenského zboží firmy Wenzel, tiskárenský podnik Rachwalsky, podnik na leptání skla pískem fy. Scholz a Schneider (r. 1904 první svého druhu u nás), nebo strojní závod a slévárnu bratří Ringelů – Velká Ves byla takto formálně (prakticky však všechny uvedené závody byly na předměstí Broumova) nejprůmyslovější vesnicí na Broumovsku.

Z místních významných rodáků možno zmínit stavitele varhan Tobiasse Meissnera (+ 1713), Prof. MuDr. Otto Kahlera (1849 - 1893), významného neurologa, vysokoškolského profesora 2. lékařské kliniky v Praze a docenta lékařské univerzity tamtéž, či Alfreda Scholze (*1920), světového houslisty a dirigenta nejvýznamnějších operních a symfonických těles. Významný matematik Prof. Dr., Dr. h. c. Gerhard Ringel (1919 – 2008) se sice narodil v rakouském Kollnbrunnu a svou kariéru založil až po válce v Německu a USA, ovšem jeho otcem byl Ing. Josef Ringel, jeden ze spolumajitelů výše uvedené slévárny, a vystudoval broumovské klášterní gymnázium. Náleží mezi světově uznávané průkopníky v oblasti kombinatoriky a teorie grafů, působil na univerzitách v Německu i USA.

HEJTMÁNKOVICE

(z něm. Hauptmannsdorf; 1. písemná zmínka z r. 1296; přibližná délka dnes 4,2 km)

Ves původního založení, prvně však písemně zmíněná až r. 1296 jako Haitfolksdorf. Původně vesnice střední velikosti (dlouhá cca 3km), která plynule navazovala na co do rozlohy větší Fojtsdorf, který se s ní však po své jisté „marginalizaci“ spojil v jednu velkou obec (r. 1890 1.240 obyvatel, dnes pouhých

610) – viz dále Voigtsdorf. Při volbách r. 1935 byli hned dva zdejší občané, Josef Kahler a Anton Just, zvoleni do československého parlamentu a vesnici pak místní po zbytek první republiky přezdívali „Senatorenderfla“ (Senátorská vesnička, Senátorov). Zdejším nejproslulejším rodákem je Josef Schroll (1821 - 91), jeden z nejvýznamnějších textilních průmyslníků někdejšího Rakousko – Uherska. K jeho podnikatelským aktivitám viz zde hesla Olivětín (v rámci Broumova) a Meziměstí. Obec byla rodištěm povícero osobností regionálního i neregionálního významu, např.: Martin Konstantin Beinlich (1654-1721), jenž se stal mistrem Rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou; malíř Josef Ringel (1794-1856) se po založení pražské Akademie výtvarných umění (r. 1799) stal žákem jejího prvního ředitele Josefa Berglera a poté zde působil coby jeho zástupce; Benedikt Just (1847 – 1921) působil jako profesor přírodních věd na gymnáziu v Badenu u Vídně a školní rada a byl též dlouholetým předsedou Dolnorakouského klubu turistů. Vsi se těsně před 2. sv. válkou dostalo žertovné nářeční přezdívky „Senaterderfla“ (Senátorské vesnička, Senátorov) neboť dva zdejší občané byli v téže době zvoleni za senátory Národního shromáždění ČSR. Byli jimi sedlák Josef Kahler (1872 – 1939) za německé agrárníky a za německou sociální demokracii zedník Anton Just (1882 - 1948), kdy první byl ve funkci v letech 1926 až 1937, druhý 1929 až 1935. Obec proslula těžbou a zpracováním vápence, jenž byl pro své specifické vlastnosti a kvalitu vysoce žádanou surovinou.

Dne 14. července 1847 ve 3:45 hodin byli zdejší (a nejen zdejší) obyvatelé probuzeni hlasitými detonacemi (byly slyšitelné až na 80 km vzdálenost). Světelný úkaz v podobě pádu dvou svítících těles s kouřovou clonou, který je doprovázel, pozoroval Josef Töpper z Hejtmánkovic a první těleso, jež dopadlo do nedalekého pole, se vydal vyhledat. Na místě (dnes tzv. louka U Myšáků, souřadnice 50°35'34.321"N, 16°19'16.202"E) našel asi jeden metr dlouhou rýhu, ze které vyčníval tmavý horký kámen. S vynaložením větší síly se mu podařilo nápadně těžký předmět (23,6 kg při rozměrech 25 x 25 x 13 cm) ze země vyjmout. Jednalo se o pád dvou meteoritů coby zbytků meteoroidu shořivšího při průletu atmosférou, takto třetí pozorovaný pád meteoritického železa na světě a první zjištěný pád železa vzácného hexahedritového typu. Töpperem nalezený hejtmánkovický kus byl následně vykoupěn klášterem, rozřezán na nejméně 24 kusů a rozeslán do vědeckých institucí po celém světě ke zkoumání. Druhý meteorit dopadl na katastru Křinic.

HEŘMÁNKOVICE

(z něm. Hermsdorf; 1. písemná zmínka z r. 1353; přibližná délka 4,7 km)

Přes velmi pozdní první písemnou zmínku se dle polohy a rozlohy nepochybně jednalo o ves původního založení, které lze klást někde k roku 1255 – 56, kdy byly založeny dvě sousední obce z jedné i druhé strany heřmánkovického katastru. Jako jediná ves na Broumovsku poskytla okrajovou východní část svých polností pro založení hned dvou dalších vesniček, a sice Janoviček (r. 1560) a někdy v 18. století (přesné datum neznámo) pak i Benešova – bližší informace viz u obou obcí.

Zdejším nejproslulejším rodákem byl syn zdejšího sedláka Franz Opitz (1810 – 1866), který ve svých dvaceti letech vstoupil do řádu Milosrdných bratří svatého Jana z Boha působícím při dnešní pražské nemocnici Na Františku. Zde přijal řeholní jméno Coelestin a svou dráhu započal jako ošetřovatel, následně se vypracoval na post ranhojiče a nakonec nastoupil na studia, jež završil r. 1842 získáním titulu magistra chirurgie. Ve zmíněné nemocnici pak 7. 2. 1847 jako jeden z prvních v celé tehdejší rakouské monarchii a jako úplně první v Čechách použil na operovaném pacientovi celkovou éterovou narkotizaci; stalo se tak pouhé čtyři měsíce poté, co tento anestetický zákrok celosvětově prvně provedl Wiliam T. G. Morton v americkém Bostonu. Zahájil tak u nás éru bezbolestných chirurgických operací, které se do té doby odbyvaly za nepředstavitelných útrap postižených, což rovněž neposkytovalo operatérům potřebný klid a čas při zákrocích.

JANOVIČKY

(z něm. Johannesberg; 1. písemná zmínka z r. 1560; přibližná délka 1 km)

Další ze vsí pozdního vnitřního založení, vysazená 1560 opatem Janem z Chotova, od nějž i její pojmenování. Vznikla vyjmutím z Heřmánkovického katastru, ovšem v jeho rámci na dominikální půdě (na místě panského lesa) pod samým hřebenem Javořích hor, podél vrcholové části tehdy frekventované Svídnické cesty. Po Březové se jednalo o druhou nejmenší ves na Broumovsku, plnou čtvrtinu janovičského katastru však nadále trvale zabíral les. Úrodnost půdy zde při nadmořské výšce od 550 do 650 m byla nevalná a všichni hospodáři zde byli toliko zahradníky – k

r. 1677 jich zde bylo pouhých 13 a žádný z nich nevlastnil koně. Přesto i takto malá osada získala statut regulární vsi, měla vlastní šolcovnu (tedy instituci s výkonem nižšího soudnictví + výčep piva) a poté co se v průběhu 18. stol. počala čile rozrůstat, zde r. 1824 byla zřízena i škola (a např. ke kvalitě jejího kabinetu přírodnin by dle písemného náznaku mohla závistivě vzhlížet asi i nejedna městská škola). Populačního vrcholu dosáhla r. 1833, kdy zde v 55 usedlostech žilo 419 osob.

Obec měla dokonce i vlastní kostel, k němuž však přišla dílem náhody. R. 1672 se totiž opat Sartorius rozhodl, že v mateřských Heřmánkovicích nechá namísto starého dřevěného kostela vystavět nový. Materiál z rozebraného starého kostela však ještě zjevně nebyl v až tak špatném stavu, takže byl převezen na Janovičky, kde z něj kostel opět sestavili. R. 1726 k němu bylo přistavěno kamenné kněžiště. Konaly se sem každoroční poutě a byl hojně navštěvován i věřícími ze sousedního Pruska zvláště poté, co se z obce stalo oblíbené výletní a rekreační letovisko s několika hostinci a honosnými vinárnami s ubytováním, jež však nezháleželo ani v zimě, když zde zbudován i skokanský můstek. V období komunismu vzala sice většina původní za své, ovšem obyvatelé Broumova si zde zároveň počali stavět chaty a někdejší obec tak získala charakter celoročně využívané rekreační chatové osady s menší nenáročnou lyžařskou sjezdovkou. Bohužel, unikátní dřevěný kostel s potenciálem stát se dnes turistickým magnetem byl nejenže neudržován, ale dokonce úmyslně devastován, až bylo r. 1964 přistoupeno k jeho likvidaci.

HYNČICE

(z něm. Heinzendorf; 1. písemná zmínka z r. 1255; přibližná délka 2,3 km)

Náleží mezi vsi původního založení, ovšem tvoří mezi nimi výjimku malou rozlohou svého katastru: lokátoru (údajně jménem Trichelovi s jeho lidmi zde byl přidělen jen malý kus lesa v údolní nivě při řece Stěnavě, vmáčkнутý do úzkého prostoru mezi oboustranně sousedící katastry Ruprechtic a Heřmánkovic. Na takto malé ploše se mu podařilo vytýčit necelé 4 polní lány, když ostatní vsi jich běžně měly 10 až 20 a největší Šonov dokonce přes 27 (šlo o základní polní tratě dělící se pak dále ještě na polnosti jednotlivých sedláků). Značná část katastru navíc pro strmost terénu nešla zemědělsky obhospodařovat a zůstávala trvale zalesněna. Na rozdíl od katastrů ostatních obcí, v nichž velké části lesní plochy vlastnila klášterní vrchnost, byly všechny hynčické lesy v majetku zdejších rolníků, pro něž tak lesní hospodaření představovalo nemalou část příjmů. S tím souviselo i pálení dřevěného uhlí a zdejší šolc pak vlastnil pec na výrobu kolomazi, na jejíž provoz měl dědičné právo, a byl též povinen dodávat uhlí pro klášterní kuchyň. V obci hospodařilo pouhých 9 sedláků a 10 chalupníků.

Dalším způsobem obživy místních bylo domácí tkalcovství, které pak poskytlo vhodnou základnu podnikatelskému rodu Heinzelových k rozjezdu průmyslové výroby (viz i Jetřichov). Jako první zde dva faktori (obchodníci s plátnem) ze sousedních Ruprechtic, bratři Josef a Ferdinand Heinzelové, založili mechanickou tkalcovnu. Po vybudování železniční trati v těsné blízkosti obce r. 1875 závod následně rozšířil o přádelnu a další provozy Josefův syn Anselm Heinzel (1846 - 1921). Krom podnikání se angažoval i v komunální politice, byl dlouholetým předsedou okresního shromáždění a za volební okres Broumov byl podvkráte (1889 a 95) zvolen poslancem Českého zemského sněmu. Pozvedl na novou úroveň i místně tradiční rybníkářství, když skoupil všech 12 ha zdejších rybníků a navíc k nim založil pstruží líheň (dodnes činná) vymyslel i patentově chráněné zařízení na odchyt říčních ryb, které se úspěšně uplatnilo i v cizině. Textilní výroba v bývalé Heinzelově továrně byla ukončena r. 1957, ovšem hned následujícího roku zde byla vytvořena pobočka přerovské Meopty se zaměřením na obor foto-kino a vznikaly zde tak např. legendární fotoaparáty Flexaret; dnes však někdejší tovární areál slouží už pouze jako sklad.

JETŘICHOV

(z něm. Dittersbach; 1. písemná zmínka z r. 1395; přibližná délka 3 km)

I přes pozdní první písemnou zmínku lze založení obce klást přibližně k r. 1255. Podobně jako Honů (viz) se i této vesnice velmi bezprostředně dotkly aktivity generála Laudona za sedmileté války, neboť ten na návrší nad dolní částí vsi směrem k Heřmánkovicím nechal vybudovat dobře opevněný polní tábor – palisáda byla údajně tvořena 30.000 dřevěnými kůly, na což v okolí padly tisíce stromů. V r.

1761 odsud osobně řídil bojové operace, přičemž svůj hlavní velitelský stan měl v sousedních Hejtmánkovicích. Sedláci, na jejichž polnostech se tábor po celých šest válečných let rozkládal, z toho museli být zoufalí. Na onom návrší byla vystavěna kaple, lidově zvaná Laudonova, z níž je dnes už jen torzo, ovšem obec usiluje o její obnovu.

Od r. 1845 v Jetřichově postupně rozvinul své obchodní aktivity ruprechtický faktor Josef Heinzel (k tomuto podnikatelskému rodu viz i Hynčice). R. 1874 přestavěl svůj statek na výrobní podnik a 5 let nato v jeho sousedství vybudoval bělidlo a barvárnu příže. Jeho syn Anselm pak počátkem 20. století čistě už jen barevnu pozvedá údajně až na produkčně nejvýkonnější podnik v R-U monarchii. V rámci katastru obce působil i další tovární podnik vybudovaný postupně třemi generacemi rodu Drechselových. Zakladatelem podniku byl majitel zdejšího statku Franz Drechsel (1820 - 1895), který r. 1856 započal s provozem mandlu, valchy a sušárny. Postupným vývojem z toho pak povstala továrna na bělení, barvení, zušlechťování a úpravu bavlny. Nedlouho po nástupu komunistické moci byla výroba v obou zmíněných závodech ukončena a po různých peripetiích slouží v současnosti pouze jako prodejní sklady a pro drobnou podnikatelskou činnost vícero subjektů.

KŘINICE

(z něm. Weckersdorf; 1. písemná zmínka z r. 1255; přibližná délka 4,7 km)

Dle zakládací listiny vysazeny podél potoka „Crinice“, kterýžto český název ve zkomolené podobě Krims převzali i místní Němci, ovšem označovali jím pouze dolní část vsi; to pak od nich po r. 1945 převzali i Češi a lokalita kolem dolní křižovatky je dodnes neoficiálně zvaná „na Krimsu“. Významným zdejším rodákem byl spisovatel, publicista, divadelní vědec a kritik Oskar Teuber (1852 – 1901), jenž byl za své zásluhy obdržel řadu vyznamenání, z toho dvě od samotného rakouského císaře. R. 1847 byly i Křinice, podobně jako Hejtmánkovice (viz), „pochtěny“ dopadem meteoritu. Křinický kus byl o něco menší (17,2 kg při rozměru 23 x 21 x 14 cm), zato však vletěl přímo do domku cihlářského dělníka Pohla, v němž prorazil střechu, prolétl stropem, roztříštil pelest postele, na které spaly tři děti, kterým se však nic nestalo, a proletěl až do sklepa. Tento kus byl ponechán v celku, originál je uložen v Národním muzeu, ale jeho věrnou kopii lze spatřit v Muzeu Broumova.

Když na hřebeni Broumovských stěn, pod nimiž se Křinice rozkládají, nechal r. 1731 opat Othmar Zinke vystavět kapli Panny Marie (tzv. Hvězda; stavitel K.I. Dientzenhofer), stal se horní konec vsi výchozím bodem poutní cesty k této kapli. A zvláště poté co s rozvojem turistiky a výletnictví ke kapli přibyla r. 1852 ještě horská chata s hostincem, získal horní konec vsi rekreační charakter, když zde byla postavena vila Margaret(h)a (zvaná též Logierhaus – ubytovna) a populární, dodnes činný hostinec Amerika.

MARTÍNKOVICE

(z něm. Märtzdorf; 1. písemná zmínka z r. 1320; přibližná délka 5,1 km)

První písemná zmínka je poměrně pozdní, ovšem o časnějším založení obce jasně vypovídá původní varianta jejího názvu Martini villa, kdy se jednalo o pojmenování k počtě opata Martina I. vykonávajícího funkci v letech 1253 – 1278. Zvláštní pozici v rámci Broumova měl zdejší farní kostel: jako jediný nepatří do tzv. Dientzenhoferovské skupiny, jako jediný stojí na vyvýšenině, na hraně výrazně modelovaného, zalesněného vrchu Hoprich, zasazen malebně v přírodní scénérii, a byla v něm též uchovávána lidem uctívaná gotická soška sv. Jiří bojujícího na koni s drakem, s níž byly každoročně konány populární procesí končící pouťovou veselicí. Ta se odehrávala na prostranství u hostince Sandschenke (dnes Na Písku – aktuálně zde probíhá pokus o její obnovu) za hojné účasti lidu z širokého okolí. Pozoruhodné bylo, že ves měla v letech 1826 až 1865 dokonce dvě školy, jednu na dolním konci při faře, druhou ve středu obce. Stávající velkorysá školní budova (prakticky městských parametrů) byla vystavěna r. 1912.

Martínkovice byly jednou ze tří vesnic na Broumovsku (viz Jetřichov a Hynčice), v nichž našel uplatnění průmyslový tovární podnik. R. 1859 zde pražský podnikatel Philipp Winternitz na místě někdejšího mlýna vystavěl mechanickou tkalcovnu, kterou od něj 1884 coby nerentabilní odkoupil Moritz Schur z Náchoda, který podnik opět pozvedl a rozšířením objektu i výroby v r. 1875 ho přivedl

k dalšímu rozvoji, kdy před 1. sv. válkou měl na 400 zaměstnanců. Po r. 1918 a zvláště s nástupem světové hospodářské krize počala firma strádat a r. 1933 živila už pouhých 70 pracovníků. Po r. 1945 pak byl provoz postupně utlumován, až r. 1963 k jeho celkové likvidaci a objekt sloužil nadále už jen coby sklady.

Za 1. sv. války byl na katastru obce (na klášterních pozemcích) vybudován obří zajatecký tábor sestávající ze zhruba 300 dřevěných objektů. Za dobu jeho existence jím prošlo na 30.000 zajatců, především Srbů a Rusů, v menší míře Italů a dalších národností. Přestože byl veden pečlivě a humánně, tak v důsledku obecného nedostatku potravin a mnoha dalších strážní, zejména pak infekčních chorob, zde celkem přes 2.500 zajatců zemřelo. Pohřbívání byli přímo v sousedství tábora a k uctění jejich památky zde byl ještě na sklonku války vztyčen pomník. Zatímco ostatky byly po válce exhumovány a převezeny na centrální pohřebiště, pomník v podobě velkého kamenného kříže zde (na tzv. „Srbském hřbitově“) stojí dodnes. Nedaleko něj se nachází i menší pohřební místo s neoznačenými hroby 116 zajatců z řad sovětské Rudé armády, kteří během 2. sv. války zemřeli v důsledku nelidských podmínek v menším zajateckém táboře na okraji Broumova.

MEZIMĚSTÍ

(z něm. Halbstadt; 1. písemná zmínka z r. 1408; přibližná délka 2,5 km)

Dnešní obec se statutem města nebyla po dlouhou dobu své existence dokonce ani řádnou vesnicí. V nejstarší době šlo o součást vsi Vižňov, kdy r. 1408 je prvně zmíněna pod názvem Menší či též Dolní Vižňov – blíže viz informace k této obci. Do majetku broumovského klášterního dominia se tato ves, či tehdy spíše jen tvrz s hospodářským dvorem, dostala poprvé až r. 1434 (při té příležitosti prvně zmíněna pod novým názvem Halbenstat), s definitivní platností pak r. 1499 - blíže ke starší historii viz Vižňov. Kolem r. 1560 při zdejším vrchnostenském hospodářském dvoru nechal opat Jan Chotovský vystavět letní rezidenční sídlo, které opat Benno Löbl r. 1749 nechal přestavět na barokní zámek (architektem byl K. I. Dientzenhofer). Zlom ve vývoji této lokality přineslo až 19. století. V roce 1826 se v Meziměstí zaregistroval jako velkoobchodník s plátnem Josef Walzel (1801-1884), původem ze sousedního Vižňova (viz), jenž postupem času svůj podnik přetvořil v manufakturní tkalcovnu, k níž r. 1884 přibýlo bělidlo s vybavovacím zařízením, a následující rok započal s výstavbou tovární budovy. Celý podnikatelský projekt završilo r. 1894 zprovoznění tkalcovny se 180 stavy. Druhý mohutný impuls rozvoje znamenal zprovoznění železniční trati Choceň - Meziměstí (s napojením na Broumov), jejímž cílem bylo spojit tehdejší Prusko s Rakousko - Uherskem. Právě Meziměstí se tak stalo významným železničním hraničním uzlem, a za tím účelem zde bylo v letech 1873–1875 vybudováno rozlehlé reprezentativní nádraží s celnicí a výtopnou, jehož součástí byl dokonce i divadelní sál - staniční budova je dnes technickou památkou. Výhodné železniční spojení spolu s dostatkem pracovních sil pak do Meziměstí přilákalo i broumovského textilního magnáta Josefa Schrolla, který zde v letech 1882-84 vystavěl novou přádelnu, zaměstnávající již dva roky na to 575 dělníků. Až r. 1873 se Meziměstí spolu se Starostínem rozhodlo po správní stránce osamostatnit od mateřského Vižňova, získalo následně statut městyse, po r. 1885 střediskové obce a r. 1992 pak regulérního města. Významným zdejším rodákem byl spisovatel Gustav Pawikowsky (1851 – 1916), jenž mj. do němčiny přeložil Kosmické písně od Jana Nerudy.

BŘEZOVÁ U BROUMOVA

(z něm. Birkigt; 1. písemná zmínka z r. 1558; přibližná délka 1 km)

Další ves pozdějšího založení vysazená opatem Janem III. z Chotova r. 1558 na úkor části panského lesa z verněřovického a jetřichovského katastru. Jednalo se o tzv. vnitřní osídlení, tedy provedené, místními broumovskými klášterními poddanými. Zvláštností ovšem bylo, že šlo o Broumováky doslova – nová půda byla totiž přidělena dvanácti broumovským měšťanům, kteří se sem přestěhovali a začali zde hospodařit. Ve své době to mohlo být vnímáno jako jejich jistá společenská degradace, ač zemědělské podnikání mohlo být stejně nebo i více výnosné, než nějaké méně prosperující řemeslo, ale postavení byť i chudého měšťana stálo na sociálním žebříčku pocitově vždy výše, než prostého, byť i bohatšího sedláka. Zřejmě to souviselo s jistým přelidněním městské populace v kombinaci s nedostatkem možností nelebení obživy, a tak se „dvanáct statečných“ rozhodlo ohodit předsudky stranou. Vsi se pak také v dialektu přezdívalo „s Hernderfla“ (Panská víska, ve smyslu městských pánů, „Pánov“). Tato původně malá vesnička

(pouhých 98 ha) se však v průběhu staletí docela slušně zalidnila, zvláště poté, co zde r. 1889 Anton Rosenberg (1847 – 1941) založil továrnu na výrobu samonavíjecích rolet – takto jako první ve střední Evropě (firma zde r. 1991 obnovena pod názvem Dřevoterm – přední český výrobce stínících techniky). Roku 1939 zde tak žilo na 200 obyvatel v 75 číslech popisných. Dnes náleží Březová k Meziměstí)

RUPRECHTICE

(z něm. Ruppertsdorf; 1. písemná zmínka z r. 1255; přibližná délka 3,3 km)

Obec rozkládající se v údolí podél potoka pod Ruprechtickým špičákem, takto nejvyšším vrchem Javořích hor a celého Broumovska (880 m n. m.). Zejména v průběhu 18. století se zde etablovala domácí tkalcovská výroba, jejíž organizaci se po klášterní vrchnosti v následujícím století ujali místní faktoři. Z Ruprechtic takto povstalo několik obchodně talentovaných osobností, tzv. gründerů, zejména Benedikt Schroll (1790 – 1876), který své podnikání strategicky přenesl do Hejtmánkovic, prakticky na předměstí Broumova a položil tak základ pozdějšího textilního impéria. Dalšími byli bratři Heinzlové, Josef (1808 - 1886) a Ferdinand (1818 – 1901), kteří se pro změnu stali zakladateli textilních továren v sousedním Jetřichově a Hynčicích (viz hesla obou obcí). Z dalších významných rodáků lze vyzvednout Roberta Christiana Riedela (1838 – 1909), člena broumovské klášterní komunity a významného pedagoga, který byl r. 1886 jmenován do funkce zemského školního inspektora na Moravě a r. 1893 pak v Čechách.

Obec byla r. 1780 rozšířena o osadu Pomeznice (Grenzdörfel), vysazenou na klášterních pozemcích, která se však r. 1905 po správní stránce přichýlila k sousednímu Vižňovu. Velkou posilu obecního rozpočtu představovalo napojení na železniční trať (1875) v kombinaci s výhodnou sousedskou polohou s průmyslově se rozrůstajícím Meziměstím, kterému se však k rozvoji nedostávalo pozemků. Na dolním katastru Ruprechtic tak byla vystavěna celá Nádražní čtvrť sestávající z obydlí pro meziměstské železniční zaměstnance a r. 1889 zde vyrostla i „meziměstská“ filiálka firmy Carla von Kulmitze (založená r. 1850 v Saarau v Pruském Slezsku) produkující výrobky z ohnivzdorných materiálů, zejména šamotu.

STAROSTÍN

(z něm. Neusorge; 1. písemná zmínka z r. 1650; přibližná délka 1,4km)

Vesnička pozdního vnitřního osídlení založená r. 1650 na pozemcích meziměstského klášterního dvora opatem Janem III. Z Chotova. Byla tvořena toliko chalupníky a domkaři, jejichž hlavní obživou bylo domácí tkalcovství. Nikdy nedisponovala vlastní samosprávou, do r. 1873 spadala pod sousední Vižňov, poté pod rovněž sousední Meziměstí.

VIŽŇOV

(z něm. Wiesen; 1. písemná zmínka z r. 1355; přibližná délka 3 km)

Kolonizace severního okraje Broumovského výběžku, jejíž počátky spadají nepochybně rovněž k polovině 13. století, probíhala v režii drobné šlechty působící v sousedství benediktinského panství na česko - slezském pomezí. Konkrétně se jednalo o vsi Verněřovice a Vižňov, které se do majetku klášterního dominia se dostaly po složitých peripetiích až v průběhu 2. poloviny 16. a počátku 17. století. Vižňov se majetkově dělil na Horní a Dolní, přičemž dolní část připadla klášteru dědickým odkazem r. 1434 - tehdy se pro ni prvně objevuje nové pojmenování Halbenstat a vzniká takto zárodek klášterního hospodářského dvora a pozdějšího Halbstadtu, Meziměstí, takto druhého městského centra Broumovska. Horní část vsi, dnešní vlastní Vižňov, byla ke klášternímu dominiu připojena až r. 1621. Podobně jako sousední Ruprechtice byl i Vižňov centrem plátenického obchodu a rovněž odsud vzešel jeden významný faktorský rod Walzelových. Z hlediska broumovského zde byl důležitou postavou průmyslník Josef Walzel (- blíže k němu viz Meziměstí), ještě významnějšího podnikatelského úspěchu však dosáhl Cemens Walzel (1819-1886), jenž spolu se svými bratry Georgem a Peterem založil v roce 1851 přádelnu Inu v Poříčí u Trutnova a za své zásluhy o rozvoj Inářského průmyslu byl povýšen do šlechtického stavu. V budově někdejší vižňovské burzy s plátnem, kde rod se svým podnikáním započal, Walzelovi později zřídili muzeum zbraní – po r. 1945 bohužel rozchvácené. Pod vižňovskou šolcovskou, později starostenskou správu spadalo až do r. 1873 sousední Meziměstí se Starostínem, kteréžto obce se onoho roku

osamostatnily. Naopak r. 1905 se Vižňov rozrostl o místní část Grenzdörfel – Pomeznice, náležící do té doby k Ruprechticím. Na prostranství vedle místního kostela se nachází malý geopark, v němž milovníci neživé přírody naleznou ukázky horninového prostředí Broumova.

OTOVICE

(z něm. Ottensdorf; 1. písemná zmínka z r. 1300; přibližná délka 4,1km)

První písemná zmínka o obci souvisí se vzpourou broumovských fojtů, již se r. 1300 účastnil i otovický šolc (rychtář), ovšem založena byla nepochybně zhruba o 50 let dříve. Místní zvláštností bylo, že zdejší panský hospodářský dvůr byl nejméně po 150 let v držení autonomní drobné šlechty, nejprve rytířského rodu Birkeových, poté Crockerových a teprve r. 1614 se dostal zpět do rukou kláštera. Obec proslula těžbou a pálením vápence. Ve zdejší kovárně se narodil Dominik Prokop (1890 – 1970), poslední z opatů sídlících v broumovském klášteře, který po r. 1945 musel Broumov se svou komunitou nuceně opustit a uchýlit se do bavorského Rohru, kde tato „exilová broumovská komunita“ dodnes působí. Druhou významnou osobností byl Hugo Scholz. Narodil se 27. 7. 1896, absolvoval Benediktinské gymnázium v Broumově a Rolnickou školu ve Velké Vsi. Byl otovickým kronikářem, později, už v Německu, uznávaným spisovatelem.

ŠONOV

(z něm. Schönau; 1. písemná zmínka z r. 1300; přibližná délka 5,8 km)

Ves zmiňována prvně v souvislosti s jejím vyrabováním při vzpouře broumovských fojtů, ovšem založením spadá nepochybně již někde do 13. stol. S 27 lánů šlo o katastrálně největší z broumovských vesnic (dnes 20,74 km²!), dnes zde ovšem žije pouhých 296 obyvatel. Zdejší sedláci platili za mimořádně vzdorovité vůči klášterní vrchnosti. Jistý dozvuk této odbojnosti lze spatřit ještě i v moderní době, kdy zde vznikla místní baptistická komunita, jež si r. 1932 v horní části obce postavila dokonce kostelík. Ten pak byl r. 1957 coby bezprizorní rozebrán a stavební materiál převezen do slovenských Panických Dravců, kde si z něj tamní baptistický sbor vystavěl novou modlitebnu. Tato vesnice byla v poválečném období díky své odlehlé poloze asi nejvíce postižena destrukcí a zejména v její horní části většina původních usedlostí zcela zanikla.

TEPLICE NAD METUJÍ

(z něm. Weckelsdorf)

Teplice byly třetím nejvýznamnějším hospodářským a kulturním centrem broumovského politického okresu. Ten vznikl r. 1868 a skládal se ze začátku jen ze dvou soudních okresů, broumovského a polického, pod něž náležely i Teplice. Ty se však koncem 19. století podle národnostního klíče od české Police osamostatnily v třetí samostatný soudní okres, pod něž spadalo i Adršpašsko. Původně jednotná obec s místními částmi či osadami Bučnice (Buchwaldsdorf), Kamenec (Stegreifen – též Střimenské Podhradí) a Nový Dvůr (Neuhof) se v r. 1850 rozdělila na tři samostatné obce: městys Teplice (s právem držet tři výroční trhy a týdenní trhy se lnem, přízí a plátnem) a Horní a Dolní Teplice, jež si nadále ponechaly venkovský charakter. Statut řádného města získal městys až r. 1972 a z hlediska správního pod něj nyní spadá celkem devět obcí.

K jednomu rozdělení obce došlo již v minulosti. Po zániku v úvodu zmíněných středověkých hrádků si jeden z následných majitelů teplického panství Václav Bohdanecký z Hodkova nechal r. 1559 vystavět menší sídlo přímo ve středu obce, tzv. horní zámek (dnes sídlo městského úřadu). Po jeho smrti byly r. 1614 Teplice rozděleny. Horní Teplice měl na konci 17. století v držení jeho vnuk Jan Petr Straka z Nedabylic a na základě jeho závěti připadly se všemi náležícími statky nadaci na zřízení a vydržování akademie určené pro výchovu dětí chudé české šlechty. Poté, co v r. 1802 Strakové vymřeli, byl z prostředků nadace vybudován palác, známá Strakova akademie, sídlo dnešního Úřadu vlády. Pouhých 300 m od Bohdaneckého zámku pak r. 1664 vystavěl své zámecké sídlo i majitel Dolních Teplic, jímž byl baron Schmiedl ze Schmieden. Posledními majiteli tohoto zámku pak byla rodina trutnovského textilního magnáta Johanna Faltise (1796 – 1876), konkrétně tedy jeho vnučka Gertie Hampel-Faltis (1897 – 1944), jež byla též významnou básnířkou.

Z dalších význačných teplických rodáků stojí za zmínku např. Joseph Aloys Tichatschek (1807 – 1886), který se po absolvování broumovského klášterního gymnázia a následných vídeňských studií operního zpěvu vypracoval na jednoho z nejvýznamnějších tenoristů své doby hostujícího na scénách řady evropských metropolí. Jeho domovskou scénou se stálým angažmá však byla drážďanská opera, při níž od r. 1842 působil coby kapelník i skladatel Richard Wagner. Tichatschek se stal nadšeným propagátorem jeho díla a zároveň i dvorním interpretem některých jeho oper, velebených jak samotným autorem, tak i nejširším publikem. Dalšími osobnostmi byli Wilhelm Kaulich (1833 – 1880), význačný filozof, psycholog a vysokoškolský profesor univerzity ve Štýrském Hradci; Wilhelm Suida (1853 – 1922), chemický inženýr, rektor vídeňské technické univerzity; Sidonie Springer-Staeger (1878 – 1937), malířka, jedna z nejtalentovanějších výtvarných osobností v historii širšího Broumovska vůbec; MUDr. Franz Moritz Roser, původním příjmením Popper (1818 – 1906), známý coby „lékař lidumil“, oční specialista usedlý po studiích v Broumově, kde byl mnohostranně veřejně činný. Od r. 1867 byl opakovaně delegován do Českého zemského sněmu za zdejší volební obvod (cekem po 22 let). Zároveň od r. 1867 působil i jako poslanec rakouské Říšské rady – tento rovněž opakovaně obhajovaný mandát vykonával dokonce po 30 let.

Z teplických místních zajímavostí lze uvést, že kromě farního kostela sv. Vavřince postaveného r. 1724 zde pražský lékař a doktor filozofie Johann Maxmilián von Peytersberg vybudoval v místní části Kamenec r. 1754 ještě jeden poutní kostel Panny Marie Pomocné, jenž se zde se spolubratrem Hillerem trvale usídlil v přilehlé dřevěné tzv. ivanitské poustevně.

Místní historie byla r. 1945 neblaze poznamenána hromadnou vraždou celkem 23 zdejších civilních obyvatel, bezbranných, zcela nevinných, převážně starců, žen a dětí (nejmladším byl tříměsíční kojeneček), již se dopustila česká „revoluční“ soldateska v rámci tzv. divokého odsunu – v místě onoho masakru na Bukové hoře byl r. 2002 vztyčen památník.

VERNÉŘOVICE

(z něm. Wernersdorf; 1. písemná zmínka z r. 1351; přibližná délka 3,6 km)

Pro odlišení od vzdušnou čarou cca 10 km vzdáleného Wernersdorfu na Teplickém panství byly broumovské Vernéřovice též nazývány jako Deutsch Wernersdorf (ač osídlení „teplických“ Vernéřovic, dělených pro změnu na Ober- a Unter-Wernersdorf, bylo rovněž německé). Do majetku broumovského klášterního dominia se ves dostala poprvé až r. 1434, s definitivní platností pak r. 1499 – blíže ke starší historii viz Vižňov.

Mezi zdejšími významnými rodáky lze najít několik vysokých církevních hodnostářů a zejména hudebníků, z nichž nejvýznamnější byl Heinrich Sagner (1878 – 1933), ceněný cellista Vratislavské filharmonie, který své umění dále zdokonaloval studiemi v Berlíně a ve Švédsku, jehož slibnou kariéru však ukončil záchvat mozkové mrtvice, po němž byl hudebně činný už jen na Broumovsku.

Na okraji lesa nad horní částí obce vyvěrá pramen, který byl označen za léčivou Mariánskou studánku. Místo se v průběhu 19. století stalo oblíbeným, hojně navštěvovaným poutním místem regionu. Již v roce 1879 zde byla zřízena první dřevěná kaplička, k níž později přibyla i křížová cesta s dalšími třemi kaplemi. Roku 1892 zde bylo započato se stavbou novogotického kostelíku Panny Marie, jež byla financována převážně ze skromných prostředků obce a soukromých dárců a potýkala se tak s mnoha nesnázemi. K vysvěcení kostela proto došlo až v roce 1904. Po r. 1945 celý areál podlehl značné devastaci a jeho stav není dodnes příliš utěšený – využíván je pro pořádání dětských táborů. Samotný poutní kostel byl před zkázou zachráněn společností Stroomkaasmusic, která ho po rekonstrukci používá pod názvem Soulkostel jako hudební studio, k pořádání hudebních koncertů atp.



KULTURA NA BROUMOVSKU

Kultura byla pro Broumovsko fenoménem již od dob dávné historie. Významnou roli zde sehráli právě samotní benediktini, kteří přišli region kolonizovat na počátku 13. stol. (v r. 2013 se konaly oslavy k výročí 800 let jejich příchodu). Region byl po mnohá staletí domovem a hostitelem mnoha významných umělců a tvůrců či místem konání řady kulturních svátků regionálního i nadregionálního významu.

KLÁŠTER BROUMOV

Prvním nositelem kultury na Broumovsku – a to v nejširším smyslu – byl benediktinský klášter. Rozvíjel zdejší architekturu (podoba kláštera od gotické takřka tvrze po skvostnou barokní formu Dientzenhoferů) a v 18. století podnítil stavbu unikátní skupiny venkovských kostelů, tzv. Broumovské skupiny kostelů. Klášter dnes nese status Národní kulturní památky, o jeho udělení usiluje i skupina kostelů. Za NKP byl prohlášen i dřevěný kostelík na hřbitově, nejstarší dochovaná dřevěná stavba na území střední Evropy.

V klášteře a okolních kostelích se rozvíjelo i výtvarné umění, zejména pokud jde o barokní freskovou malbu (nap. V. V. Reiner, K. Kovář a další). Působil zde i malíř Petr Brandl. Nejstarší zdejší malířskou památkou je však středověká desková malba z kostela v Otovicích. Známý jsou dvě skvostné gotické Madony z děkanského a klášterního kostela. Klášterní úředník J. G. Hesslieus vytvořil v 17. století unikátní urbář s podrobným vyobrazením všech vesnic klášterního panství a okolní krajiny. Urbář byl prohlášen Národní archivní památkou. Součástí výzdoby kláštera jsou i sochy významných umělců, jakými byli M. V. Jäckel či K. J. Hiernle.

V klášteře se pěstovala hudba, skladby některých s ním spojených autorů (A. C. Mentzel) se hrají dosud. Klášterní škola byla založena již ve 13. století a později se stala třetím nejstarším gymnáziem v Čechách. V souvislosti s výukou se zde věnovali baroknímu divadlu, které z klášterních prostor vyšlo i do města.

MĚSTO BROUMOV

Samo město Broumov bylo německými kolonisty zkušeně a plánovitě založeno v pol. 13. století. Půdorys jeho centra, které nese status městské památkové zóny, je dosud zachovaný. Většina domů má původní gotické podsklepení. Některé z budov dosud nesou renesanční prvky, většinou však byly přestavěny v duchu empíru, klasicismu a historismu. Zachována jsou i torza hradeb ze 14. a 15. století. Náměstí zdobí sloup s krouceným dřikem a bohatou sochařskou výzdobou. Významnými památkami jsou městské kostely – kostel sv. Petra a Pavla s gotickým založením a s gotickým reliéfem na věži a kostel sv. Václava od K. I. Dientzenhofera. Památkou je též středověká ilustrovaná městská kniha. Pozoruhodný je komorní prostor zdejšího Městského divadla, který patří k nejstarším měšťanským divadelním sálům v Čechách. Divadlo se zde hraje už déle než dvě století. O kulturně-historický odkaz města a okolí pečuje Muzeum Broumovska, které jeho obraz prezentuje ve své stálé expozici.

Od 19. století se ve městě rozvíjely všechny druhy kultury. Divadelní představení zde odehrávaly zdejší soubory i dlouhodobě hostující společnosti, např. až z Vídně. Působily zde orchestry různého zaměření i pěvecké sbory (např. Orpheus), podobu města dokumentují malíři (F. Bothe, A. Tinzmann).

Vedle převládající německé měšťanské kultury zde své působení zejména od 2. pol. 19. století rozvíjela postupně rostoucí česká menšina. České divadelní soubory působily v rámci odboru Národní jednoty severočeské, Sokola a zdejší vojenské posádky. Zajímavým hudebním tělesem byl spolek tamburašů.

BROUMOVSKÝ VENKOV

Lidová kultura se rozvíjela i na broumovském venkově. Patřil k ní zdejší lidový kroj (na výstavě a v doprovodném katalogu ho představilo Muzeum Broumovska pod názvem Broumovský selský kroj). Rozvíjela se zde lidová hudba, již se dosud věnuje folklórní soubor krajanského sdružení zdejších odsunutých Němců. Broumovsko se vyznačovalo osobitým německým nářečím.

Významným jevem jsou tzv. statky broumovského typu, jež pod vlivem městské klasicistní architektury vznikaly na zdejším venkově v 19. století.

SOUČASNOST

Výtvarná činnost se na Broumovsku odehrává v různých kroužcích a klubech, v minulosti zde působilo několik profesionálních malířů. Výstavní činnosti se od 50. let věnuje Muzeum Broumovska, v poslední době se objevilo i několik dalších výstavních prostor. V Broumově známe výstavní síň na Staré radnici, výstavní síň LokArt v budově Café Herzog, prostory v Městské knihovně Broumov, komunitní prostory DDM Ulita Broumov a klubu ROK, prostory ZUŠ Broumov, Galerii Dům či Lapidárium. Na obcích se pak o výstavní činnost starají obecní knihovny, příp. školní a předškolní zařízení.

Na Broumovsku po desítky let působila a stále působí řada tanečních, komorních a jazzových orchestrů a souborů. Počátkem 70. let byl založen dosud činný pěvecký sbor Stěnavan, v 90. letech vznikl komorní soubor Canticum. V současnosti vystupuje komorní sbor Bohemáček, jazzové uskupení Trio Braunensis, Prima Jazz Band, Jazz Generation aj.

Tradiční základnou kulturního života na Broumovsku je Základní umělecká škola s hudebním, výtvarným, dramatickým a tanečním oborem. Vedle základní umělecké výuky v Broumově spravuje detašovaná pracoviště v Meziměstí a Teplicích n. Metují.

Broumovsko je oblastí přímo zaslíbenou rockové alternativní hudbě. Vzniklo zde neobvyklé množství souborů, většinou některých z nich dalece překročil hranice regionu (Imodium, Hana Lundiaková – Stinka, Kluci). Na jejich rozvoj nepochybně zapůsobila řada zdejších tradičních rockových přehlídek. Na počátku 70. let vznikl soutěžní festival Broumovská kytara, který byl po zákazu obnoven v r. 1997. V Křinicích se pravidelně odehrává festival Bigboš, několik ročníků zaznamenaly i Rock Trencle v Hejtmánkovicích a Jetřichově nebo česko-polský festival RockStock. Mezi regionální rocková uskupení určitě patří Mamut s.r.o., Ledvin Stones, Arven, Ironick, Bigdog, Mud from Heaven, Vivian a další.

DIVADLO

Po poválečném odsunu většiny původního obyvatelstva se zdejší kulturní život rychle obnovil a dá se říci, že v plné síle. Bezprostředně zde vzniklo několik divadelních souborů. Divadlo se rozvíjelo až do té míry, kdy v 50. letech zdejší soubory vedl profesionální režisér. Na počátku 60. let vzniklo na zdejší scéně **Kladivadlo**, jeden z tehdejších nejvýznamnějších souborů tzv. malých forem, který se časem profesionalizoval. Pozoruhodným projektem byl na konci 60. let Theatre Ateliér a jeho jediná inscenace Vajíčko. S postupem tzv. normalizace se zdejší divadelní život postupně utlumil, nové impulsy přišly až v nové éře se soubory WOKNO, dětským Ne.Div.Se a současným **Divadlem Broumov**. Od 60. let stále na Broumovsku působí i loutková divadelní scéna, jež je v současnosti zastoupena aktivním zapsaným spolkem **Divadélko Brum**.

Divadelní život se po válce rozvíjel ve většině zdejších vesnic, divadelní soubory měla např. hasičská sdružení. Vedle Broumova dosáhl největší kvality soubor v Meziměstí, který se zúčastnil i Jiráskova Hronova a kde se po několika desítkách let odehrává přehlídka amatérského divadla **Meziměstské divadelní hry**. Divadelní sál v Meziměstí je unikátní svým umístěním v nádražní budově, která je sama o sobě pozoruhodnou technickou památkou.

(Zdroj: soukromý zápisník Jana Meiera, vedoucího Městské knihovny v Broumově v letech 1987 – 2017; archiv.org. Složky Kultura a infocentrum a vlastní šetření)

HISTORIE DIVADEL NA ÚZEMÍ DSO BROUMOVSKO

Dle knihy „Místopis českého amatérského divadla“ 1. a 2. díl (IPOS – ARTAMA, 1999, ISBN 80-7068-144-6); řazeno abecedně:

Broumov

- ... 1647 – 1773 divadlo benediktinů (představení na veřejných prostranstvích a v klášteře)
- ... 1647 první zmínka o provedení dramatické hry, na náměstí se hráli hru na náboženský námět místní studenti; hrálo se, i před r. 1647 v hostincích a soukromých domech
- ... v klášteře náboženské hry a hudební akademie – klášterní divadlo r. 1684 vyhořelo, hned obnoveno; 1779 opět vyhořelo, k obnovení již nedošlo
- ... 1795 hrála v zasedací místnost radnice div. společnost, 1799 ochotníci
- ... 1801 zákaz her ve vlastním domě malíře Josefa Weissera
- ... 1802 povoleno hostování kočovné společnosti Ludwiga Cella vč. varování občanů před špatnou morálkou herců
- ... V 19. století došlo k rozkvětu místního divadelnictví; broumovský lékař F. M. Kneisler inicioval vybudování divadla v domě čp. 54 (vybavil ho vnitřním zařízením a stal se jeho prvním ředitelem); hrála se zde opera a hostovaly ochotnické divadelní soubory; stavba divadla dokončena po obstrukcích vrchnosti r. 1806
- ... 1814 povoleny Červená Karkulka a On se míchá do všeho ve prospěch pohořelých v Broumově a Litomyšli
- ... v městském archivu soupis ochotnických her od r. 1833
- ... 1882 pastýřská hra, prováděná i 1898, 1903, 1924.
- ... 1902 přestavba divadelní budovy
- ... do r. 1920 představení jen v němčině
- ... české ochotnické divadlo patrně od r. 1890, možná dříve, jeviště v hostinci U Seidlů (představení se z národních důvodů musela organizovat potají; občas představení spolku div. ochotníků Národní jednota severočeská, vlastní jeviště v sokolovně ve Velké Vsi u Broumova; v r. 1936 spolek v hostinci U Valentů
- ... 28. 10. 1937 poslední české představení před okupací
- ... po odsunu Němců začátek znovupůsobení amatérské scény (Zlatá Katy), brzký rozvoj
- ... 1947 obnovení spolku div. ochotníků St. Cvrčkem hrou Buď a nebo; představení v Městském divadle, opraveném v letech 1945 – 1946 ochotnickou svépomocí
- ... 1948 hry Lucerna, Hadrián z Římsů (poprvé se představil talentovaný herec M. Tláškal)
- ... 1948 – 1949 12 her ve 40 představeních
- ... ochotnickému divadlu se věnovaly celé rodiny: Víkova, Kohlerova, Mowaldova, Vlachova, Rybšáková, Šafářova atd.
- ... 80 aktivních členů, divadel. soubor patřil k nejlepším souborům okresu
- ... na konci 50. a zač. 60. let nastupují studenti a mládež pod vedením prof. St. Másla a H. Michálka - velká aktivita a úroveň
- ... 1958 založení Div. spolku mladých, scénická adaptace Máchova Máje, r. Pavel Fiala. Po jeho návratu z vojny se spolek přejmenoval na Kladivadlo a stal se jedním z nejvýznamnějších divadel 60. let (představení Náš den, Ať žije Harry Sakrament, Jarčumák, Kabaret o myšilidech, Láska a dvě variace, Jarčumák II)
- ... 1963 Fiala s částí souboru opustil Broumov, Hudryjáda a skorokodýl, po krátkém působení v Kadani se r. 1965 v Ústí nad Labem Kladivadlo profesionalizovalo
- ... 1961 na popud Ústředního domu lidové umělecké tvořivosti experimentálně založila Lidová divadelní scéna (dále jen LDS) pod vedením prof. R. Vl. Žáčka; sdružovala 3 soubory; celkem 7 premiér ročně, zvýšený zájem diváků, festival První broumovské divadelní jaro pouze z vlastní tvorby
- ... LDS metodickým a konzultačním střediskem pro okolní soubory, 15 vesnických režisérů absolvovalo roční kurs režie. Lektorem pracovník Od Vl. Žáček. Experiment pouze rok (spolek nedostal další dotaci), ale LDS dál pod vedením akad. malíře V. Šafáře (tituly Případ Denzinger, Teta z Bruselu, Podivná paní Savageová, Vajíčko); vynikající herecké výkony J. Šafářové
- ... LDS přestala hrát koncem 70. let
- ... 1993 činný divadelní spolek mladých

- ... 1998 pod vedením E. Jirkové divadelní spolek Propadlo
- ... pod vedením uč. Novotného na konci 90. let každoročně představení ZŠ Hradební



Loutkové divadlo (dále jen LD)

- ... první záznam 3. 2. 1820 – loutkářské oprávnění pro Čechy dostal Johann Strom z Broumova
- ... od 1948 LD v podkroví dnešní MŠ
- ... 1958 budování nového divadla z kuželkárny, 1959 zahájena činnost loutkářské scény) Dr. Zdeňka Nejedlého, zal. Jos. Hejnyš, Jos. Řehák, Jos. Teplý a Fr. Šrůtek
- ... do 1965 vedl Jar. Holeček, J. Volhejn a V. Kutík.
- ... 1966 – 1972 ved. J. Volhejn; 1972-1977 stagnace; 1977 – 1999 vedl J. Dařbuján (předtím vedl LS v Otovicích).
- ... 1981 změna zřizovatele na ZKP Veba a změna názvu na BRUM; loutková scéna se mnohokrát stěhovala (stálá scéna, budova radnice, neobydlený byt, zadní trakt divadla, velké divadlo, suterén divadla a konečně vlastní místnost v divadle)
- ... od 2000 vedl F. Macháček (spolek stále aktivní, mobilní scéna, hrál převážně marionetami; vedle králových loutek i loutky vlastní výroby; časté úpravy her, též uvádění vlastních textů, např. Votravená princezna, Brum báj, Moje pohádka aj.; z her např. Drak, Čertův mlýn, Čertimlín, Ostrov splněných přání, Sůl nad zlato, Zachráněná lípa, Kníže Maxmilián, Kouzelný prsten, Krakonošova nadílka, Smolíček, Začarovany kvítek atd); spolek vždy usiloval o dynamické, osobité divadlo; časté zájezdy
- ... 1980 – 1999 účast na okresních a krajských přehlídkách (na Kopeckého Libčanech, na Veselém kopci, na festivalu ve Strážnici, Boučkové Jaroměři atd.)

Heřmánkovice

- ... 1949 nájemcem div. sálu v čp. 289 byl Spolek divadelních ochotníků Havlíček

Martínkovice

- ... 50. léta 20. stol. Divadelní spolek pod vedením V. Šafáře a S. Másla

Meziměstí

- ... Český dramatický kroužek zal. 1919, členy vojáci a důstojníci místní posádky (hra Černé oči)

- ... divadelní kroužek Národní jednoty severočeské zřídil jeviště v menšinové škole v zámku, hra se zpěvy Z českých mlýn přilákala i německé publikum, dále Jedenácté přikázání, K. Havlíček Borovský, Kde domov můj
- ... 1922 Národní jednota severočeská pronajala a pro divadlo upravila sál na nádraží, vzniklo tak jedno z nejlepších divadel na Broumovsku (hry Naši furianti, Vodní družstvo)
- ... každoročně i představení pro děti a hraná žaky, např. 1922 Pohádka o českém srdci, 1925 Zakletá princezna Zlatovláska, 1926 Kulíšek, Zakletý princ, 1927 Pohádka o zakletém srdíčku, 1928 Za živa do nebe, 1930 Hoši z první legie, Hastrman aj.; 1923 dospělí např. Vina (Hilbert), 1925 Velbloud uchem jehly (Langer), Služebník svého pána (Jeřábek), Půlnoc (Krejčí), Válka v míru pod taktovkou režisérů Čížka a Vorrheita
- ... 1931 českou menšinou ustaven divadelní spolek Tyl, hry Vojnarka, Lucerna
- ... 1947 spolek Tyl zahájil činnost provizorně ve „slamárně“ Walzovy továrny (hra Ženichové)
- ... 1948 činnost obnovena, divadlo slavnostně otevřeno v čekárně 2. třídy na nádraží ČSD hrou Divá Bára (režisér O. Čaněk), i většiny dalších inscenací do 60. let., např. r. 1952 Vzbouření na vsi, Třetí zvonění, 1956 Lesní panna, 1958 Boleslav I.
- ... 1958 II. ročník přehlídky dětských divadelních souborů Dětské jaro
- ... 1958 školní soubor (hra Dům kočky Modroočky)
- ... v 60. letech režisérkou i M. Boháčová
- ... 1962 spolek 68 členů, předsedou Jos. Hladík (inscenace Dobrodružství, Ďábelské klíče, 1965 Mamzelle Nitouche, 1966 Nebe na zemi, Liška a hrozny ad.)
- ... 1966 požár divadla; oprava trvala 6 let
- ... 1971 znovu otevřeno (hry Naši furianti, školní soubor Od prvňáčků k devítkám)
- ... v 70. letech režisér M. Hladík, např. 1975 Truchlící pozůstalí, Žert vinaře Agaba, Dámy a husaři a další hry = úspěchy na přehlídkách.
- ... divadelní spolek J. K. Tyl i koncem 90. let
- ... 1948 – 1986 pořádal Meziměstské divadelní hry



Otovice

- ... 1976 začínající loutkářský soubor Jednoty Broumov SSM (Socialistický svaz mládeže 1970 – 1989), 6 členů

Šonov

- ... 1947 – 1956 div. ochotnický spolek Jirásek

Teplíce nad Metují

- ... městys před r. 1945 obýván převážně Němci. = první představení po osvobození r. 1945 – žáci měšťanské školy, Kovář (Q. M. Vyskočil)
- ... koncem listopadu r. 1945 založil uč. L. Vlach dramatický kroužek místní osvětové rady Skály (zač. r. 1946 komedie Pes a kočka (O. Schafer)
- ... 1946 – 1947 značná činnost, Jirásek, Scheinpflugová, Wilde aj.; členství v Ústřední matici divadelního ochotnictva československého (českého)
- ... 1948 L. Vlach odvolán z politických důvodů ze školy a donucen odstoupit z vedení divadelního spolku
- ... oživení činnosti až 1950/1951
- ... transformace spolku v dramatický odbor Skály ZO Revoluční odborové hnutí pod Sdruženým klubem pracujících (např. hry Gogol, Isajev, Klicepra, Preissova); reprízy v okolních obcích
- ... 1954 dramatický odbor Skály začleněn do závodního klubu ROH Jiskra Tírny Inu; od r. 1948 hrají v kinosálu hotelu Koruna.
- ... 1956 zahájena přestavba jeviště
- ... od 1955 divadelní kroužek při osvětové besedě
- ... 1957 69 členů
- ... 1958 Dům u dvou doktorů (E. Vítkovský) – putovní pohár v soutěži lidové umělecké tvořivosti
- ... 1958 hra Skály (J. Mašek, první dramatizace Jiráskova románu), r. A. Dobečková; v úpravě M. Knoulichové Skály 1960 v přírodě přímo v dějišti románu pod zříceninou skalního hradu (1961 zde 2x opakováno)
- ... na poč. 60. let problémy s přestavbou jeviště a kritika repertoáru z politických míst
- ... i za stagnace v r. 1964 43 členů, divadelní spolek v činnosti pokračoval do r. 1968.
- ... oživení od pol. 70. let – v r. 1976 zřízeno kulturní a společenské středisko při městském národním výboru
- ... za vedení Z. Vaňkové a E. Puczkové (1980 – 1985) uvedeno asi 12 her
- ... 1985 výstava o historii ochotnického spolku Skály
- ... činnost ukončena zrušením kultur. a společen. střediska r. 1991

Vernéřovice

- ... 1947 činný spolek divadelních ochotníků Svoboda
- ... 1949 div. sál v čp. 183, majitelem Kulturní družstvo

REGIONÁLNÍ LITERATURA

Odras Broumovska v krásné literatuře je bohatý, žánrově pestrý a mnohohrstevnatý.

Literaturu z Broumovska psali autoři, kteří se Broumovem a jeho okolím inspirovali a do zdejšího prostředí zasadili své příběhy (např. Josef Škvorecký, Václav Erben, Marie Kubátová) i vzpomínky těch, kteří krajem prošli (např. Anastáz Opasek či Jaroslava Moserová). Čtenáři se zde setkají s literáty, kteří jsou považováni za klasiky (Alois Jirásek, W. W. Tomek), s moderními současnými autory (Hana Lundiaková, Jaroslav Špulák), stejně jako s těmi, jejichž tvorba je známa převážně jen ve zdejším regionu. Mezi ně patří i skupina zdejších básníků v čele s Věrou Kopeckou a Milošem Hromádkou.

Z autorů literatury pro děti je nutné uvést mezinárodním věhlasem ověřené manžele Libuši a Josefa Palečkovy, stejně jako učitelku zdejšího gymnázia Evu Kroupovou.

Specifikem jsou německy píšící autoři zastoupení mezi vypravěči pověstí (Johann Nepomuk Schaade) i autory literárních vzpomínek (dr. Erhard Meissner). Spisovatel Hugo Scholz, jehož broumovští Němci dosud nazývají „básníkem domova“, ve své tvorbě bohužel výrazně šířil nacistickou ideologii.

Odras Broumovska najdeme i v tvorbě polských spisovatelů Olgy Tokarczuk, držitelky Nobelovy ceny za literaturu, a Huberta Klimko-Dobrzanieckého. Oba jsou také v Broumově častými hosty. Polský básník Antony Matuszkiewicz dokonce v Martínkovicích na Broumovsku našel nový domov.

Pozoruhodná je literatura spjatá s divadlem. Patří k ní zejména texty dramatika Pavla Fialy pro Kladivadlo, věhlasnou scénu 60. let, jež vznikla v Broumově, či specific-site představení Renaty Putzlacher-Buchtové Hra-nic-e, věnované dějinám Broumova a šité na míru sálu Dřevník v zahradě kláštera, stejně jako vzpomínky herečky Uršuly Klukové.

Obohacením zdejší literatury jsou dobrodružné romány inspirované Codexem gigas – největší rukopisnou knihou světa, která je spjata s broumovským klášterem (Arnošt Vašíček, Richard Dübbel). Drobnou kuriozitou je, že v Broumově se narodil významný dramatik Petr Kolečko (1984), který zde však od té doby snad vůbec nebyl.

(Zdroj: Knihy „Broumovsko a literatura“ (MEIER Jan, Nakladatelství Bor, 2003, ISBN 80-902901-6-7) a „Broumovsko a Policko literární“ (MEIER Jan, Nakladatelství Bor, 2016, ISBN 978-80-87607-64-0))

OBECNÍ KNIHOVNY NA BROUMOVSKU

Obecní knihovny doposud fungují v osmi obcích Broumovska. Ve všech knihovnách post knihovnice zastávají dobrovolnice. Je nutno říct, že knihovny fungují i díky podpoře Královéhradeckého kraje, který v rámci programu „Regionální funkce knihoven“ podporuje malé, neprofesionální knihovny v kraji. Pomoc je poskytována skrze větší městské knihovny v kraji, které jsou regionální funkcí pověřeny.

O broumovské obecní knihovny pečuje Městská knihovna v Náchodě. V čem pomoc spočívá? Stručně řečeno jde o odbornou metodickou, vzdělávací i zcela konkrétní pomoc. Asi nejdůležitější formou pomoci je nákup knih do společného výměnného fondu uloženého v náchodské knihovně, ze kterého jsou vytvářeny výměnné soubory knih, které cirkulují z jedné obecní knihovny do druhé. Nákup, tvorba a distribuce výměnných souborů je financována z větší části z dotace na regionální funkce. Částečně na nákup knih přispívá i každá obec, která knihovnu na svém území má. Knihovny v obcích na Broumovsku jsou tak pravidelně doplňovány novou naučnou i krásnou literaturou pro děti i dospělé čtenáře.

Poradenská, konzultační a vzdělávací činnost spočívá v pomoci s přípravou grantových programů, vzdělávání knihovníků v práci s internetem, pomoc při práci s knihovnickým programem, pomoc při revizi fondu, atd. Se starosty obcí jsou řešeny otázky vhodného umístění a vybavení knihoven.

Statistické údaje obecních knihoven Broumovska za rok 2020

	Počet ob. obce	Počet registr. čtenářů	Počet vypůjčených knih	Počet návštěv knihovny	Velikost vlastního fondu	Velikost výměnného fondu	Počet hod. pro veřejnost
Adršpach	511	54	294	95	1513 sv.	231 sv.	4 hod./týden
Hejtmánkovice	604	20	269	83	1572 sv.	527 sv.	2 hod./týden
Heřmánkovice	500	37	425	309	1048 sv.	1693 sv.	4 hod./týden
Jetřichov	456	10	106	47	559 sv.	937 sv.	2 hod./týden
Otovice	344	10	561	116	570 sv.	549 sv.	1 hod./týden
Martínkovice	513	35	551	361	1792 sv.	769 sv.	3 hod./týden
Šonov	306	17	359	115	428 sv.	751 sv.	1 hod./týden
Křinice	429	25	270	97	450 sv.	630 sv.	2 hod./týden

(Zdroj: Statistika regionálních funkcí 2020, Archiv Městské knihovny v Náchodě)

MĚSTSKÁ KNIHOVNA V BROUMOVĚ

Samostatnou kapitolou je Městská knihovna v Broumově. Knihovna sídlí v centru města Broumova na Mírovém náměstí od r. 1946. Historie knihoven v Broumově je však o mnoho hlubší. Sahá až do r. 1322, kdy byla založena věhlasná Benediktinská klášterní knihovna. Jednalo se o knihovnu, která sloužila úzkému okruhu uživatelů. První veřejná knihovna v Broumově byla založena Národní jednotou severočeskou v roce 1890, knihovní fond tvořilo 73 svazků.

Současná Městská knihovna v Broumově je organizační složkou Města Broumova. Je veřejnou knihovnou, která slouží každému, kdo si do ní najde cestu. Knihovna si vytyčila za cíl být pro své uživatele „třetím místem pro život“. Tento koncept je definován jako místo, kde se po domově (1. místo), škole/práci (2. místo) odehrává podstatná část našeho života. Může to být kavárna, klub, hospoda, fitness centrum, ale také knihovna. Knihovna jako místo, které nabízí smysluplné trávení volného času, inspiruje nás, umožňuje přístup k informacím, vzdělávání a zábavě. Třetí místa nevznikají sami od sebe, jsou a mají být součástí urbanistických plánů města.

I když prostory současné broumovské knihovny dávno nevyhovují dnešním trendům, i tak nabízí svým uživatelům mnoho aktivit a snaží se být kulturním a komunitním centrem pro obyvatele města Broumov. Díky dotaci z Fondu mikroprojektů Euroregionu Glacensis dostalo alespoň dětské oddělení novou podobu, která naplňuje požadavky čtenářů 21. století a velmi dobře slouží svým návštěvníkům jako multifunkční komunitní centrum. Navazujeme tak na trend, kdy se veřejné knihovny v ČR ve velké míře podílejí na životě města, jeho občanů a skupin.

Základním posláním knihovny je budovat a poskytovat svým uživatelům kvalitní a pestrý fond. Ten je tvořen sbírkou knih, audioknih, e-knih, novin, časopisů, deskových her, regionální literaturou a regionální článkovou databází. Kromě toho, knihovna poskytuje další řadu doplňkových služeb: tiskové a kopírovací služby, přístup k PC a internetu pro veřejnost, WiFi, prostor ke studiu, přístup do Národní digitální knihovny, akce pro širokou veřejnost, akce pro školy, neformální vzdělávání pro širokou veřejnost, výstavy.

Veškeré akce knihovny jsou připravovány pečlivě, ve snaze propagovat knižní kulturu. Jedná se např. o setkávání se spisovateli, besedami nad novými knihami, autorským čtením. Pozornost věnují poznávání regionální historie a regionálními osobnostem. Velký důraz je kladen na cílenou a systematickou práci s dětmi a mládeží a podporu čtenářské gramotnosti. Ročně je v knihovně realizováno asi 100 besed a workshopů pro žáky broumovských škol. Nákupem kvalitní dětské literatury je podporována skupina rodin s dětmi, čímž se ovlivňuje pozitivní vztah ke knize i u těch nejmenších.

Knihovna se zapojuje do projektů spolupráce s polskými partnery v česko-polském pohraničí. V r. 2021 se knihovna zapojila do projektu „Rozvíjíme společné zájmy“. S partnerskou Městskou knihovnou z Nowe Rudy realizovala několik aktivit nad rámec své běžné pracovní činnosti pro děti i dospělé. Mezi nimi byla např. fotografická soutěž a fotografický workshop, soutěž Po stopách pověstí Broumova či série setkání nad knihou pro děti (tzv. „Knihodpoledne“).

Činnost knihovny je propagována na webu knihovny (www.knihovnabroumov.net) a FB knihovny (www.facebook.com/knihovnaBroumov).

Několik statistických údajů:

- ... 30 000 knih a ostatních dokumentů
- ... cca 30 tisíc svazků knih různých žánrů v půjčovním fondu (ročně je nakoupeno cca 1 300 nových knih)
- ... 50 titulů časopisů
- ... 10 000 e-knih
- ... 40 000 výpůjček/rok
- ... celkem 1 000 nově registrovaných čtenářů/rok
- ... 30 000 návštěv knihovny/rok
- ... služby knihovny využívají registrovaní čtenáři, ale i množství neregistrovaných uživatelů, kteří využívají zpoplatněné doplňkové služby knihovny, nebo se účastní kulturních a vzdělávacích akcí pořádaných v knihovně.

FOND REGIONÁLNÍ LITERATURY

Broumovská knihovna dlouhodobě buduje fond regionální literatury. K listopadu 2021 se jedná celkem o 571 tištěných publikací. Shromažďuje v něm informace regionálního charakteru, tedy vše, co se jakkoli týká historie i současnosti Broumova a okolních obcí. Mapovány jsou zde i důležité události z regionu a osobnosti, jež mají vztah k Broumovsku, narodili se zde, působili zde nebo jen psali o zdejší kraji. Je zde možné dohledat informace o místních památkách, historii, zajímavostech, zvycích i přírodě, a to v knihách, brožurách, regionálních periodících a tiskovinách, mapách, informačních bulletiních apod.

Mimo to je v knihovně vytvářena i regionální článková databáze, ve které jsou v elektronické podobě shromažďovány materiály se vztahem k Broumovsku a okolí (k listopadu 2021 hovoříme o 9144 záznamech). Přístup k plným textům článků je možný jenom z PC v knihovně.

Informace o fondu regionální literatury jsou k dispozici také v online katalogu broumovské knihovny přístupném na webu Městské knihovny v Broumově (<https://katalog.knihovnabroumov.net>). Fyzicky je regionální literatura dostupná ke studiu v knihovně (vzácnější dokumenty), některé tituly je možné půjčovat domů.



KULTURNÍ AKTÉŘI

Převážná většina kulturních akcí na území DSO je v kompetenci měst, obcí a dalších pořadatelů, mezi něž patří zejména spolky, zájmová a volnočasová sdružení, kluby, umělecké soubory, aktivní jednotlivci, podnikatelské subjekty.

Regionální kulturní život na Broumovsku ovlivňují v posledních dekáдах desítky kulturních aktérů. Cílem této kapitoly bylo vymezit většinu z nich, tedy takové subjekty, které se na rozvoji kulturní nabídky v DSO Broumovsko podílejí větší i menší měrou. V seznamu kulturních subjektů jsou popsány organizace napříč sektory, od měst a obcí k organizacím zřizovaným městy/obcemi, přes volnočasovou činnost, neziskové organizace a sdružení až po podnikatelské subjekty včetně aktivních jednotlivců. I přes nepříznivý vývoj v historii je v regionu značnou měrou zastoupen spolkový život.

Předpokladem efektivního rozvoje kultury a života na Broumovsku je efektivní spolupráce a koordinace aktivit mezi jednotlivými subjekty. Ve výčtu níže jsou podrobněji rozepsány nejvýznamnější z nich (řazeno abecedně). Příloha této koncepce č. 1 s názvem „Spolková činnost na území DSO Broumovsko“ poté obsahuje souhrnný seznam spolkové činnosti, tedy spolků, zájmových sdružení, neziskových organizací i aktivních jednotlivců působících na rozvoj regionální kultury v dotčeném území (dle zjištění jich v DSO působí necelých 140).

Agentura pro rozvoj Broumovska, z.s.

Agentura vznikla v r. 2004. V témže roce podnítila debaty s dalšími aktéry v regionu a dala vzniku prvnímu koncepčnímu dokumentu s názvem Program rozvoje Broumovska. V r. 2005 uzavřela dohodu s DSO Broumovsko na projektu www.broumovsko.cz, kterou postupem času rozšířila do oblastí spolupráce v cestovním ruchu. O rok později agentura vyhlásila 1. ročník grantového programu Máme rádi Broumovsko, který podporuje vztah dětí a mládeže k broumovskému regionu. V letošním roce se ve spolupráci s Nadačním fondem Broumov, město kultury, APRB zasadila o podporu místních aktivních spolků i jednotlivců prostřednictvím výzvy Máme rádi Broumov(sko).

Ve spolupráci s Českým literárním centrem byl v r. 2017 slavnostně otevřen Literární domek určený pro rezidence českých i zahraničních autorů. Již jedenáctým rokem funguje regionální zpravodajský server www.nase.broumovsko.cz, který byl původně pod hlavičkou webového turistického portálu www.broumovsko.cz.

Mezi největší úspěchy APRB patří revitalizace prostor broumovského kláštera a klášterní zahrady z let 2013 – 2015 včetně ubytování v Domu hostů, interaktivní výstavy Infobod a repliky středověké písárny pro vzdělávací programy Skriptorium. Při revitalizaci kláštera byl v zahradě vybudován sál Dřevník, který je dějištěm divadelních představení, koncertů a site-specific projekcí. V klášteře vzniklo i několik výstavních prostor, např. galerie Dům zaměřená na moderní umění či dětská galerie Lapidárium.

V letech 2019 až do současnosti se agentuře podařilo vdechnout život ještě mnoha aktivitám – spolku Time machine Česko, který má přispět ke spolupráci vědy, výzkumu a digitálních technologií v souvislosti s evropským kulturním dědictvím v rámci České republiky; dále Centru etiky a rozvoje charakteru (CERC) zabývajícího se výchovně-vzdělávacími, vědecko-výzkumnými oblastmi a popularizačními aktivitami zvyšujícími zájem o otázky etiky a morálního charakteru, a to ve spolupráci s akademií z Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové.

Jedním ze současných nejvýznamnějších projektů APRB je vysoce hodnocený hudební festival Za poklady Broumovska, jehož koncerty se od roku 2009 po celé léto odehrávají ve zdejších kostelích. K pravidelným aktivitám patří i spojení jazzu a vína v rámci akce Vinum et cetera, Jazzová kavárna ArtCafé, mezinárodní hudební soutěž Broumovská klávesa, konference Broumovské diskuze nebo organizace tzv. Univerzity třetího věku ve spolupráci s Univerzitou Hradec Králové.



Město Broumov

Nejvyšším orgánem samosprávy je Zastupitelstvo města (23 členů), které rozhoduje o věcech patřících do samostatné působnosti. Výkonným orgánem Města v oblasti samostatné působnosti je dále Rada města (7členná), která při výkonu své působnosti odpovídá zastupitelstvu. Ta má ve své gesci zřizování Komise rady města, poradních a iniciativních orgánů rady. Mezi relevantními komisemi pro oblast kultury je:

- ... Kulturní komise
Její náplní je vznášení podnětů, spolupořádání a koordinování kulturních akcí ve městě.
- ... Komise cestovního ruchu a zahraniční spolupráce
Ta působí v oblasti turistiky, cestovního ruchu a zahraniční spolupráce. Mezi její hlavní činnosti patří propagace města a regionu, spolupráce s partnerskými městy a dalšími subjekty působícími zejména v oblasti volného času
- ... Komise pro poskytování dotací
Komise každoročně posuzuje žádosti o dotace na podporu projektů nebo na provoz spolků se zaměřením na veřejně prospěšnou činnost (zejm. kulturu, sport, volnočasové a společenské aktivity) a předkládá je k projednání dle výše dotace radě nebo zastupitelstvu. Komise může být dále využita jako poradní orgán RM při rozhodování o poskytování darů nebo dotací, jejichž účel není určen v programech RM.

Organizační složka Kultura a infocentrum

Město Broumov zřídilo organizační složku Kultura a infocentrum (dále jen OS) na základě usnesení Zastupitelstva města Broumova již v r. 2002.

Organizační složka je dále členěna na oddělení kultury a turistické informační centrum. Sídlí v centru Broumova v kanceláři Informačního centra Broumovska.

Oddělení kultury zajišťuje kulturní, výchovnou a vzdělávací činnost a hospodaří s tímto svěřeným majetkem:

- ... Konferenční sál Informačního centra (kapacita 280 sedadel)
Slouží k promítání filmů, pořádání seminářů, cestopisných besed a dalších akcí.
- ... Kulturní dům Střelnice (300 sedadel, 400 míst na stání)
Disponuje největší kapacitou ze všech objektů, které org. složka spravuje. Je vybaven novou světelnou, zvukovou aparaturou a novým nábytkovým vybavením. Cílem je využívat prostor k pořádání koncertů, plesů, tanečních kurzů, besídek škol nebo jako pronájem dalším subjektům.
- ... Městské divadlo (195 sedadel)
Řadí se k menším divadelním sálům v našem regionu. Cílem je využívat prostor k divadelním představením, koncertním vystoupením broumovských škol a příspěvkových organizací ZUŠ Broumov, DDM Ulita nebo jako pronájem dalším subjektům.
- ... Ubytování v zadním traktu Městského divadla (kapacita 11 lůžek)
Je využívána jako zázemí pro divadelní soubory nebo pronajímána turistům jako ubytování v centru města za dostupnou cenu
- ... Výstavní síň na Staré radnici
Slouží zejména k pořádání výstav. Rozlohou se jedná o větší výstavní prostor, který disponuje pianem využívaným během vernisáží nebo koncertních vystoupení. Prostor je pronajímán i dalším subjektům a je také využíván ZUŠ Broumov.
- ... Výstavní síň LokArt
Jedná se o nový výstavní prostor v historické budově Café Herzog. Prostor je vybaven moderním závěsným systémem, klipy, data projektorem, plátnem. Místnost tak může být využívána k menším přednáškám, seminářům.
- ... Dětské hřiště
Není v dobrém stavu, modernizací prošlo pouze elektrické připojení. Oplocení je v havarijním stavu, zázemí pro účinkující a lavičky pro návštěvníky zcela chybí.
- ... Cyklořád
Slouží jako úschovna kol a zavazadel s možností využití bezbariérového WC. K dostání je dostatečné množství turistických informací o městě i okolí. Před objektem je umístěna samoobslužná servisní stanice pro běžné opravy jízdních kol.

Turistické informační centrum poskytuje informace turistům, zajišťuje prodej vstupenek, komentované prohlídky města, prodává upomínkové předměty, zabývá se publikační činností v oblasti turistiky, distribuuje Broumovské noviny, vyhlašuje dotační programy pro spolkovou činnost ve městě, nabízí kopírovací služby.

Org. složka pořádá množství kulturních akcí: divadelní představení pro školy i veřejnost, cestopisné besedy, koncerty, filmy, vzdělávací semináře, výstavy. Mezi tradiční akce patří Noc kostelů, divadelní festival Malé letní divadlení, Svatováclavské slavnosti, Noc divadel, Adventní koncerty.

Činnost OS je specifikována ve směrnici Rady města č. 18 „Zásady činnosti a řízení organizační složky Kultura a infocentrum“ a ve směrnici Rady města č. 14 „Dočasné užívání věcí nemovitých a movitých org. složky Kultura a infocentrum“.

Město Teplice nad Metují

Městský úřad plní úkoly v oblasti samostatné i přenesené působnosti. V oblasti přenesené působnosti je městský úřad podřízen krajskému úřadu. V oblasti samostatné působnosti plní městský úřad úkoly, které mu uložilo zastupitelstvo města (11členné), pomáhá výborům v jejich činnosti. V oblasti přenesené působnosti vykonává městský úřad státní správu. Pro jednotlivé úseky činnosti úřadu jsou zřízeny čtyři odbory.

Do gesce Odboru tajemníka spadá oddělení kultury. Město Teplice nad Metují se nově od letošního roku stalo zřizovatelem Kulturního a informačního centra, které sídlí v centru města a zajišťuje tak společně s Městskou knihovnou kulturní činnost ve městě. Pořádají a povolují kulturní akce, spravují webový a facebookový profil města a ostatní propagaci města. Jsou organizátorem Mezinárodního filmového horolezeckého festivalu a podílejí se na organizaci sportovní akce Specialized Rallye Sudety.

Vedle Kulturního a informačního centra zabezpečují provoz a údržbu Teplických skal, Sportcentra, Koupaliště, Skiareálu Kamenec, Městské knihovny a budovy Kina.

Vzdělávací a kulturní centrum Broumov

VKCB byla založena v r. 2010 a stala se tak součástí sítě evropských kulturních a vzdělávacích center. Mezi hlavní náplň centra patří podněcování k tvořivosti, zvyšování sebevědomí a aktivity vedoucí k toleranci. Jedná se o živou instituci, která celoročně vytváří environmentální, humanitní a vzdělávací programy, nabízí mezinárodní tvůrčí rezidenční pobyty, podporuje živé umění a pečuje o místní kulturní klima. V prostorách broumovského kláštera vytváří pestrou mozaiku programů pro děti i dospělé. Mezi hlavními projekty jsou výstavy současného umění v Galerii Dům a Dětské galerii Lapidárium, koncerty českých i zahraničních interpretů v hudebním klubu ArtCafé, vzdělávací a osvětové programy Maiwaldovy akademie, tvůrčí rezidence českých, polských a německých autorů v Literárním domku nebo autorská divadelní představení.

Základní umělecká škola Broumov

Historie školy se datuje až od r. 1951. V rámci DSO Broumovsko zasíťovala i detašovaná pracoviště do Meziměstí, Teplic nad Metují a Verněřovic. Díky rovnoměrnému rozmístění v území svazku tvoří kulturně-vzdělávací páteř celého regionu. V současnosti nabízí čtyři výukové obory – taneční, výtvarný, literárně-dramatický a hudební.

Kromě výuky zajišťuje ZUŠ mnoho veřejných a slavnostních vystoupení a přehlídek a podílí se na kulturních programech dalších kulturních subjektů. V r. 2012 založila občanský spolek rodičů a učitelů Notička, z.s., jež má za cíl zajištění vyšší propojenosti školy a rodičů ve společném úsilí o vzdělání a výchovu dětí, snahu o zlepšení spolupráce školy a rodiny a podporu mimořádně nadaných žáků.

Příloha č. 2 obsahuje výčet tradičních regionálních akcí řazený abecedně dle místa jejich konání.

KULTURNÍ INFRASTRUKTURA

DSO Broumovsko disponuje obrovským fondem kulturní infrastruktury tvořeným i mnoha památkově chráněnými objekty. V mnoha případech se jedná o cenné kulturní památky hmotné či nehmotné povahy. Bohužel se na podobě sakrálních staveb podepsal komunistický režim. Řada z nich zchátrala nebo byla zničena či využívána k vojenským a zemědělským účelům. V průběhu posledních let existují nemalé snahy o jejich revitalizaci, velká část staveb je ale v dlouhodobém horizontu stále zanedbávána. Realizací koncepce kultury bude zajištěna větší míra investic a projektů, ať již svépomocí ze strany jednotlivých členů DSO či ve spolupráci s dalšími subjekty, do funkční, provozně udržitelné infrastruktury, která bude klíčem rozvoje kvality života v celém regionu.

Národní památkový ústav disponuje soupisem nemovitých i movitých kulturních památek. Mezi nemovité se řadí vedle kulturních památek národní kulturní památky, památkově chráněná území, ochranná pásma a další objekty, jichž se památková péče dotýká, a to pod názvem Památkový katalog. Movitými památkami mohou být malířská, sochařská díla, díla uměleckých řemesel, archeologické nálezy, hudební památky a další. Tento evidenční systém obsahující základní charakteristiku a popis památek je přístupný na webovém portálu www.pamatkovykatalog.cz. V příloze č. 3 pod názvem Seznam kulturních objektů a občanské infrastruktury je vedle soupisu kulturních objektů jejich podrobný seznam.

V obcích DSO Broumovsko je řada dalších sakrálních památek s historickým významem, jako jsou kapličky, smírčí kříže, sochy, kamenné plastiky, hřbitovní zdi a brány. Sakrální stavby se nacházejí jednak v jednotlivých obcích, tak i ve volné krajině. Velkou výhodou je jejich rovnoměrné rozložení po celém území.

LIDOVÁ ARCHITEKTURA NA BROUMOVSKU

Specifický druh hospodářské usedlosti známé jako "francký dvorcový statek" přinesli ve 13. století do Broumovské kotliny kolonisté, původem především z Durynska.

Architektonické specifikum představuje na Broumovsku klasicistní dvorcový statek, který se zde prosazoval již v letech 1850 – 1870. Štukové výzdoby fasád a jejich členění se užívalo pro budovy obytné i hospodářské. Štíty orientované k silnici měly zabudované pamětní desky s informacemi o založení statku či jeho majiteli nebo je zdobily reliéfy svatých. Vstupní portály jsou umístěny v obloukových výklencích a po stranách jsou sedátka vytesaná z pískovce. Omítky staveb jsou nejčastěji dvoubarevné – žluté a bílé.

Charakteristickou zajímavostí staveb je psí bouda, obložená pískovcovými deskami s reliéfním dekorem domečku. Chlévy a maštale byly součástí obytného domu. Sýpky a stodoly tvořily obestavění dvora doplněné často výměnkem, jehož součástí byla někdy i sýpka. Vstupní brány do statků bývají někdy průjezdní výměnkem, někdy samostatné. Vzácně jsou zdobeny bohatou sochařskou výzdobou. Největší množství klasických broumovských statků je ke spatření v obci Křínice, která je jedinou vesnickou památkovou rezervací na Broumovsku.

BROUMOVSKÁ SKUPINA KOSTELŮ

Broumovská skupina barokních kostelů je unikátní architektonická památka postavená podle plánů Kryštofa Dientzenhofera a jeho syna Kiliána Ignáce. Stavbu těchto kostelů inicioval opat Otmar Zinke a vznikaly mezi lety 1709 – 1743 na území broumovského klášterního panství. Do skupiny patří devět kostelů rozmístěných po obcích na Broumovsku, které mají rozmanité půdorysy, jinak jsou architektonicky skromnější. Skupina kostelů je dějištěm letního festivalu Za poklady Broumovska.

Kostel sv. Maří Magdalény (Božanov)
Kostel sv. Václava (Broumov)
Kostel Všech svatých (Heřmánkovice)
Kostel sv. Jiří a Martina (Martínkovice)

Kostel sv. Barbory (Otovice)
Kostel sv. Jakuba Většího (Ruprechtice)
Kostel sv. Markéty (Šonov)
Kostel sv. Michaela (Verněřovice)
Kostel sv. Anny (Vižňov)

Kostel sv. Prokopa (Bezděkov nad Metují)
Kaple Panny Marie (Hvězda v Broumovských stěnách)
Geograficky do oblasti DSO Broumovsko nespádají.



BROUMOVSKÝ KLÁŠTER

Klášter je dominantou města Broumov, ale i celého regionu. Je zařazen do Programu záchrany architektonického dědictví České republiky. Stojí v severovýchodní části města na nejvyšším místě skalního ostrohu nad řekou Stěnavou. Jedná se o impozantní komplex budov, jehož dnešní stav je výsledkem přestavby (r. 1726 – 48) podle projektu K. I. Dientzenhofera. Mohutné barokní objekty se rozprostírají kolem dvou dvorů. Na tento areál navazuje bývalé klášterní gymnázium (z r. 1711) a přilehlé hospodářské budovy, na severní straně most (z r. 1705) vedoucí přes bývalý příkop do klášterní zahrady. Objekt je v současné době z velké části nevyužitý, ale jeho nejzajímavější prostory lze navštívit s průvodcem v rámci prohlídky: interiér klášterního kostela sv. Vojtěcha, sakristii, refektář (zde je vystavena replika tzv. Turínského plátna, která byla v broumovském klášteře nalezena) a klášterní knihovnu. Knihovna patří mezi vzácně dochované klášterní knihovny v České republice. Dnes je v ní uloženo přibližně 17 000 svazků.

Od počátku 21. století nežije v klášteře žádný příslušník benediktinského řádu, opatství je ale i nadále administrováno z Břevnova. Komplex včetně zahrady prošel v letech 2014 a 2015 rozsáhlou revitalizací. V prostorách kláštera nyní funguje Vzdělávací a kulturní centrum Klášter Broumov, klášterní kavárna, Univerzita třetího věku, Galerie Dům, ubytování v Domě hostů. Stává se tak moderním multikulturním prostorem pro organizaci mnoha atraktivních a žánrově pestrých projektů nejen pro místní obyvatele, ale i návštěvníky a turisty.

KULTURNÍ BROWNFIELDY

Region je typický vysokou koncentrací památkově hodnotných budov. Vynucený odchod významné části obyvatel Broumovska po 2. světové válce a příchod nových osídlenců způsobil přetržení kulturních tradic. Noví obyvatelé regionu nedokázali v plné míře převzít a udržet dosavadní tradice a celá řada sakrálních a církevních staveb ztratila využití či začala chátrat.

Některé sakrální stavby ztratily svou funkci relativně rychle a původnímu účelů přestaly úplně sloužit (např. kaple Panny Marie Pomocné ve Vernéřovicích), jiné potkala dokonce demolice (např. kostel sv. Jana Křtitele na Janovičkách), další jsou k původnímu účelu využívány velmi sporadicky, což se projevuje mj. i na jejich neuspokojivém stavebně-technickém stavu (celá řada kostelů na Broumovsku). Ke změně funkce došlo u řady dalších církevních staveb (např. fara ve Vernéřovicích sloužila jako obecní úřad a dále zde sídlí pošta). V horším případě jsou tyto objekty velmi dlouho bez reálného využití (fara v Martinkovicích), některé z nich (např. fara v Šonově) už na hraně demolice.

Samostatným fenoménem je rozlehlý areál kláštera v Broumově, který po odsunu benediktinů přestal plnit své původní poslání. V 2. polovině 20. století zde sice našly místo náhradní aktivity (archiv, internace řádových sester či regionální muzeum), ale klášter postupně chátral. Větší změna přišla s revitalizací mezi lety 2013 – 2015, která sice neobsáhla celý areál, ale přinesla sem celou řadu nových funkcí (ubytování hotelového typu, restaurace, taneční sály nebo např. nahrávací studio). Broumovský klášter tak představuje zdařilý příklad revitalizace.

(zdroj: *Generel brownfieldů, Petr Osoba – DSO Broumovsko, 2021*)

KANDIDATURA NA EVROPSKÉ HLAVNÍ MĚSTO KULTURY 2028

Titul Evropské hlavní město kultury (dále jen EHMK) je každoročně udělován Evropskou unií vybraným evropským městům na základě předem daných kritérií, a to již více než 35 let. Když se zrodila myšlenka “evropských hlavních měst kultury” v roce 1985, vycházela z představy zviditelnění evropského kulturního dědictví a společně sdílených kulturních hodnot. Tato původní idea nachází odezvu i dnes, její podoba se ale vývojem času mnohdy i výrazněji proměňuje. Už se nejedná pouze o velkolepou přehlídku umění a kultury. Nyní více směřuje k hodnocení komplexnosti projektů. Takových, které nastartují významné změny k rozvoji města, a to primárně skrze kulturu. Tyto změny by se měly projevit nejen v kulturní, ale také i v komunitní, sociální i ekonomické oblasti.

V kultuře se jedná primárně o rozvíjení nových či dosud zanedbávaných kulturních témat. V sociální oblasti je kýženým cílem aktivizace obyvatel města a regionu nejen vzhledem ke konzumaci kulturních aktivit, ale zejména z hlediska veřejné debaty a tvorby aktivní sebevědomé občanské společnosti. Ekonomickým cílem projektu je pozitivní dopad na HDP, vyšší zaměstnanost, generace pracovních míst s vyšší přidanou hodnotou a zvýšení atraktivity města pro nové obyvatele a investory. Předpokládáný je i pozitivní dopad na dosavadní infrastrukturu města a jeho okolí.

Stěžejním posláním této soutěže je sblížení evropských národů, podpora, ochrana a rozvoj kulturní a jazykové rozmanitosti v Evropě, podpora evropského kulturního dědictví a posílení konkurenceschopnosti evropských kulturních a kreativních odvětví. K dosažení těchto cílů by mělo napomáhat posílení pocitu příslušnosti ke společnému kulturnímu prostoru a podněcovat mezikulturní dialog a vzájemné porozumění, a to v dlouhodobě udržitelném horizontu času. Neméně důležité je podnícení k vytvoření vazeb mezi kulturními a kreativními odvětvími s oblastmi vzdělávání, životního prostředí, rozvoje měst, kulturního cestovního ruchu nebo výzkumu.

Role České republiky v celém procesu vychází z Rozhodnutí evropského parlamentu a rady č. 445/2014/EU ze dne 16. dubna 2014 o zavedení akce Unie ve prospěch Evropských hlavních měst kultury pro roky 2020 až 2033.

Každý členský stát odpovídá za výzvu k podání přihlášek alespoň šest let před rokem platnosti titulu a organizaci výběrového řízení mezi svými městy v souladu s časovým rozvrhem. Každý rok jmenují dvě členské země Evropské unie jedno město, které se o tento titul uchází. Šest let před udělením titulu se provádí podrobné dvoukolové výběrové řízení, během něhož se vybírají potenciální kandidáti. O postupujících a o vítězi rozhoduje výběrová komise, která se skládá z 12členné mezinárodní odborné poroty (10 členů je nominováno evropskými institucemi, jednoho až dva členy nominuje Ministerstvo kultury ČR, řídící orgán soutěže v ČR), kteří jsou nezávislými odborníky bez vazeb ke kandidujícím městům.

Hlavní kritéria týkající se posuzování záměru města, jak pojmout svůj rok titulu, jsou rozdělena do šesti hlavních okruhů: přínos k dlouhodobé strategii města, kulturní a umělecký obsah, evropský rozměr, zapojení veřejnosti, management, prokázání schopnosti projekt realizovat. Tyto okruhy obsahují další řadu podokruhů.

Po složitém procesu výběru a v mnoha ohledech i po náročném souboji mezi kandidáty udělí toto ocenění Rada ministrů kultury, kdy z každé země vybere jedno město, které bude smět hrdě nosit titul soutěže po dobu jednoho roku. Vítěz by měl naplňovat evropský rozměr svých aktivit s efektem do místního kulturního, ekonomického i sociálního rozvoje.

V soutěži uspěla již dvě česká města. Poprvé byla vybranou kulturní metropolí Evropy Praha (2000), podruhé Plzeň (2015).

Broumov aspiruje na získání titulu Evropské hlavní město kultury 2028.

V loňském roce byl ve spolupráci Města Broumov a Agentury pro rozvoj Broumovska, z.s., založen nadační fond Broumov, město kultury. Byl tak učiněn důležitý krok k plné podpoře kandidatury Broumova na Evropské hlavní město kultury 2028. Právě oni jsou jedni z nevýznamnějších aktivních subjektů, díky jejichž práci a působení se dlouhodobě přispívá k lepšímu životu v Broumově. Fungování NFBMK spadá plně pod kontrolu města. K tomu využívá činnosti správní rady, jejímiž členy jsou Monika Lukašáková, Žaneta Vávrová a Arnold Vodochodský. Tyto orgány schvalují a kontrolují plnění účelu nadačního fondu, kterým je rozvoj města Broumov a regionu Broumovsko spojený s podporou a rozvojem kultury. Kulturou se rozumí nejen živé umění, ale i přístup ke svému životu a prostředí, které nás obklopuje a formuje.

REGIONÁLNÍ PRODUKT BROUMOVSKO

Neopakovatelný charakter každého regionu je tvořen místními tradicemi, přírodním bohatstvím, lidovou tvorbou a kulturním prostředím. Výrobky a produkty pocházející z takového prostředí nesou část specifického charakteru. Je do nich vložena práce tamních řemeslníků a zemědělců i část jejich duše. Návštěvníkům pak nabízí specifickou pohostinnost a neopakovatelné zážitky. S cílem podpořit a zviditelnit místní výrobky a služby proto vznikla v r. 2004 na úrovni ČR Asociace regionálních značek. Tato registrovaná ochranná známka je místním výrobcům propůjčována při splnění přísných kritérií, která zohledňují především původ výrobku v regionu, originalitu, ekologickou šetrnost a podíl ruční práce.

Již od r. 2011 se regionální značkou právem pyšní i Broumovsko. Více informací o tomto projektu je k dispozici na www.broumovsko.cz/region/regionalni-produkt.

KVALITA ŽIVOTA OBYVATEL REGIONU

Podle výzkumu neziskové organizace STEM (Ústav empirických výzkumů, z.ú.) v rámci projektu „Kvalita života v obcích“ vznikla na začátku letošního roku veřejná databáze indikátorů kvality života na úrovni obcí sdružených ve Strategické radě regionu Broumovsko, a to ve formě souhrnné zprávy s názvem „Kvalita života v obcích sdružených ve Strategické radě regionu Broumovsko“. Do výzkumu byly zahrnuty obce v ORP Broumov a Policko a srovnávání se uskutečnilo v několika rovinách. Pro koncepci kultury DSO Broumovsko jsou relevantními údaji proměnné ze třech níže popsanych oblastí.

Obecně panují na kvalitu života obyvatel rozdílné názory, pohled občanů není jednotný. Mezi negativy života na Broumovsku nejčastěji rezonují omezené pracovní příležitosti, časově náročné dojíždění, nedostatek zdravotní péče, omezené možnosti rozvoje trhu nemovitostí, problémové soužití s romskou komunitou. Jako pozitivní jsou často zmiňovány unikátní přírodní a kulturní dědictví, pevné sousedské vztahy, bohatý spolkový život, pokrok a rozvoj regionu v posledních letech, revitalizace kulturních památek.

OBČANSKÁ ANGAŽOVANOST

V kapitole „Občanská angažovanost“ se hodnotily tři relevantní indikátory kvality života obyvatel v obcích. Ty je možné použít i pro analýzu současného stavu v regionu v rámci této koncepce kultury DSO Broumovsko:

1. Procentuální podíl grantů na rozpočtu obcí

Podíl finančních prostředků z grantů na obecním rozpočtu ukazuje, jak velký podíl v celkovém objemu prostředků obec získala právě z dotací (posuzováno bylo období 2010 – 2020). Čím vyšší podíl je, tím je větší i potenciální podpora aktivit vedení obcí a podpora společenských, sportovních a spolkových aktivit. Vyšší hodnota tohoto ukazatele je považována za pozitivní a zvyšující kvalitu života.

2. Výše grantů a dotací na jednoho obyvatele

Z výše uvedeného indikátoru se pak snadno vypočítá indikátor výše finančních grantových prostředků na jednoho obyvatele v dané obci. Zde opět platí, že vyšší hodnota znamená i více prostředků investovaných na jednoho obyvatele. Vede tedy k informaci, že obec potenciálně více podporuje společenský a komunitní život v obci, i zde tedy vyšší hodnota znamená rozvoj kvality života.

3. Podíl obyvatel, kteří jsou členy volnočasových spolků

Tento podíl ukazuje zájem obyvatel pravidelně se účastnit veškerých komunitních aktivit v obci. Vyšší podíl může svědčit například o větším zájmu obyvatel o volnočasové aktivity, o větší nabídce těchto aktivit, o aktivnějším komunitním životu v obci nebo o rozvoji mezilidských vztahů. A nakonec i zde platí, že čím vyšší hodnota, tím větší podpora kvality života v obci.

Porovnávací tabulka – hodnocení indikátorů občanské angažovanosti v jednotlivých obcích

	Podíl grantů na rozpočtu obce	Výše grantových prostředků	Podíl obyvatel, jež jsou členy spolků
	(v %)	(v Kč na obyv.)	(v %)
Adršpach	24	31 004	1,8
Božanov	22	5 062	4,7
Broumov	25	7 850	1,5
Hejtmánkovice	110	42 552	1,8
Heřmánkovice	10	1 925	3,0
Hynčice	3	358	1,0
Jetřichov	94	33 845	0,9
Křinice	32	15 813	1,4
Martínkovice	26	12 824	2,8
Meziměstí	17	3 490	1,8
Otovice	8	1 149	4,6
Šonov	15	4 762	4,2
Teplice nad Metují	14	3 492	4,8
Vernéřovice	14	1 873	3,8
Bezděkov nad Metují	23	3 839	2,6
Bukovice	11	1 662	5,4
Česká Metuje	18	4 895	4,7
Machov	24	5 808	5,1
Police nad Metují	21	4 691	3,8
Suchý Důl	9	2 123	1,4
Velké Petrovice	19	2 656	3,1
Žďár nad Metují	15	2 605	1,8

V uvedené tabulce je hodnocení provedeno pomocí barevného značení. Zelená barva označuje ty obce, ve kterých se posuzovaná hodnota jeví s rostoucí tendencí, tedy že v této obci se na rozvoj kvality života obyvatel klade větší důraz. Tento stav je tedy obecně žádoucí. Červená barva znamená opak, tedy že v těchto obcích není důraz na aktivity zvyšující kvalitu života zcela relevantní.

Podíl výše dotací v rozpočtech obcí činí průměrně 25 %. Tento fakt ale výrazněji ovlivňují dvě ojediněle vysoké hodnoty, a to v Hejtmánkovicích (110 %) a Jetřichově (94 %), objektivnější je tedy v tomto případě medián, který činí 18 %. Výrazněji se nad touto hodnotou ocitají obce Křinice (32 %), Martínkovice (26 %) a město Broumov (25 %). Na spodní hraně této porovnávací křivky jsou Hynčice (3 %), Otovice (8 %), Suchý důl (9 %) a Heřmánkovice (10 %).

Výše grantových prostředků v přepočtu na 1 obyvatele činí v obcích na Broumovsku v průměru 8 831 Kč. Opět je však vhodnější provádět srovnání vzhledem k mediánové hodnotě, jež dosahuje hodnoty 4 265 Kč. S výrazně vyššími grantovými prostředky hospodaří Hejtmánkovice (42 552 Kč), Jetřichov (33 845 Kč) nebo Adršpach (31 004 Kč). Naopak nejméně grantových prostředků na jednoho obyvatele mají v Hynčicích (358 Kč).

Z veškerých obyvatel Broumova jsou členy volnočasových spolků průměrně 3 % z nich. Podíly vypočítané v jednotlivých obcích se příliš neliší. Nejvyšší je podíl v Bukovici (5,4 %). Kolem 5% hranice se drží město Teplice nad Metují (4,8 %), obec Božanov (4,7 %) a Otovice (4,6 %). Nejnížší podíl členů volnočasových spolků je v Jetřichově (0,9 %) a Hynčicích (1 %).

MEZILIDSKÉ VZTAHY

V kapitole „Mezilidské vztahy“ zprávy s hodnocením indikátorů kvality života je pro tuto koncepci důležitý i souhrn aktivit obyvatel a přítomnost organizací, které podporují jejich setkávání a společnou činnost. Srovnání se uskutečnilo v rámci obcí v ORP Broumov a Policko obcí a s ohledem na dostupnost relevantních informací pro výzkum organizace STEM se provedlo pouze v souvislosti s počtem sportovců na 100 obyvatel, počet mysliveckých sdružení na 1000 ob., počet charitativních spolků na 1000 ob. a počet spolků pod spolkem Sokol.

Porovnávací tabulka – hodnocení indikátorů mezilidských vztahů v jednotlivých obcích

	Počet sportovců	Počet myslivec. sdružení	Počet charit. spolk.	Počet spolků Sokola
	(počet na 100 obyv.)	(počet na 1000 obyv.)	(počet na 1000 obyv.)	(počet na 1000 obyv.)
Adršpach	11	0	0	0,00
Božanov	7	0	0	0,00
Broumov	8	0	0	0,00
Hejtmánkovice	8	0	0	0,00
Hejtmánkovice	3	0	0	0,00
Hynčice	0	0	0	0,00
Jetřichov	3	0	0	0,00
Křinice	0	0	0	0,00
Martínkovice	10	2	0	0,00
Meziměstí	5	0	0	0,00
Otovice	12	0	0	0,00
Šonov	0	0	0	0,00
Teplice nad Metují	15	0	0	0,00
Vernéřovice	0	3	0	0,00
Bezděkov nad Metují	13	0	0	1,75
Bukovice	0	0	0	2,87
Česká Metuje	0	0	0	0,00
Machov	25	0	0	0,00
Police nad Metují	10	0	0	0,24
Suchý Důl	11	0	0	0,00
Velké Petrovice	8	0	0	0,00
Žďár nad Metují	0	0	0	1,51

Počet sportovců na sto obyvatel svědčí o tom, jak velký podíl obyvatel dané obce je ve svém volném čase aktivních a setkává se s ostatními obyvateli obce za účelem společných sportovních aktivit. V průměru připadá na 100 obyvatel Broumova přibližně 7 aktivních sportovců. Nejvyšší počet sportovců na sto obyvatel na Broumovsku je v Teplicích nad Metují (15). Mezi nejslabší obce patří Hynčice (0), Křinice (0), Šonov (0), Vernéřovice (0), kde neevidují žádné sportovce.

V souvislosti s dalšími indikátory, které se soustředí na počty sdružení a spolků, zaznamenáváme velmi nízké hodnoty. Myslivecká sdružení databáze ukazuje pouze v Martínkovicích (2) a Vernéřovicích (3). Spolky Sokola ani charitativní spolky se na území Broumova neregistrují žádné.

INFRASTRUKTURA A VYBAVENOST

Poslední relevantní kapitolou hodnotící stav kultury v obcích DSO Broumovsko je „Infrastruktura a vybavenost“. Zde se hodnotilo pět relevantních indikátorů kvality života obyvatel v obcích:

- 1. Dostupnost restaurace** na výskyt restaurací v obci a průměrnou docházkovou vzdálenost v kilometrech. I přesto, že v příhraničním Broumovsku jsou některé služby dostupnější za hranicí, vychází se při hodnocení primárně z dostupnosti těchto služeb na území ČR.
- 2. Dostupnost divadla** ukazuje průměrnou docházkovou vzdálenost v kilometrech, pokud se divadlo v obci nachází.
- 3. Dostupnost knihovny** ukazuje průměrnou docházkovou vzdálenost v kilometrech, pokud se knihovna v obci nachází.
- 4. Dostupnost bazénu** ukazuje průměrnou docházkovou vzdálenost v kilometrech, pokud se bazén v obci nachází. Termín bazén je definován jako krytý bazén s celoročním provozem. Venkovní a přírodní koupaliště v analýze chybí.
- 5. Dostupnost sportovního areálu** ukazuje průměrnou docházkovou vzdálenost v kilometrech, pokud se sportoviště v obci nachází. Sportovním areálem se rozumí všechna sportoviště se zázemím (např. v podobě šaten, sprch, krytých kurtů apod.). Venkovní hřiště v analýze chybí.

Z hlediska posuzování všech pěti indikátorů je kratší vzdálenost ke službě považována za výhodnější. Z hlediska kvality života je tedy vzrůstající hodnota těchto ukazatelů hodnocena negativně.

Porovnávací tabulka – hodnocení indikátorů infrastruktury a vybavenosti v jednotlivých obcích

	Dostupnost restaurace	Pokrytí signálem	Dostupnost divadla	Dostupnost knihovny	Dostupnost bazénu
	(v km)	(v %)	(v km)	(v km)	(v km)
Adršpach	1,57	60%	18,45	3,13	7,95
Božanov	3,10	87%	25,18	8,61	16,58
Broumov	1,36	96%	18,21	3,34	3,34
Hejtmánkovice	2,55	89%	17,26	5,66	8,54
Hejtmánkovice	2,23	57%	22,62	3,16	11,42
Hynčice	3,29	76%	16,96	5,31	7,83
Jetřichov	1,52	82%	13,89	7,03	7,42
Křinice	2,87	98%	20,23	2,87	11,63
Martínkovice	2,66	96%	21,32	4,86	12,72
Meziměstí	2,53	81%	17,46	3,58	3,58
Otovice	1,63	87%	22,82	2,30	13,83
Šonov	6,19	74%	23,15	3,22	14,17
Teplice nad Metují	1,87	55%	13,08	5,29	5,29
Veměřovice	3,93	70%	15,31	7,47	7,58
Bezděkov nad Metu	1,61	81%	5,01	4,09	13,68
Bukovice	1,14	97%	4,93	4,74	11,65
Česká Metuje	1,56	92%	8,48	6,73	12,86
Machov	1,80	63%	7,86	7,53	17,12
Police nad Metují	1,43	90%	3,49	3,49	12,79
Suchý Důl	3,11	87%	2,58	6,69	15,76
Velké Petrovice	3,74	75%	5,47	1,75	14,46
Žďár nad Metují	1,43	89%	5,89	5,91	14,51

Dostupnost kultury a sportovních zařízení je mezi obcemi na Broumovsku na srovnatelné úrovni.

Spíše pro zajímavost je zde i údaj pokrytí signálem mobilního operátora. Silný signál mobilního operátora pokrývá celkem 81 % regionu Broumovsko. Nejlepšího pokrytí (přes 90 %) disponují Křínice, Broumov, Martínkovice. Nejmenší pokrytí silným signálem je pak v Teplicích nad Metují (55 %), Heřmánkovcích (57 %) a Adršpachu (60 %).

DOPADY KULTURY NA ŽIVOT V REGIONU

Existence kulturního prostředí a vědomé působení na jeho rozvoj sebou přináší konkrétní výsledky, které se ovšem neprojevují okamžitě, spíše v dlouhodobějším časovém horizontu. Není také zcela možné specifikovat konkrétní dopady na území Broumovsko vyvolané na základě prodělaných kulturních změn a činností uskutečněných v rámci rozvoje kultury. Každé území je jiné, svou povahou jedinečné. Míru, převážně pozitivních dopadů, je možné identifikovat dle zkušeností z jiných území či států, které jsou na obdobné úrovni rozvoje.

Nejčastěji se dopady rozdělují do čtyř základních skupin:

Kulturní dopady

- ... posílení kultury – rozšíření a větší rozmanitost kulturní nabídky a programu
- ... rozvoj a profesionalizace stávajících kulturních subjektů a vznik nových
- ... obohacení o nové vědomosti, zkušenosti
- ... navozování partnerství a přátelských vazeb
- ... modernizace a rozvoj kulturní infrastruktury
- ... oživení veřejného prostoru
- ... vyšší návštěvnost kulturních akcí
- ... kultura se stává nenahraditelným nástrojem všestranného rozvoje území

Ekonomické dopady

- ... zvýšení atraktivity pořadatelského místa, a to i té turistické
- ... vyšší využitelnost stávajících kulturních zařízení = kromě vyšší režie přináší zejména přínos v podobě vyšších příjmů do rozpočtu
- ... budování nové infrastruktury a zvýšení péče o stávající kulturní i nekulturní objekty
- ... navýšení pracovních míst

Politické dopady

- ... podpora kooperace a koordinace nad kulturní dramaturgií od formálních struktur
- ... posílení vztahů mezi samosprávou a kulturními subjekty a vytvoření platform pro krátkodobé i střednědobé spolupráce
- ... přehodnocení důležitosti vlivu kultury na rozvoj území (včetně rozvoje v ekonomické, sociální oblasti)
- ... podpora vzniku rozvojových dokumentů, koncepcí

Sociální dopady

- ... zvýšení zájmu o kulturu ze strany veřejnosti a chuť o aktivní zapojení
- ... vznik nových partnerství, nových kontaktů (v rámci i mimo dotčené území, na mezinárodní úrovni)

- ... zvýšení zájmu/chování/přístupu místních a jejich zapojení do procesu příprav i realizace - nadšení a následné spojení obyvatel pro společný cíl
- ... zvýšení patriotismu, posílení vztahu k regionu
- ... mezigenerační propojování
- ... vyšší míra zapojení menšin a otevření prostoru pro společné diskuze

Je nutné zde zmínit i nejčastější negativní důsledky rozvoje kultury, mezi něž patří:

- ... finanční náročnost udržitelnosti množství akcí, atraktivita kulturního programu
- ... finanční náročnost na údržbu kulturní infrastruktury
- ... rozvoj pouze v centrálních oblastech řešeného území

Italský profesor ekonomie kulturně-kreativního průmyslu Pier Luigi Sacco tvrdí, že kultura hraje významnou roli na celou ekonomiku a popisuje mnohdy až neuvěřitelné dopady na život obyvatel – např. pozitivní vliv kultury na fyzické i psychické zdraví, schopnost rychlejšího uzdravování po nemoci, prodlužování možnosti dožití, užívání menšího množství léků aj. Vliv má nejen aktivní zapojení do kultury, ale i pasivní účast (např. poslech hudby).

(Zdroj: www.cr2030.cz/magazin/lide/pier-luigi-sacco-kultura-ovlivnuje-kvalitu-zivota-vic-nez-tusime/)

VAZBA NA REGIONÁLNÍ STRATEGIE

Mezi stávající relevantní strategické dokumenty, které jsou aktuální, ať již z pohledu obsahu nebo z pohledu nenaplněných specifikovaných cílů, a které byly vytvořeny na úrovni obcí, měst, celého regionu a případně na úrovni Královéhradeckého kraje, patří (vzestupně):

Strategické rozvojové plány obcí

- ▶ Božanov
 - ... Program rozvoje obce 2012 – 2022
 - ... Program rozvoje sportu 2019 – 2025
- ▶ Broumov
 - ... Integrovaná strategie urbanistického rozvoje centra města Broumova 2020
 - ... Plán rozvoje sportu a volnočasových aktivit města Broumov do r. 2025
 - ... Strategický plán sociálního začleňování města Broumov (2013)
 - ... Strategický rozvojový plán města Broumova do roku 2029 včetně akčního plánu (2012, akční plán se každoročně doplňuje)
 - ... Pasport veřejné zeleně pro správní území města Broumova (2019)
 - ... Plán prevence kriminality města Broumov na období let 2017 – 2020
 - ... Koncepce rozvoje kultury města Broumov na období 2022 – 2032 (2021)
- ▶ Heřmánkovice
 - ... Plán rozvoje obce Heřmánkovice
- ▶ Hynčice
 - ... Plán rozvoje obce Hynčice
- ▶ Martínkovice
 - ... Program rozvoje obce Martínkovice

- ▶ Meziměstí
 - ... Plán rozvoje města Meziměstí
- ▶ Otovice
 - ... Plán rozvoje obce Otovice 2016 – 2026
- ▶ Šonov
 - ... Program rozvoje obce Šonov 2016 – 2026
- ▶ Verněřovice
 - ... Plán rozvoje obce Verněřovice 2015 - 2025

Územní plány obcí

- ... Územní plán Adršpach
- ... Územní plán Božanov
- ... Územní plán Broumova
- ... Územní plán Hejtmánkovice
- ... Územní plán Heřmánkovic
- ... Územní plán Hynčice
- ... Územní plán Jetřichov
- ... Územní plán Křinice
- ... Územní plán Martínkovice
- ... Územní plán Meziměstí
- ... Územní plán Otovice
- ... Územní plán Šonova
- ... Územní plán Teplice nad Metují
- ... Územní plán Verněřovic

Strategické rozvojové plány regionu a kraje

- ∞ Plán péče o CHKO Broumovsko 2013 – 2022
- ∞ Územní studie specifické oblasti Broumovsko (2020)
- ∞ Generel brownfieldů DSO Broumovsko (2021)
- ∞ Program rozvoje Broumovska 2004
- ∞ Strategie rozvoje cestního ruchu regionu Broumovsko 2028
- ∞ Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Broumovsko+
- ∞ Strategický plán rozvoje DSO Policko 2020 – 2025
- ∞ Strategie Královéhradeckého kraje v oblasti kultury a památkové péče 2021 – 2027
- ∞ Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje na období 2021 – 2027
- ∞ Prognóza vývoje obyvatelstva Královéhradeckého kraje na období 2018 – 2050

ZÁKLADNÍ INFORMACE O OBCÍCH V TABULCE

Obec	Počet ob. (k 1. 1. 2021)	Kulturní komise	Amatérský divadelní spolek	Spolky a sdružení	Významná výročí
		počet členů		počet	
1. Adršpach	513	• 3	×	3 JSDH Adršpach Tělovýchovná jednota Adršpach Horolezecký spolek	2021 = 140 let hasičů
2. Božanov	359	×	×	6 B klub - klub dětí a mládeže Božanovské čarodějnice Myslivecký spolek Božanov SDH Božanov Spolek přátel Božanova TJ Sokol Božanov	2018 = 140 let hasičů 2026 = 770 let obce
3. Broumov	7272	• 6	•	57 Viz příloha koncepce č. 1 Spolková činnost na území DSO Broumovsko	2021 = 200 let narození Josefa Schrolla 2025 = 80 let Muzea Broumovska 2025 = 765 let města
4. Hejtmánkovice	610	• 7	×	4 SDH Hejtmánkovice Hejtmanky TJ Sokol Hejtmánkovice Honební společenstvo Hejtmánkovice - Jetřichov	2017 = 140 let hasičů
5. Heřmánkovice	495	• 6	Δ	3 TJ Sokol Heřmánkovice Cykloteam Heřmánkovice Český svaz včelařů	2018 = 50 let TJ Sokol Heřmánkovice 2025 = 770 let obce
6. Hynčice	192	×	Δ	2 SDH Hynčice Český svaz žen	2017 = 130 let hasičů
7. Jetřichov	461	• 7 (vč. škol. výboru)	×	4 Exoti s. r. o. TJ Sokol Jetřichov SDH Jetřichov Klub seniorů (nově)	2020 = 140 let hasičů 2025 = 770 let obce
8. Křínice	443	• 7	×	6 TJ Sokol Křínice Cech panen rukodělných SDH Křínice Honební společenstvo Křínice Jiřenky Poezie	2025 = 770 let obce
9. Martinkovice	511	×	Δ	8 SDH Martinkovice TJ Jiskra Martinkovice Klub důchodců obce Martinkovice Martinkovické hraběnky Spolek přátel koní Spolek přátel Martinkovic Honební společenstvo Martinkovice Benediktinský aeroklub Broumov	2021 = 30 let klubu důchodců 2023 = 140 let hasičů 2026 = 770 let obce
10. Meziměstí	2360	×	•	7 SDH Meziměstí Český kynologický svaz ZKO Broumov - V. Ves č. 720 TJ Lokomotiva Meziměstí Spolek RADOST o.s. Rybářský spolek Spolek šachistů Meziměstí Institut regionální paměti, zapsaný ústav	2018 = 600 let města 2021 = 90 let amatérského div. souboru
11. Otovice	346	×	Δ	7 Klub důchodců SDH Otovice Český svaz chovatelů Myslivecké sdružení TJ Sokol Otovice "Pro Otovice" Klub přátel kynologie	2021 = 30 let Klubu důchodců 2026 = 300 let vysvěcení Kostela sv. Barbory
12. Šonov	296	×	Δ	3 Český svaz chovatelů Myslivecké sdružení Cykloteam Šonov	
13. Teplice nad Metují	1613	×	Δ	17 Český červený kříž Pobočný spolek Tepl. n. M. Spolek Radost TJ Slavoj Teplice nad Metují B.U.K. Zdoňov SDH Zdoňov Automotoklub Teplice nad Metují Český rybářský svaz, z.s. Spolek Skály Klub seniorů Redpoint Team, z.s. Myslivecký spolek Skály Teplice nad Metují Klub aktivních ve vzdělávání, z.s. Institut zážitkové pedagogiky ZO Český zahrádkářský svaz z.s. TAJV, z.s. SH ČMS - SDH Teplice nad Metují Zachraňme Teplickou poustevnu	2021 = 140 let hasičů 2023 = 40. ročník MHFF 2025 = oslavy 70 let SŠ hotelnictví v T. n. M.
14. Vernéřovice	326	×	Δ	4 Klub důchodců Honební společenstvo Fotbalový kroužek SDH Vernéřovice	2021 = 670 let obce + 30 let samosprávy

Obec	Koncepce, strategie	Obecní zpravodaj		
aktualizace				
Adršpach	Uzemní plán Adršpach	7/2020	4x/rok	Adršpašský zpravodaj
Božanov	Uzemní plán Božanov Program rozvoje sportu 2019 - 2025 Program rozvoje obce Božanov 2012 - 2022	8/2021	3x/rok	Božanovský zpravodaj
Broumov	Uzemní plán Broumova Strategický rozvojový plán města Broumov do r. 2029 Integrovaná strategie urbanistického rozvoje centra města Broumova 2020 Plán rozvoje sportu a volnočasových aktivit města Broumov do r. 2025	12/2018	12x/rok	Broumovské noviny
Hejtmánkovice	Uzemní plán Hejtmánkovice	8/2020	12x/rok	Hejtmánkovický zpravodaj
Heřmánkovice	Uzemní plán Heřmánkovic Plán rozvoje obce Heřmánkovice	4/2021 2016	občasník	Heřmáněk
Hynčice	Uzemní plán Hynčice Plán rozvoje obce Hynčice	12/2010 2016	x	x
Jetřichov	Uzemní plán Jetřichov	3/2011	občasník	Jetřichovský zpravodaj
Křínice	Uzemní plán Křínice	5/2020	občasník	Občasník Křínice
Martínkovice	Uzemní plán Martinkovice Program rozvoje obce Martinkovice	11/2016 2016	4x/rok	Martinkovický zpravodaj
Meziměstí	Uzemní plán Meziměstí Plán rozvoje města Meziměstí	6/2017 12/2015	12x/rok	Meziměstský zpravodaj
Otovice	Uzemní plán Otovice Plán rozvoje obce Otovice 2016 - 2026	9/2021	x	x
Šonov	Uzemní plán Šonova Program rozvoje obce Šonov 2016 - 2026	9/2010	4x/rok	Šonovský zpravodaj
Teplice nad Metují	Uzemní plán Teplice nad Metují	10/2019	12x/rok	Teplické ozvěny
Vernéřovice	Uzemní plán Verněřovic Plán rozvoje obce Vernéřovice 2015 - 2025	není zveřejněno	x	x

Obec	Oficiální web obce		Oficiální FB obce	Mobilní rozhlas (e-mailem, SMS)	
zpracovatel		kdo plní info			
Adršpach	www.obecadrspach.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	x	•
Božanov	www.obecbozanov.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	@ObecBožanov	x
Broumov	www.broumov-mesto.cz	WEBHOUSE®, redakční systém vismo®	svěpomocí	@Broumov	•
Hejtmánkovice	www.hejtmankovice.cz	ANTEE s.r.o.	svěpomocí	x	•
Heřmánkovice	www.hermandkovice.cz	ANTEE s.r.o.	svěpomocí	@hermandkovice	•
Hynčice	www.obec-hyncice.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	@hyncice	x
Jetřichov	www.jetrichov.cz	ANTEE s.r.o.	svěpomocí	x	x
Křínice	www.krínice.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	@Křínice	x
Martinkovice	www.martinkovice.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	@NaseMartinkovice	•
Meziměstí	www.mezimesti.cz	WEBHOUSE®, redakční systém vismo®	svěpomocí	@mesto.mezimesti	•
Otovice	www.obecotovice.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	@ObecOtovice	•
Šonov	www.sonov.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	x	x
Teplice nad Metují	www.teplicenadmetuji.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	@teplicenadmetuji	x
Vernéřovice	www.vernerovice.cz	Gallileo Corporation s.r.o.	svěpomocí	@ObecVernerovice	•

Obec	Mobilní aplikace	PL partner		MŠ	ZŠ	Další info, zajímavosti
		<i>oficiální</i>	<i>neoficiální</i>			
1. Adršpach	V obraze Geofun - Strašidelný les v Adršpachu	Gmina Radków	Gmina Mieroszów	•	•	Questy Adršpach Úniková hra Třetí princ Adršpašské skalní město
2. Božanov	V obraze	x	Gmina Radków	•	x	Infokiosky v chodbě u OU Dotace MŠ - Sportem od dětství Božanovský pískovec Vodní nádrž pod Korunou Biofarma v dolní části obce
3. Broumov	Turistické aplikace: Broumovsko - Noworudsko - Radkowsko Skruté příběhy Virtuální prohlídka města Virtuální prohlídka kláštera	Gmina Miejska Nowa Ruda Gmina Nowa Ruda	Gmina Radków	•	•	El. úřední deska před MU Kandidatura na EHMK 2028 Textilní tradice Veba, a.s.
4. Hejtmánkovice	x	Ścinawka Średnia	x	•	x	Akce srdíčkovník Místo dopadu meteoritu Jízďárna Hejtmánkovice 1,5 roku bydliště A. Jiráska Místo narození Josefa Schrolla
5. Heřmánkovice	x	x	Gluszyca	•	x	Fotografická kronika Německá kronika v listinné podobě
6. Hynčice	x	Gmina Radków - obce Raszków a Suszyna SDH Hynčice s Mieroszówem	x	x	x	Nejstarší obec na Broumovsku Laudonovy valy nad obcí Řeka Stěna protékající obcí
7. Jetřichov	x	x	x	•	•	
8. Křinice	V obraze	Gmina Radków - obec Ratno Dolne	x	x	x	Turisticky oblíbená obec Na tur. trase Broumov - Hvězda Aktivní česko-polská spolupráce Projekt „Po stopách sv. Jakuba v česko-polském příhraničí“ Místo dopadu meteoritu
9. Martinkovice	x	Gmina Radków - obec Ścinawka Dolna	x	•	•	1x ročně neformální setkání se spolky 100 členů v Klubu důchodců
10. Meziměstí	x	Gmina Mieroszów	x	•	•	Projekt „Po stopách sv. Jakuba v česko-polském příhraničí“ Existence koupaliště Druhá nejmladší obec okresu Náchod
11. Otovice	V obraze	x	x	x	x	V majetku obce celnice Komunitní plácek "Na Písku"
12. Šonov	x	Gmina Radków	x	•	x	Pseudosopka Biofarma Menšíkovi Vodní nádrž Turistika z PL do Javořích hor Rogalová loučka Komunitní plácek u kapličky
13. Teplice nad Metují	V obraze	Jaworzyna	Gmina Radków	•	• vč. SŠ	Existence koupaliště Existence skiareálu Ivanitská poustevna Teplické skalní město
14. Vernéřovice	V obraze	x	x	•	•	Biofarma Bošínovi Ekofarma Víkovi Soukostel Nejstarší záznam o škole a vyučování na Broumovsku

Swot

V následující kapitole jsou identifikovány silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby rozvoje kultury a kulturní nabídky v DSO Broumovsko. Analýza SWOT se opírá o informace podané od statutárních zástupců měst a obcí v dotčeném území, od kulturních aktérů působících v regionu, z vlastních zkušeností nabytých v rámci výkonu profese u org. složky Kultura a infocentrum Města Broumov za období 2009 – 2021, z výsledků vlastního šetření uskutečněného v aktuálním období zpracování koncepce (r. 2021) a o statistické údaje z již zpracovaných regionálních koncepčních dokumentů.

SILNÉ STRÁNKY

- ▶ unikátní a velmi atraktivní přírodní a kulturní prostředí regionu Broumovsko s velkým turistickým potenciálem
- ▶ zdravé životní prostředí
- ▶ dobrá vybavenost kulturní infrastrukturou
- ▶ množství národních kulturních památek
- ▶ zachovalá urbanistická struktura centra Broumova
- ▶ Benediktinský klášter v Broumově
- ▶ existence řady kulturních spolků, neziskových organizací, komunitních center
- ▶ existence řady silných kulturních aktérů vytvářejících významné akce, akce s tradicí (např. festival Za poklady Broumovska)
- ▶ existence předškolních i školských zařízení, volnočasových zájmových sdružení – Gymnázium Broumov, ZUŠ Broumov, DDM Ulita Broumov, školy v obcích
- ▶ existence řady obecních knihoven
- ▶ realizace měsíčního kalendáře akcí (tištěné i el. verze) všech aktérů v Broumově
- ▶ činnost Společnosti pro destinační management Broumovska
- ▶ Broumov je členem úzkých pracovních skupin KHK při tvorbě strategického plánování v oblasti kultury a CR – rozvoj regionu je v souladu a tím i plně podporován v rámci celého KHK (např. podpora kandidatury EHMK krajem)

SLABÉ STRÁNKY

- ▶ zájem, ochota zejména mladší generace obyvatel o kulturní dění, resp. o aktivní zapojení do organizace kulturních aktivit
- ▶ ne zcela funkční kooperace mezi kulturními aktéry, nevyužívaný, nerespektovaný sdílený kalendář akcí pro subjekty působící v Broumově
- ▶ mnohdy slabá propagace kulturních akcí (převážně z kapacitních důvodů)
- ▶ sezónnost kulturní nabídky od jara do podzimu
- ▶ díky historii Sudet postižených vysídlením obyvatel zde neexistují akce založené na oslavách tradic, kulturního a historického dědictví regionu
- ▶ s výše uvedeným souvisí i malá sounáležitost místních obyvatel k místu, kde žijí – patriotismus a vysoká míra negativismu a víra v budoucí rozvoj
- ▶ estetická stránka center měst a obcí včetně údržby zelených ploch
- ▶ obce jsou převážně průjezdné, neexistují zde návsi, centra (lánové typy obcí)
- ▶ lokace regionu v příhraničí u státních hranic s Polskem, příp. posuzovaná dlouhá dojízdna vzdálenost do regionu
- ▶ množství kulturních a památkových brownfieldů, nevyužitých a chátrajících objektů či pozemků

- ▶ nižší zaměstnatelnost, kvalifikovanost rezidentů – zaměstnávání externích subjektů žijících mimo region neznalých místních poměrů a mající většinou bezvýznamný zájem o rozvoj regionu
- ▶ velké množství kulturních objektů spojené s vyšší finanční náročností jejich údržby

PŘÍLEŽITOSTI

- ▶ posilování lokálního patriotismu, hrdosti a zdravého sebevědomí místních obyvatel
- ▶ zapojení místních obyvatel do kulturního dění
- ▶ podpora pestrosti, rozvoj kulturní nabídky, nových moderních směrů z příkladů dobré praxe odjinud
- ▶ potenciál turisticky oblíbené destinace Broumovsko pro české i zahraniční návštěvníky a turisty
- ▶ rozvoj specifických forem cestovního ruchu (např. církevní, environmentální, vzdělávací)
- ▶ rozvoj potenciálu tradice textilnictví
- ▶ potenciál rozvoje spolupráce s polským příhraničím
- ▶ rozvoj potenciálu polských návštěvníků akcí
- ▶ dotační tituly – národní i evropské zdroje vč. OP Přeshraniční spolupráce Česko – Polsko v připravovaném období 2022+
- ▶ kandidatura Broumova na Evropské hlavní město kultury 2028 a její efekty v celém území
- ▶ potenciál v zápisu Broumovské skupiny kostelů na seznam Národních kulturních památek
- ▶ podpora dobrovolnických, amatérských divadelních uskupení
- ▶ silná členská základna seniorských organizací a jejich aktivní činnost
- ▶ aktivizace spolupráce s CHKO Broumovsko
- ▶ aktivizace činnosti a marketingových aktivit v Muzeu Broumova vč. digitalizace sbírkového fondu

HROZBY

- ▶ odliv mladých lidí z regionu včetně úbytku rezidentů
- ▶ neochota zejména mladé generace o aktivní zapojení do kulturní činnosti
- ▶ nízký zájem o komunitní život obecně
- ▶ udržení návštěvnosti akcí, úpadek tradičních akcí (např. Ples města Broumova, Broumovská pouť, Hubertská jízda v Jetřichově)
- ▶ růst akcí podobného charakteru – růst konkurence znamenající pokles návštěvnosti – „přebírání“ návštěvníků)
- ▶ masová turistika, převážně v lokalitě Adršpašsko – teplických skal, Broumovských stěn
- ▶ nedostatečná infrastruktura, údržba komunikací vč. investic do jejich posilování, modernizace
- ▶ neochota statutárních zástupců jednotlivých obcí k jednotnosti či koncepčnosti, snaha o diverzifikaci, o samostatné rozhodování
- ▶ náročnost čerpání dotací z národních a evropských zdrojů
- ▶ aktualizace a naplňování již zpracovaných strategických rozvojových dokumentů
- ▶ obava z protěžování dodávky drahé kultury nazývané např. „top program“ před levnější alternativou z lokálních zdrojů
- ▶ nestabilní demografický vývoj
- ▶ nevyřešené majetkové vztahy v rámci celého regionu
- ▶ nedostatečné investice do údržby kulturní infrastruktury

Strategická část

Tato část koncepce se zaměřuje na efektivní plánování kultury v území v budoucím období formulováním základní vize jejího rozvoje. Díky pojmenování potřeb a nedostatků v rámci DSO Broumovsko specifikovaných v analytické části koncepce došlo k vytyčení strategických oblastí, které jsou potřebné či vhodné pro kulturní rozvoj. Základními otázkami pro určení směrů rozvoje byly: „Jak bude kultura v regionu vypadat za 5 let? Kam chceme směřovat?“

Zohledněním priorit, na kterých se shodli všichni důležití aktéři v území a které jsou v souladu s již zpracovanými koncepčními dokumenty v dotčeném území, je zajištěna podmínka co nejefektivnějšího zapojení subjektů do procesu a tím i naplňování vytyčených cílů.

Vize bude následně implementována skrze strategické oblasti do jednotlivých opatření a aktivit ve střednědobém časovém horizontu. Aktivita jsou promítnuty do akčního plánu v další kapitole, návrhové.

Koncepce kultury není dokumentem, který by byl pro statutární zástupce DSO Broumovsko právně závazný, a jenž by bylo nutné ve všech bodech striktně dodržovat. Jedná se o flexibilní pracovní dokument, jehož rozsah a zpracování bude vhodné pravidelně upravovat či doplňovat, a to dle aktuálního vývoje požadavků a potřeb zúčastněných subjektů.

VIZE rozvoje kultury v DSO Broumovsko byla formulována následovně:

KULTURA JE TRVALOU SOUČÁSTÍ ŽIVOTA VŠECH OBYVATEL DSO BROUMOVSKO A
UŽÍVÁNÍ KULTURNÍ NABÍDKY MÁ PŘÍMÝ VLIV NA JEHO KVALITU. NÁVŠTĚVNOST
AKCÍ VZKVÉTÁ. JE AKTIVIZOVANÝ PATRIOTISMUS A SOUNÁLEŽITOST S MÍSTEM,
KDE OBYVATELÉ ŽIJÍ, MAJÍ K NĚMU POZITIVNÍ A SEBEVĚDOMÝ VZTAH A JSOU HRDÍ
NA TO, ODKUD POCHÁZEJÍ. KULTURNÍ AKTÉŘI PRAVIDELNĚ STIMULUJÍ KULTURNÍ
NABÍDKU, NAVZÁJEM KOOPERUJÍ A VYTVÁŘÍ PESTROU NABÍDKU AKTIVIT, KTERÉ SI
VZÁJEMNĚ NEKONKURUJÍ. SPOLUPRÁCE KULTURNÍCH AKTÉRŮ MŮŽE BÝT VZOREM
PRO DALŠÍ REGIONY. REALIZUJÍ SE INVESTICE DO REVITALIZACÍ KULTURNÍ
INFRASTRUKTURY. JSOU PODPOROVÁNY KOMUNITNÍ PROJEKTY, SPOLKOVÝ
SEKTOR, AKTIVITY VE VEŘEJNÉM PROSTORU. MARKETING JE NEDÍLNOU
SOUČÁSTÍ ČINNOSTI KULTURNÍCH SUBJEKTŮ. KULTURA V DSO BROUMOVSKO JE
V SOULADU S TRVALE UDRŽITELNÝM ROZVOJEM.

STRATEGICKÉ OBLASTI ROZVOJE KULTURY, PŘEHLED CÍLŮ A OPATŘENÍ

Na základě poznatků z analytické části jsou pro území DSO Broumovsko prioritou celkem tři strategické oblasti rozvoje. Ke každé z nich byly definovány strategické cíle, které specifikují konkrétní témata, jejichž naplňování přispívá k rozvoji kultury v území. Strategické cíle jsou dále členěny dle konkrétních opatření.

Oblast rozvoje 1: Identita kultury na Broumovsku

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 1.1 Budování patriotismu, vztahu místních obyvatel k místu, kde žijí <i>Podpora kultury jako nositele hodnoty, soudržnosti s místem. Budování kultury jako nositele značky pro unikátnost, lokálnost, jedinečnost</i>	Opatření 1.1.1 Podpora tradičních akcí, akcí spjatých s historií regionu, akcí spojených s oslavami výročí místních rodáků a významných osobností
	Opatření 1.1.2 Podpora aktivit k zachování tradic lidové kultury, historických řemesel

Oblast rozvoje 1: Identita kultury na Broumovsku

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 1.2 Podpora muzejní a knihovnické činnosti <i>Podpora muzejní, archivnické, badatelské a knihovnické činnosti</i>	Opatření 1.2.1 Evidence kulturního bohatství regionu
	Opatření 1.2.2 Broumovsko jako místo s kvalitní nabídkou atraktivit zaměřených na prezentaci historického dědictví
	Opatření 1.2.3 Podpora knihovnické činnosti jako moderního komunitního centra
	Opatření 1.2.4 Rozvoj marketingových aktivit organizací

Oblast rozvoje 1: Identita kultury na Broumovsku

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 1.3 Zapojení předškolních a školních zařízení <i>Podnícení vztahu mladé generace obyvatel k regionu a jejich aktivizace v rámci kulturních aktivit</i>	Opatření 1.3.1 Kooperace na kulturních projektech se studenty z místních škol, aktivizace mladých generací do organizace

Oblast rozvoje 2: Kulturní subjekty

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 2.1 Podpora živého kulturního klima v regionu <i>Podpora kulturní činnosti a rozvoje kultury, aktivizace spolupráce kulturních subjektů a podpora vzniku nových kulturních aktérů a aktivit</i>	Opatření 2.1.1 Spolupráce kulturních aktérů
	Opatření 2.1.2 Naplňování rozvoje kultury v regionu

Oblast rozvoje 2: Kulturní subjekty

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 2.2 Podpora neziskového a spolkového sektoru <i>Podpora komunitní a spolkové činnosti a vznik vhodného prostředí pro její budoucí rozvoj</i>	Opatření 2.2.1 Podpora komunitní a spolkové činnosti
	Opatření 2.2.2 Vznik vhodného kulturního prostředí
	Opatření 2.2.3 Nastavit ideální podmínky pro spolupráci v regionu

Oblast rozvoje 2: Kulturní subjekty

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 2.3 Kvalitní marketing a propagační aktivity <i>Zajištění kvalitního marketingu a posilování značky regionu Broumovsko jako centra kulturních zážitků</i>	Opatření 2.3.1 Realizace vhodných marketingových nástrojů a propagačních aktivit
	Opatření 2.3.2 Podpora publikační a vydavatelské činnosti

Oblast rozvoje 2: Kulturní subjekty

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 2.4 Zdroje financování regionální kultury <i>Maximalizace činností pro příjem zdrojů pro realizaci kulturních aktivit v regionu</i>	Opatření 2.4.1 Vytvoření platformy pro jednotnou kulturní politiku ze strany samospráv
	Opatření 2.4.2 Financování kultury ze strany samospráv
	Opatření 2.4.3 Financování kultury z národních a evropských zdrojů
	Opatření 2.4.4 Fundraising

Oblast rozvoje 3: Kulturní infrastruktura a kulturní dění

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 3.1 Údržba stávající a vznik nové kvalitní infrastruktury <i>Efektivní plánování revitalizací objektů</i>	Opatření 3.1.1 Revitalizace kulturních objektů, brownfieldů a veřejných prostranství
	Opatření 3.1.2 Oživování center měst a obcí
	Opatření 3.1.3 Mapování historického a kulturního dědictví regionu

Oblast rozvoje 3: Kulturní infrastruktura a kulturní dění

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 3.2 Realizace bohaté kulturní nabídky <i>Broumovsko naplňuje funkci silného regionálního kulturního centra</i>	Opatření 3.2.1 Pestrá, trvale udržitelná nabídka kulturních akcí
	Opatření 3.2.2 Tvorba kulturní nabídky tematicky zaměřené na historické a kulturní dědictví regionu a tradice

Oblast rozvoje 3: Kulturní infrastruktura a kulturní dění

Strategický cíl	Název opatření
Cíl 3.3 Broumovsko je atraktivní region pro investory s množstvím mezinárodních projektů <i>Broumovsko je přitažlivým regionem ideálním pro realizaci inovativních projektů a příkladem dobré praxe pro přeshraniční a mezinárodní projekty</i>	Opatření 3.3.1 Broumovsko je příležitostí pro nové investorské projekty
	Opatření 3.3.2 Broumovsko jako dějiště mezinárodních projektů

Návrhová část

Návrhová část koncepce kultury pro DSO Broumovsko je základním pracovním dokumentem, který podrobněji vymezuje strategické oblasti rozvoje specifikované v předchozí kapitole do jednotlivých opatření a aktivit.

Předpokladem naplňování koncepce a její efektivní využití pro rozvoj kultury v regionu závisí na pravidelném monitoringu naplňování cílů, opatření i jednotlivých aktivit, a to v souladu s budoucím vývojem a potřebami všech zainteresovaných stran. Jedná se tedy o živý a stále se vyvíjející dokument, který by měl sloužit rozvoji cestovního ruchu v souladu se zásadami trvale udržitelného rozvoje a postupně naplňovat společné cíle všech subjektů působících v cestovním ruchu v regionu.

Cílovou skupinou pro navrhovaná opatření a aktivity jsou:

- ... občané regionu Broumovsko
- ... návštěvníci a turisté z ČR i zahraničí
- ... organizátoři kulturních aktivit
- ... realizátoři projektů, žadatelé o dotace, jejich příjemci
- ... zaměstnanci samosprávy
- ... aktivní účastníci kulturního života
- ... rodiny s dětmi
- ... žáci a studenti základních a středních škol
- ... senioři a handicapovaní občané
- ... majitelé a správci objektů a zařízení v oblasti kultury, ochrany kulturního dědictví a památek či cestovního ruchu

Pokud není u jednotlivých aktivit konkrétní subjekt, implementují všechny obce či zastřešuje DSO.

Oblast rozvoje 1: Identita kultury na Broumovsku

Cíl 1.1 Budování patriotismu, vztahu místních obyvatel k místu, kde žijí

► Opatření 1.1.1

Podpora tradičních akcí, akcí spjatých s historií regionu, akcí spojených s oslavami výročí místních rodáků a významných osobností

Příklady aktivit

- Realizace seznamu významných výročí
- Realizace seznamu tradičních akcí
- Vytváření produktů ve vazbě k historickému dědictví
- Udělování Pamětních listů, oceňování významných osobností a oceňování za dlouhodobý přínos v regionu
- Vznik tematických prohlídkových okruhů v historických objektech, produktů
- Pořádání akcí k oslavám výročí
- Obnova tradiční akce Martínkovická pouť v kooperaci obcí Martínkovice a Otovice

► Opatření 1.1.2

Podpora aktivit k zachování tradic lidové kultury, historických řemesel

Příklady aktivit

- Propagace regionálních řemeslných jarmarků a trhů
- Podpora činností spjatých s rukodělnou výrobou
- Podpora publikační činnosti o historii regionu, o místní gastronomii apod.
- Aktivní podpora lokálních producentů a výrobců a podpora značky Broumovsko – regionální produkt
- Propojení a přiblížení řemesel, tradic (např. Den otevřených dveří, „otevřené dílny“)
- Kalendář řemeslných akcí a prezentací rukodělné a lidové tvorby

Cíl 1.2 Podpora muzejní a knihovnické činnosti

► Opatření 1.2.1

Evidence kulturního bohatství regionu

Příklady aktivit

- Inventarizace významných místních rodáků a osobností včetně významných dat a výročí za jednotlivé oblasti regionu
- Inventarizace seznamu historicky významných míst (nalezišť artefaktů apod.)
- Digitalizace sbírek a archivního fondu
- Podpora tvorby fondu regionální literatury
- Spolupráce s Národním památkovým ústavem
- Aktivizace publikační činnosti Muzea Broumova

► Opatření 1.2.2

Broumovsko jako místo s kvalitní nabídkou aktivit zaměřených na prezentaci historického dědictví

Příklady aktivit

- Vznik expozice o textilním průmyslu
- Vznik expozice o regionálních rodácích a významných osobnostech
- Vznik expozice o geologické, paleontologické a speleologické historii regionu
- Vznik expozic historie, historických artefaktů a zajímavostí
- Vznik expozice s informacemi z nálezů mincí z 30. leté války v Adršpachu

► Opatření 1.2.3

Podpora knihovnické činnosti jako moderního komunitního centra

Příklady aktivit

- Pořádání aktivit nejen pro čtenáře, ale i širokou veřejnost (besedy, workshopy)
- Pořádání aktivit prezentujících regionální dědictví (autorská čtení)
- Rozvoj knihovnického fondu
- Rozvoj spolupráce s regionálními knihovnickými institucemi
- Podpora marketingových aktivit vč. aktuálních informací na webových stránkách, založení profilů a aktivizace na sociálních sítích

► Opatření 1.2.4

Rozvoj marketingových aktivit organizací

Příklady aktivit

- Výuka regionální historie na místních školách a zapojení škol do programů muzeí
- Spolupráce s dalšími organizacemi v rámci výměny expozic, realizaci putovních výstav
- Naplňování cíle, aby se z Broumovska stalo centrum moderní výuky historie prostřednictvím využívání moderních forem propagace (multimediální, digitální projekce, branding apod.)
- Podpora spolupráce regionálních knihoven formou pravidelných setkávání, výměny informací a knižního fondu
- Realizace marketingových aktivit plánu rozvoje Muzea Broumovska prostřednictvím webové prezentace a sociálních sítí, posílení vydavatelské činnosti
- Spolupráce Muzea Broumovska s ostatními regionálními institucemi, jednotlivci a pamětníky zabývajícími historickými materiály
- Zastřešení marketingu obecních knihoven v rámci Městské knihovny v Broumově, sdílení know-how a zkušeností
- Podpora menších knihoven na webu a sociální síti Městské knihovny v Broumově, transformace nebo založení regionálního knihovnického webu

Cíl 1.3 Zapojení předškolních a školních zařízení

► Opatření 1.3.1

Kooperace na kulturních projektech se studenty z místních škol, aktivizace mladých generací do organizace

Příklady aktivit

- Tvorba naučných stezek a tras využitelných i pro rozvoj turistické nabídky

- Spolupráce na tvorbě tištěných a dalších propagačních materiálů, webových prezentací či administrace na sociálních sítích formou využití talentovaných studentů ovládajících grafické programy, fotografování, online komunikační nástroje apod.
- Spolupráce v rámci nových forem marketingu a propagačních aktivit a realizace nových produktů (např. „videomapping“, rozšířená realita, videospoty, využití zkušeností s grafickými programy, programováním)
- Vytváření vzdělávacích a výukových projektů

Oblast rozvoje 2: Kulturní subjekty

Cíl 2.1 Podpora živého kulturního klima v regionu

► Opatření 2.1.1

Aktivní spolupráce kulturních aktérů

Příklady aktivit

- Vznik regionálního kulturního manažera kultury koordinujícího komunikaci na úrovni DSO Broumovsko pro zajištění kvalitního vedení, organizace regionální kultury co do kvality i rozmanitosti nabízeného programu (centralizace v rámci regionu)
- Aktivizace komunikace mezi subjekty a následný rozvoj partnerství a přátelských vztahů, např. formou pravidelných neformálních setkávání
- Minimalizovat meziinstitucionální komunikační bariéry, minimalizovat skutečnosti bránící realizaci společných aktivit
- Aktivizace a zapojení školských zařízení
- Aktivizace a zapojení místních obyvatel do kulturního dialogu (např. formou veřejných projednání, prezentací)
- Oživení „sdíleného kalendáře akcí“ v rámci regionu
- Maximalizace zapojení místních kulturních aktérů do kulturní činnosti
- Udržení úrovně spolupráce Města Meziměstí s Centrem Walzel

► Opatření 2.1.2

Naplňování udržitelného rozvoje kultury v regionu

Příklady aktivit

- Vytvoření jednotného komunikačního nástroje a konceptu společného rozvoje – DSO Broumovsko je nositelem implementace cílů koncepce kultury
- Udržení činnosti DSO Broumovsko a její podpora jako prostředníka v kooperaci činností mezi obcemi regionu i ve vztahu mimo region ven
- Aktivní spolupráce s dalšími subjekty a společně naplňovat cíle koncepce
- Tvorba každoročních akčních plánů, vyhodnocování jejich plnění a doplňování o nové aktivity

- Aktivizace spolupráce s dalšími DSO v ČR – terénní výjezdy za příklady dobré praxe
- Zajištění kooperace s kulturními subjekty působícími mimo region (v rámci ČR i zahraničí), které by mohly poskytovat příklady dobré praxe, vzory a klíče k realizaci úspěšných projektů odjinud

Cíl 2.2 Podpora neziskového a spolkového sektoru

► Opatření 2.2.1

Podpora komunitní a spolkové činnosti

Příklady aktivit

- Zajištění optimálních podmínek pro vznik kulturních subjektů (např. pomoc s vedením administrace)
- Vytvoření co nejjednodušších požadavků pro vznik kulturních subjektů včetně kontroly jejich činnosti
- Podpora založení a činnosti divadelního spolku v Hynčicích
- Realizace sousedských slavností (např. Zažít Broumov(sko) jinak)

► Opatření 2.2.2

Vznik vhodného kulturního prostředí

Příklady aktivit

- Zajistit optimální podmínky pro kulturní činnost formou administrativní, organizační výpomoci ze strany místních samospráv
- Aktivizace spolupráce mezi regionálními kulturními subjekty
- Aktivizace spolupráce města Teplice n. Metují s TJ Slavoj Teplice n. M.

► Opatření 2.2.3

Nastavit ideální podmínky pro spolupráci v regionu

Příklady aktivit

- Vytvoření platformy zaštiťující komunikace a koordinaci mezi aktéry
- Využití platformy ke sdílení zkušeností, dobré praxe, know-how z již realizovaných projektů

Cíl 2.3 Kvalitní marketing a propagační aktivity

► Opatření 2.3.1

Realizace vhodných marketingových nástrojů a propagačních aktivit

Příklady aktivit

- Nastavit jednotný grafický vizuál pro aktivity konané v regionu pod hlavičkou značky regionu Broumovsko
- Propagovat jednotný grafický manuál a maximalizovat využívání napříč jednotlivými kulturními sektory
- Maximalizace propagačních aktivit s důrazem bezplatné možnosti propagace (vlastní webové prezentace, sociální sítě, regionální periodika)
- Vytvořit speciální produkty pro sponzory aktivit a bonusový systém slev – např. bonusy/slevy za odběr většího množství vstupenek na akci, popř. většího množství vstupenek na více akcí
- Využít potenciálu blízkého polského příhraničí a množství potenciálních návštěvníků z PL, maximalizovat stávající kontakty s polskými partnery
- Zvýšení úrovně grafiky propagačních výstupů s využitím kvalifikovaných, zejména místních zdrojů
- Aktivní posilování spolupráce s organizacemi v cestovním ruchu v regionu s cílem zvýšení propagace aktivit v oblasti kultury a památkové péče
- Zajistit zpětnou vazbu od obyvatel DSO v oblasti rozvoje kultury a učinit příslušná opatření

► Opatření 2.3.2

Podpora publikační a vydavatelské činnosti

Příklady aktivit

- Pravidelně vyčleňovat finanční prostředky na propagační aktivity a vydávání propagačních materiálů
- Podpora vydávání společných kulturních materiálů (např. společných měsíčních kalendářů akcí)
- Realizace společného kulturního bulletinu DSO Broumovsko

Cíl 2.4 Zdroje financování regionální kultury

► Opatření 2.4.1

Vytvoření platformy pro jednotnou kulturní politiku ze strany samospráv

Příklady aktivit

- Vytvořit konzultační a poradenské centrum pro realizátory akcí zastřešující celé DSO

- Broumovsko – klást důraz na metodickou podporu a pravidelné vzdělávání
- Stanovit jednotné možnosti udělování záštity akcí
- Vytvořit nabídku regionálních dotačních programů do kulturní činnosti
- Vytvořit jednotný manuál upravující zvýhodněné druhy aktivit
 - sponzoring akcí
 - poskytování prostor pro organizaci akcí bezúplatně či cenově výhodněji
 - podmínky pro úlevy od záborů prostranství

► Opatření 2.4.2

Financování kultury ze strany samospráv

Příklady aktivit

- Zachovat udržitelný objem financí směřovaných na kulturu z obecních rozpočtů
- Nastavit jednotné podmínky pro čerpání žádostí o dotace pro regionální aktéry z pohledu měst a obcí jakožto poskytovatelů dotační podpory
- Vytvořit a propagovat podmínky zvýhodněných druhů akcí
- Vyčlenit část kulturních grantů měst a obcí pouze pro nové projekty (např. jako podporu živého umění, aktivit ve veřejném prostoru, komunitních projektů)
- Maximalizovat podporu aktivit na poli marketingu a propagace

► Opatření 2.4.3

Financování kultury z národních a evropských zdrojů

Příklady aktivit

- Zastřešení žádostí o dotace z národních i evropských zdrojů prostřednictvím místních samospráv
- Vytvoření manuálu aktuálních dotačních výzev, propagovat ho a sdílet s kulturními aktéry

► Opatření 2.4.4

Fundraising

Příklady aktivit

- Aktivní vyhledávání možností čerpání podpory na obecně prospěšné činnosti
- Podpora vzniku nevládních neziskových organizací (např. příspěvkových organizací) jakožto vhodných příjemců podpory

Oblast rozvoje 3: Kulturní infrastruktura a kulturní dění

Cíl 3.1 Údržba stávající a vznik nové kvalitní infrastruktury

► Opatření 3.1.1

Revitalizace kulturních objektů, brownfieldů a veřejných prostranství

Příklady aktivit

- Maximalizace úsilí a prostředků v udržování stavu kulturních objektů vč. veřejného prostoru
- Zkvalitňování péče o estetickou podobu objektů, prostranství a jejich okolí, sestavit plán údržby a péče
- Budování kvalitní doprovodné infrastruktury u turisticky atraktivních míst (parkoviště, sociální zázemí, odpadkové koše, velkoformátové mapy regionu)
- Podpora vzniku komunitních center
- Zkulturnění výleповých ploch v území
- Vznik vycházkových stezek a tras v jednotlivých obcích, např. po stopách křížků (jakožto i turisticky atraktivního produktu)
- Revitalizace měšťanského pivovaru v Broumově
- Digitalizace kina v Broumově jakožto kina s regionálním významem
- Modernizace sálu v Městském divadle v Broumově
- Modernizace Dětského hřiště v Broumově jako multikulturního prostoru včetně zázemí pro účinkující, zastřešení a přizpůsobení pro promítání letních kin či jiných projekcí
- Modernizace prostor, rozvoj komunitního prostoru v Městské knihovně v Broumově
- Revitalizace prvorepublikové kavárny Café Herzog v Broumově
- Revitalizace Zámku Adršpach vč. zahrady a využití prostor
- Přestavba „statku“ v centru Teplic nad Metují na multifunkční městský sál
- Realizace menšího multifunkčního prostoru v Meziměstí

► Opatření 3.1.2

Oživování center měst a obcí

Příklady aktivit

- Vybudování center (návsí) v obcích na místech přirozeného sdružování vč. doprovodné infrastruktury (lavičky k posezení, klidové zóny, výsadby zeleně)
- Zatraktivňování center měst a maximalizace využití volných nebytových prostor a výloh (např. formou prezentace regionálních výrobků, podniků a služeb)
- Propojování stávající i plánované infrastruktury na pěší a cyklistické trasy a systém veřejné hromadné dopravy
- Aktivní podpora rozvoje živé kultury (vystoupení ve veřejném prostoru, existence zahrádek u restauračních zařízení)
- Maximalizace využití stávajících nevyužitých objektů a prostor
- Revitalizace náměstí v Broumově vč. plánu výsadby a údržby vhodných druhů zeleně

- Realizace komunitního plácku u rybníka v Hejtmánkovicích, Šonově, plácku „Na Písku v Otovicích“

► Opatření 3.1.3

Mapování historického a kulturního dědictví regionu

Příklady aktivit

- Tvorba generelu kulturních objektů, veřejných prostranství, brownfieldů
- Tvorba generelu památkově chráněných objektů
- Tvorba generelu drobných sakrálních památek
- Tvorba publikace o významných osobnostech a rodácích z regionu

Cíl 3.2 Realizace bohaté kulturní nabídky

► Opatření 3.2.1

Pestrá, trvale udržitelná nabídka kulturních akcí

Příklady aktivit

- Realizace nových aktivit spolupořádaných více subjekty či realizace nových projektů
- Příprava akčního plánu s manuálem zvýhodněných druhů aktivit (např. výhodnější podmínky pro aktivity s přínosem do sociální, charitativní, sportovní oblasti)
- Podpora akcí s využitím místních umělců a souborů
- Podpora mezigeneračního setkávání
- Podpora charitativních aktivit
- Podpora nabídky vyžití pro mladé generace (kluby, diskotéky)
- Podpora aktivit mimo období hlavní sezóny (celoroční nabídka)
- Podpora rozvoje kulturních složek měst a obcí prostřednictvím rozpočtů
- Spolupráce s širokou veřejností, mapování jejich potřeb a námětů
- Maximalizace využití kulturní nabídky i pro rozvoj cestovního ruchu
- Podpora akcí odlišujících se od ostatních v regionu a zachování jejich unikátnosti (např. Neckiáda v Hynčicích, Masopust v Božanově, Hubertská jízda v Jetřichově, Verněřovický gáblík, Křínické dožínky, Martínkovická Velká sanice, koncerty ve skalách)

► Opatření 3.2.2

Tvorba kulturní nabídky tematicky zaměřené na historické a kulturní dědictví regionu a tradice

Příklady aktivit

- Maximalizace využití stávajících kulturních objektů pro kulturní programy

- Tvorba mapy památek v el. i tištěné formě
- Podpora komunitních projektů

Cíl 3.3 Broumovsko je atraktivní region pro investory s množstvím mezinárodních projektů

► Opatření 3.3.1

Broumovsko je příležitostí pro nové investorské projekty

Příklady aktivit

- Vymezení funkce manažera pro tipování a komunikaci budoucích investorských záměrů
- Rozvoj spolupráce s významnými podnikatelskými subjekty v rámci ČR i zahraničí
- Vytvoření seznamu objektů a oblastí regionu vhodných pro investorské příležitosti

► Opatření 3.3.2

Broumovsko jako dějiště mezinárodních projektů

Příklady aktivit

- Vymezení funkce manažera pro rozvoj nových partnerství a realizaci nových projektů
- Aktivní spolupráce při organizaci aktivit s partnery ze zahraničí
- Cílený rozvoj spolupráce se stávajícími subjekty působícími v kultuře
- Prohlubování spolupráce s blízkým polským příhraničím

Resumé

Tato koncepce analyzuje současnou situaci kulturního prostředí Broumovska a na základě informací od zástupců měst, obcí a aktérů působících v DSO Broumovsko specifikuje oblasti základních strategií a opatření. Jedná se o první ucelený dokument shrnující kulturu a činnost kulturních aktérů v regionu Broumovsko. Před začátkem procesu kulturních změn je důležité si uvědomit, že očekávání pozitivních dopadů na základě uskutečněných změn bude naplněno až v dlouhodobějším časovém horizontu. Je důležité připravit se na období, kdy budou vloženy investice (materiálové, duševní i vědomostní) vyšší než očekávané přínosy. Požadavky na zvýšení rozpočtu, personální zajištění apod. bez nezaručených výsledků budou vnímány s rozpaky. Každý člověk má individuální očekávání, proto by mělo na poli spolupráce docházet ke kompromisům a konsensům, alespoň co se týká zásadních oblastí vedoucích k rozvoji.

Tento základní analytický dokument vznikl od února do listopadu 2021, a to během procesu komunikace s relevantními subjekty v dotčeném území. S ohledem na vývoj preferencí a priorit bude v budoucím období důležité tento dokument aktualizovat. Dále by bylo vhodné hloubkové šetření v úvodu popisovaných tzv. kulturně-kreativních odvětví, která mají pro Broumovsko obrovský potenciál.

CÍLE

Hlavním cílem zpracování Koncepce rozvoje kultury regionu Broumovsko je zajistit efektivně řízený a společně koordinovaný rozvoj kulturního prostředí, a to právě prostřednictvím společných dialogů konkretizujících slabé stránky, problémy a nedostatky a nastavení konkrétních opatření a cílů pro budoucí rozvoj.

V maximálním souladu s principem trvale udržitelné politiky a s všestranným rozvojem regionu podporujícím pozitivní dopady v oblasti ekonomické, ekologické a sociální byly definovány základní cíle Koncepce:

- ▶ analyzovat současný stav regionu, jeho silné i slabé stránky, příležitosti a hrozby
- ▶ konkretizovat potřeby a opatření vedoucí k rozvoji s účastí klíčových zástupců z řad obecních samospráv a významných kulturních aktérů regionu
- ▶ připravit harmonogram realizace jednotlivých opatření v dotčeném území
- ▶ navázat spolupráci kulturních subjektů, např. formou společných projektů, aktivizovat je do společné práce
- ▶ přispět činnostmi v kultuře v budování značky regionu Broumovsko jako místa pro život, práci i rekreaci
- ▶ využít současné kulturní nabídky pro rozvoj cestovního ruchu
- ▶ přispět k vyšší návštěvnosti akcí, ke zvýšení příjmů z realizovaných akcí, k vyšším investicím do kulturní infrastruktury a k celkové prosperitě kultury na Broumovsku



Přílohy

- 1 SPOLKOVÁ ČINNOST NA ÚZEMÍ DSO BROUMOVSKO**
- 2 KALENDÁŘ TRADIČNÍCH AKCÍ**
- 3 SEZNAM KULTURNÍCH OBJEKTŮ A OBČANSKÉ INFRASTRUKTURY**
- 4 LITERATURA A ZDROJE**

Odkazy na tištěné materiály:

Koncepce rozvoje kultury města Broumov na období 2022 – 2032, AVD Praha, 2020

Integrovaná strategie urbanistického rozvoje centra města Broumova, 2020

Kvalita života v obcích sdružených ve Strategické radě regionu Broumovsko, STEM – Ústav empirických výzkumů, z.ú., 2021

Místopis českého amatérského divadla 1. a 2. díl (IPOS – ARTAMA, 1999, ISBN 80-7068-144-6)

Broumovsko a literatura (MEIER Jan, Nakladatelství Bor, 2003, ISBN 80-902901-6-7)

Broumovsko a Policko literární (MEIER Jan, Nakladatelství Bor, 2016, ISBN 978-80-87607-64-0)

Generel brownfieldů, Petr Osoba – DSO Broumovska, 2021

Webové odkazy:

www.dsobroumovsko.cz

www.broumov-mesto.cz/kultura

www.knihovnabroumov.net

<https://katalog.knihovnabroumov.net>

www.broumov2028.cz

www.aprb.cz

www.broumovsko.cz

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Kultura>

www.pamatkovykatalog.cz

www.czso.cz

www.obecadrspach.cz

www.obecbozanov.cz

www.hejtmankovice.cz

www.hermankovice.cz

www.obec-hyncice.cz

www.jetrichov.cz

www.krinice.cz

www.martinkovice.cz

www.mezimesti.cz

www.obecotovice.cz

www.sonov.cz

www.teplicenadmetuji.cz

www.vernerovice.cz